

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 16.

Tisdagen den 6 mars.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidna februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Får härmed betyga, att ledamoten av riksdagens andra kammare agronom Dan Poppius, N. Knästorp, på grund av sömnlöshet och starkt uttalad nervositet, tillsvidare är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet.

Lund den 3 mars 1923.

Per Gren,
leg. läkare, M. D.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskottet propositionen, nr 88, med förslag till lag om bageri- och konditoriarbetes förläggande till viss del av dygnet;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 90, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 46 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

till statsutskottet propositionen, nr 91, angående åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 87, angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst; och

nr 94, angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 16.

§ 4.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 24 och 25 bordlades åter.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 26, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till upp-
rätthållande av byggnadsstyrelsens verksamhet blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 6.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden nr 10—14, jordbruksutskottets utlåtanden nr 10—12 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 7.

Interpellation. Ordet lämnades härefter till

Herr **Lindskog**, som yttrade: Herr talman! I innevarande års trontal framhållas de nya och betydelsefulla uppgifter, som ha tilldelats vårt land genom Sveriges inval i Nationernas förbunds råd. Särskilt när detta uttalande sammanställes med de ord, som excellensen Branting uttalade vid socialdemokratiska riksdagsgruppens första partimöte om ett påtänkt initiativ från vår sida för att få Nationernas förbund att inskrida rörande den hotande konflikten i Mellan-Europa, har man svårt att ej därur draga den logiska konsekvensen, att efter ett dylikt inskridande från Sveriges sida riksdagen komme att hållas underkunnig om frågans vidare utveckling. En viss bekräftelse, om sådan behövdes, på riktigheten av denna uppfattning fick man något senare genom ett i *Le Temps* återgivet uttalande av excellensen Branting, där han förklarar, att han skall framlägga resultatet av sitt ingripande för den svenska riksdagen. Denna tankegång sammanfaller ju också helt med den ståndpunkt, som herr Branting förr vid upprepade tillfällen har hävdadt, att i utrikespolitiska frågor riksdagen bör hållas informerad rörande allt som rör vår utrikespolitiska situation. Av de visserligen rätt vaga och i åtskilliga stycken motsägande uppgifter, som under utrikesministerns vistelse i Paris förekommo dels i svenska pressen och dels i svenska korrespondenser eller intervjuer, tycktes man kunna våga att draga den slutsatsen, att det initiativ som tagits av excellensen Branting haft en viss betydelse och att, som den svenska pressens bäst informerade korrespondent i Paris skriver, man där är allmänt ense om att »frukterna av hr Brantings initiativ nu äro på väg att mogna».

Det är klart att inför sådana och andra liknande uttalanden har den svenska riksdagen anledning att med det mest spända intresse

vänta att få del av den utveckling, som situationen genom excellensen Brantings ingripande har fått. Det är ju ett spørsmål, som ej blott på det kännbaraste berör hela vårt näringsliv och har en enorm vikt med hänsyn till arbetslösheten, utan som ock är av avgörande betydelse för fred eller ofred i hela vår världsdel.

Huruvida utrikesnämnden erhållit något meddelande om resultatet av excellensen Brantings inskridande är naturligtvis riksdagen obekant. Men i varje händelse är frågan av den betydelse, att riksdagen i sin helhet synes därom böra erhålla information. Då nu emellertid redan lång tid förflutit sedan excellensen Branting återkom ifrån Paris utan att riksdagen fått något som helst meddelande i saken, anhåller jag härmed om kammarens tillstånd att få till utrikesministern göra följande framställning:

Då det av anförda skäl är av högsta vikt för riksdagen och svenska folket att erhålla kännedom om de resultat, som vunnits genom utrikesministerns initiativ, ber jag härmed få fråga, om det är utrikesministerns avsikt att för riksdagen offentligen framlägga resultatet av sitt initiativ i Nationernas förbunds råd?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 62, angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.:

nr 225, av herr *Johansson* i Uppmälby;

nr 226, av herrar *Samuelsson* och *Karlsson* i Grängesberg;

nr 227, av herr *Samuelsson*; och

nr 228, av herrar *Hage* och *Samuelsson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 69, angående ökning av lånefonden för rederinäringens understödjande:

nr 229, av herr *Nylander*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 67, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1923—1924 för viss personal inom den civila statsförvaltningen:

nr 230, av herr *Björkman m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 63, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 24 oktober 1919 (nr 663) om arbetstiden i svenska fartyg:

nr 231, av herr *Lindman m. fl.*;

nr 232, av herrar *Dahlén* och *Karlsson* i Grängesberg; och

nr 233, av herr *Lövgren m. fl.*

Samtliga dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 9.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 42, till Konungen i anledning av väckt motion om upphävande eller omarbetande av 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets memorial, nr 9, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock väckt motion med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hysesstegring m. m.; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående iståndsättande av Vikhögs hamn.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Blädinge	under 3 dagar fr. o. m. den 8 mars,				
» <i>Eurén</i>	» 3 » » » 7 »				
» <i>Paulsen</i>	» 7 » » » 7 »	och			
» <i>Öberg</i>	» 5 » » » 6 »	.			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,51 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 7 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Lindqvist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, angående anslag till bestridande av kostnader för tillämpning av lagen om arbetstidens begränsning m. m.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före och efter påsk beslutats, att sista arbetsplenium före påsk komme att hållas onsdagen den 21 med fortsättning, om så erfordrades, torsdagen den 22 innevarande mars, att första arbetsplenium efter påsk skulle äga rum torsdagen den 5 nästkommande april, därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över då godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 3.

Föredrogs herr *Lindskogs* vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena få framställa spörsmål angående ett i Nationernas förbunds råd taget initiativ; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

Härefter anförde:

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena **Branting**: Herr talman! Det bör för envar vara självklart, att förhandlingar som förts vid ett slutet sammanträde med Nationernas förbunds råd och i ett så utomordentligt ömtåligt ärende som det i interpellationen berörda icke kunna »offentligen» framläggas, såsom interpellanten underbart nog synes ifrågasätta. Att däremot redogörelse, så långt detta varit möjligt, genast efter min hemkomst

*Svar á
interpellation.*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

lämnats i utrikesnämnden, bör interpellanten med sina goda förbindelser där icke haft svårt att få vetskap om. Med hänsyn till möjligheten att fullfölja den strävan till fred och folkförsoning på rättens grund, som jag anser bör vara den svenska utrikespolitikens ledstjärna, finner jag det icke lämpligt att för närvarande gå vidare in på denna sak.

Gent emot interpellantens upprepade begäran att få se »resultaten» hänvisar jag till vad som yttrades av mig i det anförande inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen, som han åberopar. Där ställdes visst icke i utsikt några storartade omedelbara resultat, tvärtom heter det helt anspråkslöst, att »även om vi icke lyckas i våra bemödanden, så är det alltid vår skyldighet att göra vad vi kunna».

För övrigt vill jag endast tillägga, att det icke är min avsikt att frångå den praxis, som utbildat sig, nämligen att i den ordning grundlagen numera anvisar vid lämpligt tillfälle lämna riksdagen en översikt av det utrikespolitiska läget.

Herr Lindskog: Herr talman! Jag tillåter mig att först tacka hans excellens utrikesministern för det, låt vara ganska korta, svaret, som han lämnade mig.

Anledningen till att jag tillät mig rikta denna förfrågan till hans excellens var den, att jag visste, att det både inom riksdagen och inom hela vårt land råder ett levande intresse att få reda på vad som verkligen har hänt i denna viktiga fråga. Att jag trodde, att det svar, som hans excellens skulle lämna mig, skulle vara av ett mera positivt innehåll, än vad nu visat sig vara fallet, beror icke minst därpå, att hans excellens utrikesministern Branting, under den tid, då han var riksdagsman och stod i oppositionsställning, haft uttalanden, som vittna om att han i ett dylikt fall skulle ställa sig på en helt annan bog, än han nu har gjort.

Som ett exempel härpå vill jag åberopa en motion av år 1916, undertecknad av herrar Erik Palmstierna, Hjalmar Branting och Rickard Sandler. I denna motion ingå bland annat följande uttryck, som jag icke kan neka mig att återgiva, det ena efter det andra. Det heter sålunda: »Man finner det vara fullständigt abnormt att i en tid, då folkens självstyrelse i fråga om lagstiftning, beskattning och förvaltning vinner alltmera ökad terräng, dess förhållande till andra nationer väsentligen skall bestämmas av oansvariga monarker eller ett fåtal personer, vilkas handlingar, insvepta i hemlighetsfullhet, icke ens i sina huvuddrag kunna följas och kontrolleras. Detta system är föråldrat, och folken böra ej längre frångåsinas inflytande och ansvar i fråga om statsstyrelsens handhavande av förhållandena till främmande makter.» Och vidare: »Förnimmelsen av att leva i okunnighet om vad som sker skapar en känsla av osäkerhet och misstillit till ledningen, och detta kan i allvarliga ögonblick lända oss till obotlig skada.» Och vidare: »För närvarande är riksdagens kännedom om vad som sker på utrikespolitikens fält så gott som ingen. Folkets representanter veta liksom övriga av landets medborgare icke mycket mer än vad tidningspressen meddelar, och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

tillförlitligheten härav är, som bekant, icke den bästa, liksom också pressens kunskapskällor ha sin begränsning.» Och vidare: »Kunskap om landets utrikespolitiska ledning får den svenska riksdagen för närvarande under synnerligen bristfälliga former och, vad särskilt den löpande handläggningen av ärendena angår, i så ringa omfattning, att man tryggt kan säga, att riksdagen så gott som ingenting vet.» Och vidare: »Det skall icke vara beroende enbart av Kungl. Maj:ts goda vilja, om riksdagen överhuvud får veta någonting rörande frågor, som måhända för hela landets framtid äro av genomgripande betydelse.»

När man läser dessa och andra riksdagsmannen Hjalmar Brantings ord i denna motion av år 1916, så förefaller det nästan, som om de avsåge att utgöra en tillintetgörande kritik av utrikesministern Hjalmar Brantings åtgöranden år 1923, och man frågar sig ovillkorligen: De demokratiska normer, som den gången utbasunades, äro de riktiga, endast när socialdemokratien står i oppositionsställning, men döda bokstäver, när socialdemokratien bär regeringsansvaret? Eller är det kanske i stället så, att diplomatien skall vara öppen, när man tänker att göra någonting, men däremot att det skall vara tyst som i graven, när något sker eller har skett? Är det en dylik norm, som förklarar den stora disproportionen mellan de stora orden före och den djupa tystnaden efter aktionen? Nåja, ordet »tystnad» är kanske, jag medgiver det, icke fullt riktigt, ty nog har det släppts ut ett och annat, men därpå kan tillämpas de orden, som stå att läsa i riksdagsmannen Brantings motion av år 1916, att »det som meddelas inför offentligheten, sker ofta i orakelmässig form». Så har det hetat, att hans excellens Brantings strävanden haft en viss betydelse och att frukterna därav hålla som bäst på att mogna. Detta är nu en månad sedan, men nog förefaller det, som om frukterna åtminstone än så länge närmast se ut att vara surkart. Och när man söker att få ett grepp på frågan vad som verkligen skett på rådets sammanträde, så lyckas detta icke, enär sammanträdena, som hans excellens mycket riktigt påpekat, voro hemliga i egendomlig motsats till vad som säges i förslaget till förbundsakten, där det bland annat heter: »— — — för att trygga den mellanfolkliga freden och säkerheten — — — genom stadgande, att förbindelserna mellan staterna skola vara öppna, rättvisa och hedersamma» o. s. v.

Förhandlingarna voro hemliga, men excellensen Branting har dock i en intervju meddelat, att det var av vikt, att frågan överhuvud kom upp i rådet. Hade den icke alls tagits upp där, först då hade det kunnat bli tal om ett fiasko. Ja, nog får man säga, att detta är ganska moderata anspråk, och det må hädanefter vara en lugnande känsla för oss stackars riksdagsmän och icke minst för mig efter de hårda ord jag fått mottaga, att kunna bära på det goda medvetandet, att bara man bringar en fråga på tal, så innebär det, att ett fiasko är uteslutet. Det enda oroande kanske skulle vara, att en dylik känsla måhända alltför mycket komme att fresta vissa riksdagsmäns redan förut ganska hårt ansträngda talorgan. För min del vågar jag på denna punkt hysa den alldeles avvikande meningen, att

Svar å
interpellation.
(Forts.)

endast under en enda förutsättning skulle ett blott och bart omnämmande av frågan i Nationernas förbunds råd ha haft någon betydelse, nämligen om de övriga herrarna i rådet hade svävat i okunnighet om att något konfliktläge överhuvud existerade. Men då detta väl får anses uteslutet, förstår jag uppriktigt sagt icke vad ett dylikt omnämmande, därest det tillbakavisats, hade haft för betydelse.

Jag vågar således mena, att det — låt vara att »tystnad» kanske icke var rätta ordet för hans excellens utrikesministerns uppträdande i denna fråga — efter aktionens avslutande snarare kan sägas hava skett ett utsuddande av de klara linjerna, men den öppna diplomati, som vi väntat här, har det minst av allt varit. Vi hade väntat detta icke blott därför, att det skulle stått i god överensstämmelse med de gamla kraven på öppen diplomati, utan också därför, att det skulle stått i fullständig överensstämmelse med den omständigheten, att excellensen Branting från början talat om för oss, att någonting var på färde, som han tänkte åstadkomma. Det heter ju i det gamla ordspråket, att har man sagt A, får man också säga B. Har man sagt, att världens blickar äro riktade på oss och att detta är en stor heder för oss, får man icke sedan säga, att nu är det tid för er att börja blunda igen.

Det är detta, som är anledningen till att jag vågat taga upp denna fråga. Jag vill icke neka till att däri inmängt sig en annan synpunkt, som jag skall tillåta mig att med ett par ord beröra. Det förefaller mig nämligen att också ett annat av de gamla anspråken härvidlag något åsidosatts av vår utrikesdiplomati, nämligen det anspråket, att utrikespolitiken skulle stå i allra intimaste samband med folkopinionen. Hans excellens utrikesministern har vid sin hemkomst förklarad, att det förefaller, som om opinionen här i Sverige vore ensidigt bearbetad från tyskt håll. När man känner till herr excellensen Brantings utomordentliga förmåga att kunna formulera sina tankar, så inser man, att dessa hans ord äro ett uttryck för hans mening, att hans åtgöranden kanske icke stå i överensstämmelse eller äro i harmoni med den allmänna opinionen här i Sverige. Jag må säga, att även ur den synpunkten hade det varit önskvärt, om riksdagen fått klart besked just på den punkt, som jag tillåtit mig här att i min interpellation beröra.

Hans excellens statministern och ministern för utrikes ärendena **Branting:** Herr talman, mina herrar! Med anledning av det anförande uti högst polemisk form, som vi nyss hört, ber jag blott få göra ett par ytterligare erinringar.

Interpellanten synes förbise, att sedan 1916 har riksdagens förhållande till utrikesärendena undergått en fixering och en bestämning. Genom att utrikesnämndens former blivit omlagda och dess uppgifter närmare angivna, så har det numera blivit bestämt, huru dessa utrikesärenden skola kunna bringas till kännedom. Det sker ju i första rummet till en delegation av riksdagen, som har att närmare — och även under tiden mellan riksdagarna — i den mån så är påkallat, följa utrikesledningens åtgöranden. Det är uppenbart,

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

att härigenom har icke så litet gjorts just i den riktningen, som i motionen av år 1916 var ifrågasatt, och denna motion har kanhända i sin mån bidragit härtill. Men icke nog därmed. Det är ju även, som jag också antytt i mitt svar, fortfarande möjligt att lämna direkta meddelanden till riksdagen i dess helhet, och i grundlagen äro nu till och med formerna angivna för dylika direkta meddelandens överbringande från utrikesledningen till riksdagen, ibland för öppna dörrar och ibland för slutna dörrar. Med dessa försiktighetsmått och i sammanhang med den allmänna parlamentariska utvecklingen är det ju klart, att riksdagens inflytande på utrikesärendena icke försvagats, utan tvärtom högst väsentligt utbyggt och förstärkt under de senaste åren.

Jag tror därför, att hela det försök, som gjordes av talaren nyss att vilja uppkonstruera en motsättning mellan vad i detta fallet existerar nu, mellan den praxis, som följes nu, å ena sidan, och de önskemål, som uttalades i motionen av 1916 mot verkligt slutet utrikespolitik å andra sidan, det motsättningsförsöket är dömt att misslyckas.

Det må även tillåtas mig att ytterligare säga, att de svårigheter, som utrikesledningen kan ha att kämpa mot, sannerligen icke förminska därigenom, att det inför landet göres ansatser att misstänkliggöra vad som sker från ledningen av utrikes ärendena. Jag tror, att den talare, som vi nyss hörde, gav ett lysande skolexempel på, huru man skall förfara, om man vill göra den svenska utrikesledningens ord och åtgöranden misstänkta för att icke ha bakom sig den svenska opinionen. Jag tror, att den talaren skulle sannerligen ha mera skäl att besinna, att han själv och med honom liktänkande och åtskilliga organ i den press, som står honom närmast, ha under den tid, då det försökts att göra något från svensk sida, gjort mycket för att framhålla dels att ingenting borde göras, dels att, om något skulle göras, så skulle det göras på det eller det sättet men icke så, som det ansågs möjligt och framkomligt av dem, som här sitta och ha ansvaret. Fortsätter man med den taktiken, så blir resultatet naturligtvis, att man förminskar möjligheterna för utrikesledningen att kunna något uträtta i den riktning, som dock borde vara för oss alla gemensam att sträva till, nämligen att, som orden föllo i interpellationssvaret, härifrån arbeta för fredens och folkförsoningens främjande på rättens grund.

Det är detta, som hela tiden varit mitt strävande, vid rådets sammanträde i Paris liksom i den allmänna utrikesledningen. Men det är klart, att alltid kan man misstänkliggöra, alltid kan man säga, att man bort göra på annat sätt, än man förfarit. Men jag står för den meningen, att i de åtgärder, som vidtagits av den svenska utrikesledningen, finnes icke fog för det slags kritik, som framförts dag efter dag i en viss press och av vilken vi nyss fingo ett koncentrerat eko i herr Lindskogs anförande.

Herr Engberg: Herr talman! Jag förmodar, att kammaren efter det svar, som senast har avgivits av hans excellens statsmini-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

stern, är tämligen på det klara med denna interpellations verkliga innebörd. Det är anmärkningsvärt, att interpellanten här ställer sig på en ståndpunkt, som man hade förväntat skulle vara företrädd i medkammaren av herr Lindhagen. Ty kravet på att diplomatin skall vara *fullständigt* öppen — herr Lindskog har ju i sin interpellation krävt, att en »*offentlig*» redogörelse skulle givas för vad som passerat — ja, det kravet har mig veterligt icke rests av någon annan medlem av Sveriges riksdag än herr Carl Lindhagen i första kammaren. Och betyder herr Lindskogs interpellation, att vi stå inför en konstellation av högern och herr Lindhagen i utrikespolitiska ting, så har man intet annat att göra än att framföra sin hjärtliga lyckönskan till herrarna i fortsättningen.

Herr Lindskog tyckes alldeles ha förbisett en sak, och det är den befatning, som man från riksdagens sida bara för några år sedan tagit med frågan om förhållandet mellan utrikesledningen och riksdagen. Det fanns annars en kommitté, i vilken både herr Trygger i första kammaren och den nuvarande stats- och utrikesministern voro medlemmar, och vilken kommitté utarbetade ett förslag till de nya former, genom vilka de önskemål, som framfördes i herrar Brantings, Sandlers och Palmstiernas motion av 1916, skulle komma att förverkligas. Herr Trygger har sida vid sida med de andra underskrivit kommitténs betänkande, och det har av riksdagen godtagits. Jag skall be att få erinra herr Lindskog, som tycks sväva i salig okunnighet om detta förhållande, om vad riksdagen 1919 beslöt. Det säges i konstitutionsutskottets av riksdagen godkända utlåtande i ärendet: »Av synnerlig betydelse för den ökade samverkan i utrikespolitiska frågor mellan regering och representation, som här åsyftas, blir vidare införandet såsom stadigvarande institution av den utrikesnämnd, som skapas genom bestämmelserna i § 54 regeringsformen, § 50 riksdagsordningen och de övriga stadganden, som det kungl. förslaget innebär rörande denna nämnds organisation och arbetssätt. Särskilt vill utskottet i detta hänseende framhålla föreskriften, att på detta sätt riksdagens förtroendemän böra få tillfälle till rådsläpningar med utrikesledningen i alla utrikesärenden av större vikt före avgörandet och därvid få del av alla tillgängliga handlingar och upplysningar i ärendet. Dessutom har genom stadgandet i § 56 riksdagsordningen nya former skapats för ökad samverkan mellan regering och riksdag såväl i frågor, som angå rikets förhållande till främmande makt, som i andra ärenden av större allmänt intresse.»

Beträffande det krav som nu av herr Lindskog rests om fullständigt avlyftande av ifrågavarande sekretess, heter det i utskottets utlåtande:

»Utskottet, som anser den kungl. propositionens förslag i dessa hänseenden vara väl avvägda, kan för sin del icke tillstyrka motionärernas yrkanden, så mycket mindre som, såsom i propositionen erinras, i utlandet rådande förhållanden på detta område, vilka uppenbarligen måste inverka på vårt lands ställning till dylika frågor, ännu icke vunnit klarhet och stadga.»

Jag vill vidare erinra herr Lindskog om vad sakkunnige i sitt

förslag hade gjort gällande, ett uttalande, för vilket alltså även herr Trygger i första kammaren står. Det heter nämligen:

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

»Å andra sidan synes det vara oemotsägligt, att utrikesärendena icke under alla förhållanden kunna hänskjutas till riksdagen att behandlas på samma sätt som andra frågor. Dessa frågor kräva uppenbarligen i många fall en diskretion, som gör det olämpligt att framlägga dem för allmänheten eller ens för folkrepresentationen i dess helhet.»

Vill herr Lindskog se, huru andra av högerpartiet ställt sig i frågan, så kan han för sin egen information ytterligare studera den reservation, som avgivits av högermän och som var fogad till utskottets utlåtande.

Allt det där innebär, så vitt jag kan förstå, ett klart och tydligt belägg på att när herr Lindskog söker göra gällande, att här föreligger en *motsättning* bland representanter för demokratin mellan förr och nu, så är hela detta försök från början misslyckat.

Anmärkningsvärt i herr Lindskogs interpellation är även det sätt, varpå han lagt sin motivering. I själva slutyrkandet finnes nämligen ett par ord, där det heter, att »*resultatet*» av det tagna initiativet skulle framläggas. Jag har forskat efter, varifrån detta uttryck har kommit. Såsom herrarna sett figurerar det redan i motiveringen — där åberopas ett uttalande av tidningen *Le Temps*. Slår man upp det uttalande, som åberopas, så finner man, att där står icke ett enda ord om resultatet, utan där står, att excellensen Branting förbehållit sig rätt att inför svenska riksdagen förklara sig, såsom orden i den franska tidningen falla. Jag har för yttermera visso, i den mån det varit möjligt, tittat efter i de *svenska* telegrammens lydelse i denna sak, alltså det material, som legat under herr Lindskogs ögon, i hans egen tidning, *Sydsvenska Dagbladet* t. ex., men har funnit, att där står intet av vad herr Lindskog i sin interpellation nämnde, nämligen något uttalande om »*resultatet*». Detta finner jag i högsta grad anmärkningsvärt och kan icke komma ifrån misstanken, att man velat med en slik motivering i själva frågan till utrikesministern skjuta in något, som det för interpellanten varit angeläget att få inskjutet.

Då vidare i herr Lindskogs interpellation åberopas det tal, som hans excellens hållit den 10 januari inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen, och då anknytningen till detta tal i interpellantens framställning är sådan, att den får betraktas rent av som en saklig utgångspunkt, så förefaller det mig, som om det vore skäl att efter Social-Demokratens referat — som också herr Lindskog själv använder, ehuru han utplockat vissa stycken ad usum Delphini — återgiva det av interpellanten åberopade uttalandet i dess helhet. Det heter där:

»Vi nödgas också konstatera, att Folkens förbund står tämligen maktlöst inför de hotande nya farorna. Vid det senaste sammanträdet inom detta förbund gjorde sig en allmän önskan gällande, att förbundets roll skulle bli betydelsefullare, än den hittills varit. Just nu har denna önskan kommit till uttryck ännu starkare, men vi stå

Svar å
interpellation.
(Forts.)

inför ovissheten, både om förbundet *kan* inskrida och om de bestämmande inom detsamma verkligen *vilja* inskrida. Men världen inser också, att när man tagit de första ödesdigra stegen därute, då kan man aldrig veta, var det kommer att sluta. Under sådana förhållanden är det naturligt, att röster höjas för att Folkens förbund skall inskrida i syfte att förhindra steget ut i det ovissa. Det bör betraktas som en heder för vårt land, att man flerstädes riktar blicken på oss med tanke på ett initiativ till ett eventuellt inskridande. Och vi å vår sida böra glädja oss över att vi i fråga om ett sådant initiativ kunna räkna med ett starkt stöd i arbetarklassens sympatier överallt för en aktion i fredens tjänst, att vi alltså kunna räkna med arbetarklassens medverkan till alla åtgärder, som gå i riktning mot att skapa bättre förståelse mellan folken och förebygga brutala ingripanden med våldsmedel.»

»Vi skola icke blunda för det faktum, att ett ingripande avsevärt försvåras därav att det icke blott drar ihop sig till övergrepp från ena sidan, utan bakom ligger en bestämd känsla av att skadeståndsförpliktelsen icke uppfyllts. Vi f. d. neutrala måste lära att förstå, att vi ha skyldighet mot det Europa, som framgått ur världsbranden, att bidra till en varaktig fred och folkförsoning på rättens grund. Även om vi icke lyckas med våra bedömanden härvidlag, är det alltid vår skyldighet att göra vad vi kunna.»

Jag undrar, om icke herr Lindskog ändå skulle vara böjd att erkänna, att detta uttalande är hållet på en linje, som får anses motsvara vad vi här i Sverige i allmänhet finna vara det riktiga i dessa ting.

Nu har emellertid herr Lindskog, uttryckligen krävt en »*offentlig*» redogörelse. Jag skall verkligen till den talare, som jag såg begära ordet, nämligen högerns ärade ledare, rikta den frågan, huruvida han i detta stycke är redo att ställa sig på interpellantens linje och sålunda kräva, att i dylika frågor *offentlig* redogörelse skulle lämnas. Man skulle alltså icke iakttaga den alternativa möjlighet, som inneslutes i andra momentet av 56 § riksdagsordningen, nämligen att regeringen äger att bestämma, huruvida sådant skall ske inför lyckta dörrar? Det vore verkligen förvånande, om detta Marathonlopp i högerns åskådning skulle ha ägt rum från 1919 till herr Lindskogs interpellation den dag är.

Nej, mina herrar, jag ber min ärade vän bredvid om ursäkt, men jag måste säga öppet och klart, att denna interpellation kan icke tagas som uttryck ens för högerns hittillsvarande strävanden i utrikespolitiska frågor. Ty den rättvisan äro vi skyldiga att göra den svenska högern, att med sådana metoder och betraktelsesätt som dessa, har den, såvitt jag minns, icke framträtt och jag är övertygad, att den icke heller i fortsättningen skall komma att göra det *under ansvar*.

Jag vill tillägga, att herr Lindskog säkerligen är en briljant undervisare, och jag är övertygad om att jag skulle satt mycket, mycket stort värde på att ha fått åhöra hans föreläsningar i grekiska språket och litteraturen. Men jag undrar, om det är riktigt,

när man framställer en interpellation i dylika frågor, att så där alldeles glömma att lägga bort professorskappan och att här uppträda med en förmanande och varnande ton mot en utrikesminister, som — det är jag övertygad om att också herrarna på högerhall äro ense med mig om — i dylika frågor har långt starkare och klarare om-döme än den ärade interpellanten på Lundabänken.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall icke giva mig in på vad den siste talaren nämnde därom, att herr Lindskog borde avlägga professorskappan, när han väckte en interpellation. Med samma fog kunde man ju säga till herr Engberg, att han borde ta av sig rocken, när han talar och håller sina många föreläsningar för oss i olika ämnen. Jag tror, att vi böra stanna på marken, och jag vill säga herr Engberg, att i riksdagen har den ene lika stor rätt att tala och framföra sin mening som den andre.

Men vad som på mig gjort ett nästan beklämmande intryck under denna debatt har varit det sätt, varpå hans excellens utrikesministern, sekunderad av herr Engberg, velat misstänkliggöra framförandet av denna interpellation såsom innebärande ett försök att göra svårigheter för utrikesledningen. De äro stora nog i alla fall, säger man, de svårigheter, som man har att bekämpa. Jag tror, att utrikesministerns uttalande föll ungefär så. Det ligger väl ändå intet orimligt i att man framställer en fråga till utrikesministern, huruvida han ämnar lägga fram någonting i det förevarande ärendet för riksdagen och inför offentligheten. Det är väl icke behöfligt, att man skall uti detta se något försök att, om jag så får säga, sätta krokben för de åtgärder, som blivit vidtagna av utrikesledningen, eller bereda denna ledning några svårigheter. Det är den svenska riksdagsmannens rätt att uti interpellationsform, såsom det framhölls då frågan om utrikesnämnden behandlades, få till utrikesledningen framföra de önskemål, som han har beträffande offentlighetens ljus över de handlingar, som blivit företagna eller som man ämnar företaga sig.

Huruvida utrikesministern har rätt i den uppfattningen, att detta är ett ärende av den beskaffenhet, att det bör undandragas offentligheten och eventuellt behandlas på ett hemligt sammanträde med riksdagens kamrar, skall jag icke uttala någon mening. Jag inskränker mig i det fallet till att säga, att hans excellens har hänvisat till den form, som man numera har i utrikesnämnden, att genom utrikesnämnden få en kontakt mellan riksdagens förtroendemän och regeringen, utrikesledningen. Ja, om den formen kan vara åtskilligt att säga; jag skall ej gå på djupet härvidlag. Men den som studerar, vad den svenska grundlagen säger om utrikesnämnden, han vet, att genom sina förtroendemän i utrikesnämnden får icke riksdagen något inflytande på utrikesärendenas behandling. Den kan ge råd och på det sättet också ge uttryck för sina tankar och meningar, men något inflytande har den infe. Och så länge alla utrikesärenden stanna mellan regeringen, utrikesministern, och utrikesnämnden, så vet icke någon i riksdagen och än

Svar å
interpellation.
(Forts.)

mindre av svenska folket, huruvida den ledning, som ägt rum inom utrikesärendena, står i samklang eller icke med den mening, som hyses av det övervägande antalet av svenska folket; det är förborgat och undandraget sig ett bedömande.

För min del har jag den uppfattningen, att det hade varit bättre, om hans excellens hade velat lämna de meddelanden, som hade kunnat vara möjliga att giva, inför riksdagen vid ett offentligt sammanträde. Jag tror nämligen, att denna frågas behandling är sådan, att riksdagen hade bort kunna begära detta. Ty även om jag förbigår det sätt, varpå frågan blivit framförd vid den socialdemokratiska gruppens sammanträde den 10 januari, för vilket herr Engberg nyss lämnat oss en autentisk redogörelse genom att uppläsa ett referat ur tidningen Socialdemokraten, så vill jag påpeka, att ärendet ansetts vara av den vikt, att det framförts i trontalet, det trontal, med vilket Konungen hälsade det svenska folkets representanter välkomna till att börja sitt arbete vid denna riksdag. Där uttalades, att Sveriges inval i förbundsrådet blir mera betydelsefullt och förenat med större ansvar, då man betänker, att nationernas förbund tyckes rycka fram till att anlitas, även då det gäller efterkrigspolitiken. Därmed har man dragit frågan inför riksdagens forum. Och jag vill framhålla, att det synes mig icke logiskt, att man i fortsättningen undandrar riksdagen att få erfara resultatet av den fråga, som man på det sättet har väckt i ett så högviktigt dokument som i själva trontalet.

Nu inträffar, att denna fråga har dryftats i tidningarna i och i utlandet, man har diskuterat vad som här förekommit och vilka resultat man har nått, ja, över huvud taget allt vad som har skett uti denna sak. Man har gjort sina utläggningar i alla möjliga länders tidningar, och icke minst i de svenska genom översättningar och telegram; den stora allmänheten och riksdagens ledamöter veta ju egentligen icke på annat sätt, vad som har förevarit. Därtill kommer, att hans excellens utrikesministern ju ingalunda har underlåtit att uti talrika intervjuer både under vistelsen i Paris och vid hemkomsten, ja, även före avresan till Paris, lämna meddelanden, som på det sättet kommit till allmänhetens kännedom, och av vilka meddelanden man naturligen kan, om man gör sig mycket stor möda, försöka att få fram genom sammanställningar någon konklusion, men som i alla fall äro synnerligen svåra att överblicka för den, som följer med dagspressen endast från dag och till dag. En redogörelse för detta, en sammanfattning därav tror jag ingalunda skulle kunnat skada denna fråga. Men som nyss nämnades av hans excellens utrikesministern, har denne ansett frågan vara av beskaffenhet, att så icke kan ske, och då den även kan undandraga sig mitt bedömande kanske i väsentliga delar, så kan jag naturligtvis icke vilja göra någon direkt erinran mer än vad jag redan gjort.

Det vill synas, herr talman, som om vi i detta land, när vi ge oss in på utrikespolitiken, även kunde göra såsom i andra länder, där man helt enkelt och öppet tager fram frågorna i respektive riks-

församlingar. Vi se dagligen, hurusom i det ena parlamentet efter det andra just denna fråga behandlas på ett sätt och med en öppenhet, som nästan frapperar. Man ser t. ex. hurusom i engelska underhuset frågan helt nyligen på ett mycket öppet sätt behandlats, en fråga, som för England naturligtvis är av mycket större vikt och betydelse med hänsyn till dess ömtåliga förhållande till Frankrike, än vad frågan kan vara för oss. Då så är förhållandet, synes det mig, att jag har anledning att uttala ett beklagande först och främst över att man velat misstänkliggöra någon ond avsikt i denna interpellation, vilket jag ingalunda har kunnat finna i densamma, och vidare att svaret blivit sådant, som det blivit.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Edén: Herr talman! Jag undrar, om det icke är flera ledamöter i denna kammare än jag, som känt någon överraskning såväl över den interpellation, som framlades i går, som också över den debatt, som har utspunnit sig i dag. Jag har för min del inte rätt kunnat förstå, vad som var den egentliga meningen med interpellationen, och jag nödgas att också efter den diskussion, som nu här har förts, komma till den uppfattningen, att interpellationens egentliga syfte förefaller åtminstone icke klart.

Var det interpellantens mening endast att få ett svar på den frågan, huruvida utrikesledningen ansåg det vara möjligt att för närvarande framlägga upplysningar rörande skadeståndsärendets behandling i Nationernas förbunds råd, nåväl, då har svaret härpå givits med utrikesministerns förklaring, att han för närvarande icke anser förhållandena vara sådana, att en dylik offentlig diskussion bör komma till stånd. Då kan givetvis detta svar diskuteras, såsom också här har skett; det kan kritiseras, och därom skall jag icke för ögonblicket yttra mig; men svaret är givet och därvid skulle väl ändå förbliva. Såvitt jag kan finna, har emellertid interpellanten icke tagit saken så, utan han har såväl i sin motivering som också i sitt anförande i dag sökt att bringa ett dylikt svar i någon slags motsats till den ståndpunkt om riksdagens inflytande i utrikespolitiska ärenden, vilken bland andra den nuvarande utrikesministern sedan länge har intagit. Och interpellanten har icke nöjt sig med detta, utan han har därjämte genom en citatsamling, till vars utsökta urval jag ber att få lyckönska honom, sökt att bringa i någon slags ful dager hela utrikesministerns hållning i sak uti detta ytterligt ömtåliga ämne.

Vad den första av de nu nämnda synpunkterna beträffar, frågan om rätt till offentlighet i utrikespolitiska ting, så skall jag icke följa exemplet vare sig från interpellanten eller från herr Engberg och gå in i någon diskussion om vad som skett 1916 och därefter. Det är dock påfallande, att den ärade interpellanten icke har haft den älskvardheten att från denna diskussion också resumera allt vad som sades ifrån hans eget parti och ifrån andra än de motionärer, vilka han citerade, att han icke har vårdat sig om att taga reda på den utredning, som verkligen gjordes redan 1916 i anledning av herr Brantings onförmälda motion och som i all anspråkslöshet ligger till

Svar å
interpellation.
(Forts.)

grund för den senare lagstiftningen i ämnet. Såväl den förstnämnda diskussionen ifrån särskilt högerns sida som icke mindre denna utredning i det dåvarande konstitutionsutskottet och i den sedermera tillsatta kommittén borde dock ha fört interpellanten in på det spörsmålet, huruvida överhuvud taget det är lämpligt att under en saks behandling, innan förberedelserna äro avslutade, eller då man över huvud taget inte har kommit fram till ett sådant stadium, att det är lämpligt att diskutera ärendet offentligt, huruvida, säger jag, det i ett sådant läge är skäl att draga in riksdagen i en utrikespolitisk diskussion. Jag tager icke parti, ännu åtminstone, i det spörsmålet, om vi hunnit så långt nu, att vi äro färdiga till en riksdagsdebatt men nog tycker jag, att den ärade interpellanten kunde ha ställt den frågan för sig, huruvida verkligen det är lämpligt att på vilket stadium av ett ärende som helst draga fram det till offentlig diskussion i riksdagen.

Jag kan, som sagt, icke finna annat än att bakom denna fråga till utrikesledningen måste ligga något annat än bara en önskan att få veta, om det skall bli en offentlig diskussion eller ej. Och det bestyrkes av interpellantens anförande i dag, som på upprepade punkter gick till angrepp, visserligen i mera indirekt form, mot utrikesministern. Jag lägger mig icke alls i den saken. Men jag skulle vilja kort och gott säga den ärade interpellanten det, att om han har några positiva önskemål rörande Sveriges politik med avseende på skadestandsfrågan — vilket är hans oförgripliga rätt — så kunde det väl vara skäl att lägga fram dem då och icke låta det stanna vid att på detta sätt göra en polemik rörande tidningsuttalanden, vilkas lämplighet för övrigt jag för min del skall lämna alldeles därhän. Såsom saken nu här har bedrivits, så har det hela egentligen inskränkt sig till, jag höll på att säga urartat till, en liten polemisk duell mellan herr Lindskog och utrikesministern med anledning av vissa uttalanden i tidningarna och vid det socialdemokratiska partiets möte vid riksdagens början o. s. v., en polemisk duell, som icke alls kommer in på sakens egentliga kärna.

Jag kan i det sammanhanget för övrigt icke låta bli att påpeka, att för den händelse nu det hade varit interpellantens mening att få en debatt i sak, så fanns ett alldeles ypperligt tillfälle därtill, då riksdagen för helt kort tid sedan behandlade utrikesbudgeten. Jag gick hit vid det sammanträdet i den halva förväntan, att här skulle bli en diskussion om det utrikespolitiska läget, helt naturligt anknuten till att denna huvudtitel låg före. Men ingen yttrade ett ord i den delen, ingen tog upp några som helst utrikespolitiska frågor. Där- emot kommer man ett par veckor efteråt och frågar, om utrikesministern vill lämna en utrikespolitisk redogörelse, och när svaret blir, att han anser tiden icke vara inne, då blir man, låt mig säga, elak mot utrikesministern. Jag kan icke, det får den ärade interpellanten ursäktas mig, finna, att detta är det rätta sättet att hävda riksdagens medverkan med regeringen i utrikespolitiska ting. Har någon någonting att säga, så ut med språket, det borde vara en enkel fordran.

Svar å
interpellation.
(Porta.)

Vad för övrigt själva denna sak beträffar, skall jag icke heller för min del ge mig in på den, ty jag har icke väckt denna debatt, och jag har för min del den uppfattningen, att den utan olägenhet kunde åtminstone uppskjutits. Jag vill bara ha sagt, att om jag på det sätt, som nu skett, har ansett mig böra reagera mot denna interpellation, så ligger däri icke något accepterande utan vidare av varje steg, som från utrikesledningen blivit taget, och icke heller något accepterande utan vidare av de synpunkter, som från regeringshåll och från regeringen närstående håll ha framförts i ärendet. Men, som sagt, jag går inte in på det spørsmålet. Det är andra, som få taga upp det, om de känna sig mogna och om de anse sig kunna därmed bidra till en lycklig utveckling av ärendet.

I det sista anförandet av herr Lindman förekom en antydning, att det i själva verket skulle vara ett förnekande av riksdagsmännens solklara rätt att framföra sina bekymmer och sina önskemål även på detta område, om man inte kunde finna den nu väckta interpellationen lycklig. Jag vågar för min del bestämt bestrida riktigheten av en sådan tankegång. Jag förnekar alls inte en interpellants rätt att väcka även en utrikespolitisk fråga. Men jag ställer det enkla och, som jag tror, ofrånkomliga kravet, att när en interpellant gör det, så skall han också veta, vad han egentligen vill annat än möjligen söka polemik med utrikesledningen om utvärtes och på det hela taget ganska obetydliga ting. Det är, mina damer och herrar, alltid en mycket svår sak att organisera förbindelse mellan utrikesledningen och parlamentet. Jag tror inte, att den saken går att avfärda så enkelt, som herr Lindman nyss antydde, då han återopade främmande länders exempel, hur öppet man där talade om utrikespolitiska ting. Först och främst tror jag mig kunna säga, att i nio fall av tio brukar en sådan diskussion i dessa främmande parlament vara på förhand mer eller mindre avtalad mellan regeringen och den, som ställer frågan; det har också, tror jag, ansetts vara en oskriven regel att, så långt det någonsin är möjligt, de ömtåliga utrikespolitiska ärendena icke få väckas på tal, utan att man sökt kontakt med den ansvariga ledningen. Att så icke har skett i detta fall, det torde väl vara uppenbart. Och vidare är det nog så, att om vi se litet närmare på de återopade diskussionerna i främmande länders parlament, så säger icke utrikesledningen där heller mer än utrikesledningen för tillfället anser sig kunna eller böra göra; den säger icke mer än den finner lämpligt. Det tycks vara ungefär detsamma, som här har skett.

Jag har inte den minsta anledning att lägga mig uti denna strid mellan interpellanten och hans partiledare å ena sidan och utrikesministern och hans parlamentariska parti å andra sidan. Jag skall sålunda icke alls gå in på frågan, vem det är som har största rätt att använda ordet »misstänkliggöra» uti den nuvarande situationen. Men nog förefaller det mig mycket underligt, att, när en interpellation som den nu föreliggande har kommit fram och man sedan väntar att verkligen få något innehåll i den följande debatten, man såväl

Svar å
interpellation.
(Forts.)

vad interpellanten som vad hans ärade partichef beträffar väntar fullkomligt förgäves. Icke är detta det rätta sättet att undvika den karakteristik ifråga om misstänkliggörande, som nyss gavs från regeringsbänken.

För min del har jag alltid, det vågar jag säga, praktiserat den uppfattningen, att utrikespolitiska ting, i all synnerhet under sådana tider, i vilka vi leva sedan ett årtionde och mera, verkligen äro för ömtåliga för att lättsinnigt tagas upp till debatt i riksdagen. Må vi gärna sträva efter att få riksdagen med uti diskussionen om dem, att få en sakligt ökad insikt i det offentliga om dessa ting — det kan sannerligen behövas. Men det är lika angeläget att, om man strävar därefter, också begagna sådana metoder, som kunna befremja dessa strävanden, och framför allt att se till, om man icke i det längsta kan försöka få till stånd ett *samarbete* mellan utrikesledningen och riksdagen även i de fall, då man i en eller annan detalj kan ha anmärkningar mot utrikesledningens förfarande. Detta samarbete är efter min mening nödvändigt för alla länder och icke minst för ett land i vår situation. Och jag kan icke undgå att uttala, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om man skulle använda sig utav utrikespolitiska ärenden för att få upp partistrider, från vilka dessa ärenden böra vara så vitt möjligt är fridlysta.

Herr **Lindskog**: Den siste ärade talaren framställde till mig den frågan, vad jag egentligen vill med min interpellation. Det är en ganska egendomlig fråga. Vad jag vill är att om möjligt få vissa upplysningar, som jag begärt i interpellationen. Jag vill alls icke gå så långt, som en ärad ledamot av denna kammare gjorde för några dagar sedan, om man får döma efter tidningsreferaten, då han sade, att riksdagen hålles okunnig som en svinahjord. Mina idé-associationer gå icke riktigt åt det hållet, och därför tar jag i stället ett citat från en gammal grekisk filosof, som sade, att vi ingenting veta — vi veta icke en gång, att vi ingenting veta. Det är egentligen i den ställningen, som vi befinna oss år 1923, då det gäller utrikespolitiska frågor här i riksdagen. Och efter detta riktar man till mig den frågan, vad jag velat. Jag får säga, att särskilt när man ställer sig på den senaste ärade talarens sida och framhåller det som önskvärt, att det skall vara ett samarbete mellan utrikesledningen och riksdagen, torde det ändå som en första betingelse för ett dylikt samarbete få anses, att riksdagen får en liten, liten aning om vad som händer i utrikespolitiken, ty annars tror jag, att vi äro fullständigt inkompetenta att vara med om något samarbete.

Här har också frågats av herr Edén, varför vi icke gå in på sakfrågan. Därtill vill jag säga, att efter det svar, som hans excellens herr utrikesministern lämnat mig och som är minst sagt avvisande, anser jag, att det vore oriktigt av mig att gå in på en så ömtålig fråga som denna, då excellensen Branting icke ansett, att den bör komma inför riksdagen. Det har klagats över, att jag dragit in riksdagen i den här frågan. Men jag ber om förlåtelse, när jag säger,

att det icke är jag, som dragit in frågan för riksdagen, utan det är regeringen, som gjort det. Regeringen har sagt A, och jag har blott anhållit att därtill få ett B.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Här har också talats om, att jag skulle haft några dolda och lömska avsikter med interpellationen, avsikter av det mest illfundiga slag och gående ut på att bereda utrikesledningen de största svårigheter. Jag må säga, att när man tänker på den ställning, som den nuvarande regeringen och regeringspartiet intagit till hithörande frågor gent emot den gamla högern, förefaller det mig dock, som om man skulle få en egendomlig uppfattning om de motiv, vilka tidigare lett den gamla vänstern i dess krav på ökad offentlighet för utrikespolitiken.

Det har av excellensen Branting vidare sagts, och herr Engberg utvecklade det närmare, att jag måtte vara i okunnighet om utrikesnämndens tillkomst, och att denna skulle förändrat situationen. Jag skulle vilja säga, att icke har väl utrikesnämndens tillkomst förändrat de ledande principerna för demokratien i vår tid. Den kan ha givit vissa nya möjligheter, men principerna äro väl desamma, som riksdagsmannen Hjalmar Branting framlade en gång i en motion år 1916.

Herr Engberg anförde en hel massa citat, varmed han ville lyfta mig ur den olycksaliga okunnighet, vari jag befann mig. Vad han citerade angående utrikesnämnden hade kanske för några av kammarens ledamöter ett visst intresse, men icke för mig, eftersom jag senast i går kväll läste igenom bestämmelserna i ämnet. Jag skall till och med gå så långt, att jag vill göra ett tillägg till de citat, som anfördes, nämligen från den 1919 framlagda regeringspropositionen, som bildade avslutningen på de förberedande arbetena. — Det var icke 1916 ärendet förbereddes, såsom herr Edén nämnde, utan det var något år senare. Jag säger det för att visa herr Edén, att jag icke är fullkomligt okunnig i denna sak. — Jag vill blott erinra, att det stod i regeringspropositionen, att härmed visserligen icke nåtts en fullt tillfredsställande lösning på frågan om den öppna utrikespolitiken. Och jag menar, att man skulle ha väntat av den nuvarande regeringen, att den begagnat de möjligheter, som finnas för att åtminstone taga något steg fram till större offentlighet på detta område.

Man har särskilt klandrat mig för att jag begärt ett offentligt uttalande i riksdagen. Jag vill därtill svara, att detta var min maximibegäran. Det hade stått excellensen Branting fritt att framgå på olika vägar i denna fråga. Det hade stått honom fritt att exempelvis svara, att han icke anser sig kunna på något sätt tillmötesgå mig. Det har han ju också gjort. Han hade möjligen kunnat välja något vänligare ord, än han använt, men det fäster jag mig icke vid. Han hade kunnat begagna den utvägen att tillmötesgå min anhållan, men därtill har han sagt ett bestämt nej. Han hade möjligen kunnat gå en medelväg, och jag finner icke i min interpellations form något hinder härför. Han kunde ha sagt, att frågan var av så ömtålig natur, att den icke borde debatteras offentligt, men att han utlovade ett hemligt möte med riksdagen. Något dylikt har mellertid alls icke

Swär å
interpellation.
(Forts.)

blivit ställt i utsikt. Men det skulle glädja mig, om excellensen Branting åtminstone så tillvida ville tillmötesgå min begäran.

Vad herr Engberg vidare sagt är av den art, att jag knappast behöver gå in på det. Han liksom klagade över, att jag icke gjort citaten lika voluminösa, som han gjorde dem, men man tar nu en gång det mest expressiva — det har nog herr Engberg kanske någon enstaka gång under sin långa parlamentariska bana gjort sig skyldig till. Herr Engberg nämnde också, att i det citat, som jag anförde, var icke alls tal om resultatet av excellensens Brantings ingripande. Ja, men det är blott en språklig divergens mellan herr Engberg och mig. Ett resultat kan också vara negativt, och redan detta, att resultatet är negativt, har ett visst intresse för riksdagen.

Jag må säga, att när jag hör den harm, som min enkla begäran om upplysning i en utrikespolitisk fråga väckt, kan jag icke tycka annat än att den nuvarande vänstern har i någon mån ändrat signaler från den tid, då den var så utomordetligt stark i framhållandet av sitt krav på öppenhet och offentlighet i utrikespolitiken, och jag vill blott och bart säga, att det tjänar mig till nytt bevis på sanningen av den sats, som herr Värner Rydén i följ uttalade, då han citerade de visa orden av en annan stor statsman, vilka herr Rydén gjorde till sina och som jag antar, att han icke heller nu vill förneka sanningen av, nämligen att jag tackar Gud för var dag jag blir visare.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Efter de anföranden, som hållits av herrar Engberg och Edén, har jag icke mycket att säga, men det är en reflexion, som jag icke kan urakrlåta att framföra. När jag läste interpellationen i går kväll och även i dag under debatten har jag gjort mig den frågan, vad interpellanten egentligen vill med sin interpellation.

I följ höst gjordes de första antydningarna i tidningspressen om att Sveriges ombud i Nationernas förbunds råd borde föra Ruhraktionen på tal. Det kom trevare ifrån England, att det var lämpligt, att ett neutralt land som Sverige framförde denna sak. Och även från regeringshåll uttalades, att den tagits under övervägande. Men då fick man bevittna, hurusom hela pressen inom det parti herr Lindskog tillhör frenetiskt uttalade sig mot en sådan tanke, varvid den framförde olika skäl för sin ståndpunkt.

Nu säger herr Lindskog i sitt anförande i dag, att det är nödvändigt, att man avlyssnar den allmänna folkopinionen. Jag är emellertid icke säker på, att den svenska folkopinionen står på samma sida som högerns ledande tidningsorgan, utan det är förvisso många, som anse, att ett framförande av medlingstanken i Nationernas förbunds råd har ett visst värde och betecknar ett visst framsteg, även om icke något påtagligt resultat omedelbart vinnes. Men den tanken motarbetas från herr Lindskogs partivänners sida. Den icke blott bekämpas utan nedsmutsas och förhånas från det hållet.

Under sådana omständigheter förvänar det mig, att man är så angelägen att få veta resultatet av den hänvändelse till förbundsrå-

det, som möjligen under hand gjorts från svensk sida. Det förvånar mig, om intresset för själva saken är så stort. Är icke motivet fastmera, att man vill ha tillfälle konstatera, att ett eventuellt initiativ icke lett till något resultat, och att man därför vill visa sin skadeglädje? Hade man varit intresserad för själva saken, borde detta intresse ha kunnat göra sig gällande tidigare inom högerpressen och måhända även på andra håll, där högerns representanter kunna lägga sitt tungt vägande ord i vågskålen och föra fram sin uppfattning i dessa frågor.

Jag har ansett, att denna synpunkt bort framföras vid behandlingen av det föreliggande ärendet, som ändå för en stor del av svenska folket är utav den största vikt och betydelse, och jag är för min del förvissad om att allt vad som härvidlag från utrikesledningens sida kunnat och bort göras, också blivit gjort.

Herr **Kilbom**: Jag skulle icke haft anledning att begära ordet i denna debatt, som egentligen är en uppgörelse mellan högern och socialdemokratien, om icke herr Engberg fällt ett uttryck i sitt anförande, som uppkallat mig. Han gjorde gällande, att herr Lindhagen var den ende i svenska riksdagen, som krävt offentlighet i största möjliga utsträckning rörande utrikespolitiska frågor. Jag tror icke, att saken ligger på det sättet. Det fanns en gång i världen ett vänstersocialistiskt parti, som, såvitt jag förstod, i varje fall stod fullt enigt med herr Lindhagen. Det är möjligt, att det icke i dag gör det, men därom få vi måhända upplysning senare.

Då jag läste herr Linds kogs interpellation, kom jag att tänka på, att härvidlag nog rörts vid ett kapitel, som tämligen allmänt diskuterats ute i landet. Jag tror, att det är en rätt utbredd önskan att få litet större och bredare klarhet över svenska regeringens åtgärder i fråga om händelserna nere i Ruhr än som hittills lämnats. Jag kan emellertid icke tolka herr Lindmans uppslutning vid herr Linds kogs sida som annat än ett bevis för att högern ställer sig solidarisk med herr Linds kogs interpellation. Men det förefaller mig, som om högern knappast vore rätta partiet för att kräva full offentlighet i utrikespolitiska angelägenheter. Ty då man ser, att det partiet nu ställer dylika krav på den socialdemokratiska regeringen, som själv må försvara sig — jag skall icke försöka göra det — så kommer man osökt att erinra sig vissa händelser, under de tider, högern hade hand om regeringen. I mitt minne föres osökt exempelvis en under något år tämligen omtalad historia, som, om jag icke minns orätt, gick under namn av Luxemburgsaffären. Den och allt vad därmed sammanhängde visar, synes det mig, att man alls icke från det hållet är så varm anhängare av offentlighet över utrikespolitiken.

Men därtill fällde herr Linds kog nyss i sitt andra anförande ett par yttranden, som synas mig vara ett fullgott bevis i fråga om motiven för hans interpellation. Han erinrade om socialdemokratiens ställning mot den gamla högern och förklarade, såvitt jag förstod rätt, att här har socialdemokratien tidigare kritiserat högern

Svar å
interpellation
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

för dess åtgöranden i utrikespolitiskt avseende, och jag kunde för min del icke underlåta att utfylla satsen och säga: »Alltså skola vi nu passa på och giva herrarna en stjärnmall för edra utrikespolitiska åtgärder.» Klagomålen över att vänstern ändrat sig i sin behandling av utrikespolitiska spørsmål — vilket jag tror är riktigt — förefaller underlig. Högern borde väl minst av alla vara gramse, därför att andra partier använt sig av dess gamla metoder i utrikespolitiken.

Under debatten ha två olika intressen kommit till synes, å ena sidan ett intresse, som känner sig förbittrat över att dess utrikespolitiska — tyska — orientering icke följes, å andra sidan ett intresse, som enligt högerns mening skulle driva en utrikespolitisk orientering åt franskt håll, kort och gott: å ena sidan en tysk och å andra sidan en fransk orientering i vår utrikespolitik. Men det finnes ute bland de breda lagren, icke minst bland arbetarna, folk, som hyser en tredje uppfattning, nämligen att Sverige icke skall bedriva vare sig fransk eller tysk orientering i utrikespolitiken, utan att Sverige alldeles självklart under den nuvarande regeringen skall ansluta sig åt arbetarklassens internationella intressen, till dem, som vilja göra allt möjligt för att åstadkomma fred. Utrikesministern och hans meningsfränder må ursäktas mig, men jag kan icke, såsom jag tidigare varit i tillfälle uttala, anse, att en orientering åt nationsförbundet under fransk ledning kommer att innebära ett steg mot freden.

Jag skulle i detta sammanhang vilja fråga herrarna från högern, som i sina tidningar, t. ex. Nya Dagligt Allehanda, alltid skälla på detta Nationernas förbund och som alltid förklara sig vara motståndare till detsamma, varför ni icke här i riksdagen uppträda gentemot det onda, som nationsförbundet enligt ert förmenande är.

Herr Branting meddelade, att man genom tillsättandet av utrikesnämnden gjort en del för att tillmötesgå den socialdemokratiska motionen av år 1916. Ja, det är klart, att detta kan betraktas som ett steg, men också ett mycket litet sådant. Man kan i varje fall inte få hög uppfattning om utrikesnämndens betydelse, när man hör ett sådant yttrande, som herr Lindman nyss fällde, då han förklarade, att det rentav undandrog sig hans bedömande, huruvida nu omdiskuterade sak vore lämplig att framlägga inför riksdagen. Under sådana förhållanden kunna herrarna förstå, huru vanskligt det skall vara att få någon klarhet på området, och huru litet utrikesnämnden i själva verket är uttryck för riksdagens möjlighet att komma i kontakt med den bedrivna utrikespolitiken, ty såvitt jag vet sitter herr Lindman själv i utrikesnämnden. Ja, såvitt jag vet sitter även herr Edén i utrikesnämnden, och likväl, om jag inte missförstod hans uttalande, undandrog det sig t. o. m. hans bedömande, huruvida dessa angelägenheter vore av den natur, att de lämpligen borde framläggas för riksdagen. När alltså inte ens utrikesnämndens egna ledamöter ha möjlighet att bedöma, om denna fråga kan här behandlas, synes det mig, som om det därmed vore

givet det klarast tänkbara svar på frågan, vad utrikesnämnden i själva verket betyder för strävandena till större offentlighet över de utrikespolitiska spörsmålen. På så sätt har nämligen ett klargörande skett därom, att tillvaron av utrikesnämnden är otillräcklig för detta syfte, något som också tidigare många gånger uttalats här i riksdagen. Det visar sig alltså nödvändigt att få en vidare belysning över den utrikespolitik, som här bedrivs, än vad utrikesnämnden medger.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Jag har, herr talman, velat giva uttryck för de synpunkter, som jag här har framhållit, och jag vill understryka, vad jag delvis redan sagt, att ute bland de breda lagren av folket önskar man icke en orientering vare sig i riktning mot de tyska eller mot de franska maktsträvandena; man vill en orientering i enlighet med de arbetarmassor och de intressen, vilka sträva efter att skapa ett sådant ekonomiskt system, genom vilket det allena kan bli möjligt att åstadkomma den verkliga freden.

Herr Engberg: Herr talman! Den siste ärade talarens inlägg i debatten föranleder mig att först säga ett par ord i anslutning till hans anförande. Herr Kilbom underströk starkt kravet på öppenhet i diplomatin och reste vid sidan därav även ett annat krav, nämligen att vi, såsom han sade, skola föra en politik, som varken är tysk eller fransk utan — ja, jag väntade, att han skulle säga *svensk*, men som herrarna upptäckte gjorde han det inte. Det är också litet svårt för *herr Kilbom*, som ju vill ersätta all politik i världen med den ryska frälsningsmetoden, att på detta område komma med förmaningstal om hurudan den politik skall vara beskaffad, som Sverige skall föra. Jag måste verkligen säga, att herrarna av det kommunistiska partiet här i kammaren bör vara de sista, som resa kravet på en öppen diplomati. Ty jag tror, att man, utan att göra sig skyldig till överdrift, kan påstå, att hela den diplomatiska idévärld, som svävar över *herr Kilboms* läromästare österut, där man till på köpet *avskaffat* parlamentet, är av den art, att med *den* hoppas vi här i Västeuropa icke behöva ha något gemensamt. Vi vilja nog gå andra vägar. Detta sagt gentemot *herr Kilbom*.

Jag begärde egentligen ordet för att replikera dels *herr Lindman*, dels *herr Lindskog*. Jag fäste mig vid, att *herr Lindman* nu gjorde sig till målsman för den fulla öppenhetens politik på det utrikespolitiska området, och jag tänkte för mig själv: det är tydligt, att högerens ledare, när han driver dylika satsar, *inrättar sig för en oppositionsställning av betydande varaktighet*. Jag har nämligen litet svårt att föreställa mig, att därest *herr Lindman* ännu en gång komme att axla utrikesexcellensens kapp, han skulle vilja praktiskt fullfölja de grundsatser, för vilka han idag trätt in.

Herr Lindman uttalade sitt beklagande över att intervjuer givits i detta sammanhang. Ja, *herr Lindman*, jag förstår, att man på visst håll kan känna skräck för intervjuer. Det finns i det fallet upplysningar att hämta bl. a. hos *herr Oberbürgermeister Scheide-
mann* i Kassel, till vilken jag kan hänvisa den ärade talaren.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Nu säger herr Lindskog: i själva verket veta vi ingenting; vi veta inte ens, att vi ingenting veta i utrikespolitiska ting. Ja, hade han satt detta som ingångsspråk till sin interpellation, skulle jag ha förstått honom bättre. Det förefaller mig nämligen, som om man med stöd av bl. a. ett hans eget uttalande har rätt att ge det omdömet, att han förberett detta ärende på ett lättvindigt sätt. Han säger ju, att han *i går kväll* (Herr Lindskog: *Senast i går kväll, sade jag*), läste igenom de handlingar, som röra utrikesnämnden och det beslut, som riksdagen fattade år 1919. Ja, herr Lindskog, det är aktningvärt detta, men ännu aktningvärdare hade det varit att företaga detta studium *före* interpellationens framställande.

Herr Lindskog har nu vidare sagt, att när han i sin interpellation använder uttrycket »offentlig» i detta sammanhang, innebär detta en *maximibegäran*, å hans sida. Vad är då herr Lindskogs *minimibegäran*? Han rör sig med uttryck sådana som *maximibegäran*, men det blir allt dunklare och dunklare vad kammaren därvidlag har att hålla sig till. Vad är, som sagt, herr Lindskogs *minimibegäran*? Är en förklaring inför öppna dörrar hans *maximibegäran*, så är väl en *minimibegäran* en förklaring inför lyckta dörrar? Det hade varit önskvärt, om den saken hade utsagts i interpellationen. Alla dessa dunkelheter ge ytterligare stöd för att interpellanten själv, när han ställt sig de krafter till förfogande, som för sina intressen velat ha fram denna interpellation, icke aktat på att han därvid givit sig ut på en farlig seglats.

Herr Lindskog säger vidare, att utrikesnämndens tillkomst icke ändrat *principerna* för förhållandet mellan utrikesledningen och riksdagen. Ja, jag vet inte, huru herr Lindskog läste i *går kväll*, men om han fått detta intryck av kommittéutredningen, detta intryck av den kungliga propositionen och detta intryck av konstitutionsutskottets utlåtande och riksdagens skrivelse år 1919, förstår jag sannernligen icke, huru han är skrifttolkare. Ty är det något, som ändrats på detta område, så är det just *principerna* för utrikesledningens förhållande till parlamentet. Omgestaltningen har tagit sig uttryck *dels* i ändringar, som angå inrättandet av utrikesnämnden, *dels* i ändringar beträffande den befogenhet, som tillkommer utrikesnämnden i jämförelse med det gamla hemliga utskottet, *dels* slutligen i en ändring av § 56 i riksdagsordningen. Med det tillägg, som där gjorts, har i själva verket grundlagsfästs en helt ny princip. Huru herr Lindskog sedan kan komma och tala om att ingen ändring i *principerna* ägt rum härvidlag, är för mig fullständigt obegripligt.

Det synes vidare, som om herr Lindskog alldeles skjuter över målet, när han vill låta påskina, att det uppstått någon fruktansvärd harm över att hans enkla begäran om upplysning framstälts i kammaren. Nej, jag har icke hört någon vara harmsen över att *en enkel begäran* framkommit. Möjligen skulle man kunna säga, att någon harm yppat sig, därför att denna begäran var *alltför* enkel för att härröra från herr Lindskog och för att vara uttryck för en tämligen uppseendeväckande utrikespolitisk aktion från högerpartiets sida. Det går dock inte, sedan herr Lindman nu helt och hållet

ställt sig på herr Lindskogs linje, att komma ifrån det faktum, att denna aktion är ett uttryck för en samlad högerattack i kammaren, en attack, om vars mål herrarna själva icke vilja lämna någon upplysning och vilka just genom sin tvetydighet, just genom att framalstra misstanken att där bakom dölja sig andra syften, äro sådana att de behöva påtalas.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Jag tror, herr talman, att även om det möjligen utrikespolitiskt icke varit så klokt, att herr Lindskog framställt sin interpellation, han i själva verket gjort oss en stor tjänst med densamma, den tjänsten nämligen att klargöra icke bara för riksdagens andra kammare utan för hela landet, att från och med denna dag står högerpartiet på den ståndpunkt beträffande förhållandet mellan utrikesledningen och riksdagen, som utvecklats i interpellantens framställning. Det skulle roa mig att veta, vad den högt uppskattade och upplyste ledaren för förstakammarhögern, vilken satt i den kommitté, som utarbetade förslaget till här omdebatterade grundlagsförändringar, skulle kunna ha att säga om en slik kovändning från herr Lindmans sida!

Herr Edén: Herr talman! Jag nödgades ånyo begära ordet, när herr Lindskog i sitt senaste anförande tillät sig sluta med den karakteristiken, att vad som förekommit visade, huru vänstern ändrat uppfattning ifråga om sina gamla signaler om öppenhet i utrikespolitiken. Hos det parti av vänstern, till vilket jag räknar mig, har i varje fall icke någon som helst förändring i den vägen skett, och jag bestrider på det allra bestämdaste herr Lindskogs rätt att, även om han råkat i en litet penibel situation på grund av ett något förhastat ingripande, komma med ett sådant uttalande. Jag för min del har överhuvud taget icke satt mig emot, att ens detta ärendes skulle läggas fram för riksdagen, ifall nämligen utrikesledningen anser, att tillräckliga skäl härför föreligga. Jag har lämnat den frågan öppen, och jag har icke, som herr Lindskog påstår, sagt, att denna sak undandrager sig mitt bedömande. Jag kunde t. o. m. gå ända därhän att göra gällande, att jag för min del icke skulle anse det vara någon större risk att lämna åtminstone vissa meddelanden i dessa frågor. Men detta är en sak för sig, och en annan sak är, att herr Lindskog på grund av det sätt varpå interpellationsdebatten — genom hans eget förvållande — utvecklats sig, trott sig kunna taga någon slags rätt att utfärda betyg om vilka som hålla på eller icke hålla på öppenhet i utrikespolitiken.

Jag skall för övrigt tillåta mig att göra den enkla motfrågan: huru är det med herr Lindskogs egen öppenhet i utrikespolitiken? Vad är det egentligen, som herr Lindskog vill med denna interpellation? Jag har framställt denna fråga — den har besvarats med kringgående rörelser, men det har icke kommit något som helst svar.

Därmed kunde det vara nog. Men jag kan få tillägga, herr talman, eftersom jag fått ordet, att när herr Lindskog här inför kammaren berömmar sig av sina studier i historien om förhållandet mel-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

lan riksdag och regering på utrikespolitikens område, så borde han vara litet försiktigare även i detta avseende. Han behagade finna, att jag begått ett misstag, när jag använde årtalet 1916 för uppslaget till denna fråga om samarbete mellan regering och riksdag i utrikespolitiska ting. Misstaget stannar helt och hållet på min ärade kollegas sida — ty jag vågar väl räkna mig som hans kollega även i vetenskaperna. Det förhåller sig nämligen på det sättet — och detta framgår även av mitt föregående anförande — att hela uppräningen till den ordning, som sedermera blev införd genom 1919 års kungliga proposition och dess godkännande i kamrarna, ligger i ärendets handläggning år 1916 och i konstitutionsutskottets utlåtande vid denna riksdag. Herr Lindskog talade om, att ifall man säger A får man säga B. Om vi skulle överflytta detta bokstavsspel på ett område, där vi som sagt båda ha varit kolleger, och fortsätta den betygsättning av andra partier, som herr Lindskog tillät sig göra, måste jag säga, att ifråga om den statsvetenskapliga insikten i detta ärende kan jag inte ge herr Lindskog A och inte heller B, utan jag ger honom C.

Herr Lindskog slutade med att citera ett gammalt ord om den som kände på sig, att han kunde tacka Gud för att han var dag blev visare. Ja, ifall herr Lindskog har den förnimmelsen av, att han kan frambara denna tacksägelse, så är det mycket lyckligt för honom, men för närvarande nödgas jag anse, att det hade varit synnerligen önskvärt, om han dröjt med sin interpellation ännu någon tid för att sedan med större skäl kunna tacka Gud för förökad visdom.

Herr **Starbäck**: Herr talman! Vad som uppkallat mig i denna debatt är frågan om utrikesnämndens ställning. Jag skall akta mig för att ge mig in på angränsande gebit, men när herr Branting framhåller, att det ser ut, som om det undgått herr Lindskogs uppmärksamhet, att något inträffat under senare tid på detta område, nämligen inrättandet av utrikesnämnden, och att detta innebure icke så litet i riktning mot öppenhet i utrikespolitiska frågor, måste jag däremot säga, i anslutning till vad herr Edén yttrade om samma sak, att en sakligt förd offentlig utrikespolitisk diskussion skulle vara särdeles välbehövlig, detta sålunda *trots* utrikesnämnden. Jag måste i det fallet, försåvitt jag rätt fattade herr Edéns medgivande, helt ställa mig på hans sida. Jag tror verkligen inte, att man kan säga, att inrättandet av utrikesnämnden realiter innebär någon som helst ändring i vad som förr gällt beträffande utrikespolitiska spörsmål. Jag skall strax återkomma till detta.

Jag tror, att hans excellens ministern för utrikes ärenden och andra mer eller mindre om sådana ärenden här i kammaren underkunniga medlemmar måste medge, att skillnaden mellan förr och nu endast är den, att nu måste Sverige nolens volens, vare sig det vill försöka hålla sig undan i sin vrå eller ej, föra utrikespolitik. Det är under sådana förhållanden verkligen högst besynnerligt, att man här liksom får höra en undertryckt harm över, att en person, en medlem av kammaren, vågar framträda och föra fram ett spörsmål till

hans excellens herr utrikesministern. Ja, det lät t. o. m. på herr excellens eget svar, som om han ansåge detta vara bra närgånget. För allt i världen, yttrade han nästan, i för mina öron alldeles för bevekande tonfall, det är så svårt att föra utrikespolitik, låt mig då i herrans namn åtminstone göra det i fred! Men när vårt land nödgats komma med i utrikespolitiken, må herrarna verkligen ursäkta, att intresset för vad som händer utanför våra egna väggar måste bli så stort, att det tager sig uttryck en eller annan gång. Det är mycket svårt att fatta, att den omständigheten, att intresset tagit sig uttryck i interpellationens form, på något sätt kan klandras. En upplysning har här begärts, och den har också på sätt och vis givits, men ni kunna vara övertygade om, att så länge frågorna få så negativa svar, komma de att upprepas.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Ehuru väl jag för min del, herr talman, kanske borde ha nöjt mig med att hänvisa till vad jag yttrade om utrikesnämndens ställning under årets remissdebatt, skall jag icke underlåta att än en gång begagna tillfället att belysa, vad denna institution i själva verket betyder för vårt politiska liv.

Utrikesnämnden är någonting, som trädde i det hemliga utskottets ställe. Den är en grundlagsfäst institution, vars medlemmar skola väljas av riksdagen varje år — detta är den egentliga skillnaden, skulle jag tro, mellan utrikesnämnden och hemliga utskottet, vilket tillsattes på anhållan av första statsmakten. Men vad är det eljest för skillnad? Går det inte till på samma sätt som förr? Där sitta några medlemmar som få taga emot sådana meddelanden från regeringen, som anses lämpliga att framläggas. De få på detta sätt en nimbus av sakkunskap och vederhäftighet, de anses bli innehavare av en utmärkt point de vue beträffande vad som sker ute i världen. Därmed skall riksdagen vara nöjd och belåten: vart parti har ju proportionellt antal representanter, och därmed skulle allt vara väl beställt. Jag har alltid tyckt, att en sådan ordning kan vara ganska riskabel, ty i själva verket överlämnar riksdagen åt några stycken, som äro dess representanter i utrikesnämnden, att koncipiera vissa meddelanden och därav bilda sig omdömen, varigenom de få anseende som ett slags auktoriteter på området. Dessa ha då vanligtvis icke rättighet enligt grundlagens bud att om vad de inhämtat i utrikesnämnden meddela sig med någon som helst utomstående, inte ens med kamraterna i kammaren, med sitt partis andra medlemmar eller vilka det vara må.

Jag kan därför icke förstå, att det krav, som en gång från demokratiskt håll framförts på öppenhet i utrikespolitiska frågor, på något sätt, på allra minsta sätt, härigenom blivit tillfredsställt.

Jag tillåter mig, herr talman, att ännu en gång nämna det exempel, som jag under remissdebatten framdrog; det var då vid midnattstimmen, och det kanske för bättre minnes skull kan vara lämpligt att upprepa det vid middagstiden.

Saken förhöll sig så, att grundlagsenligt hade förra året till konstitutionsutskottet remitterats en kungl. proposition angående ändringar i Nationernas förbund. Till betänkandet hade konsti-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

tutionsutskottets ordförande fogat en reservation, där han fäste uppmärksamheten på och beklagade, att man i denna kungl. proposition inte ens fick reda på, om vissa frågor varit uppe och omnämnts i utrikesnämnden, mycket mindre, om någon föregående behandling ägt rum, och ännu mycket mindre kunde man tänka sig något så förfärligt som möjligheten att se, vad denna förberedande behandling inneburit.

Skall man då — jag frågar herr excellensen Branting — under sådana omständigheter komma och kasta fram utrikesnämnden såsom bevis på ett steg i riktning mot utmärkta förhållanden av den beskaffenhet, som en gång från vänsterhåll önskades? Nej, utrikesnämnden är en camouflage, herr talman, det är just vad den är för närvarande och knappast något mera.

För övrigt vill jag i den fråga, som här blivit föremål för behandling och eftersom vi mot slutet av debatten kommit in på en del småtrevligheter, yttra ännu ett ord. Då herr Engberg uttalade sin lyckönskan i fråga om konstellationen Lindskog och Lindhagen, vill jag konstatera, att jag till min stora förvåning hörde min granne till vänster, herr Kilbom, med, som det föreföll mig, en mycket angenäm smak i munnen tala om vänstern här i motsats mot den höger, från vilken denna interpellation framkommit, och där förenade han i en stor famn herr Branting, herr Eldén och sig själv. Jag gratulerar till enhetsfronten.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet på grund av en särskild interpellation, som riktades från herr Kilboms sida till kammarens vänstersocialister. Jag vill för framtiden för föreliggande fall meddela den ärade interpellanten, att om så skulle inträffa, att vi vänstersocialister i en viss fråga inte begära ordet, så får det icke tolkas som ett intyg på att vi vänstersocialister därför avvika från vår gamla uppfattning i den frågan.

I detta fall vill jag säga, att vi kvarstå på vår gamla ståndpunkt, d. v. s. kräva det möjligast intima samförstånd mellan regeringen å ena sidan och riksdagen å andra sidan även i fråga om diplomatiska ting. Jag anser för min del, att regeringen om möjligt bör lämna riksdagen besked, kunskap och upplysning om dessa föreliggande frågor. Jag ber därför att få rikta den vädjan till regeringen, framför allt till landets utrikesminister, att när tiden kan finnas lämplig lämna riksdagen vid hemligt sammanträde de allmänna upplysningar i frågan, som regeringen kan finna tillbörligt att meddela. Vad sedan tiden för detta meddelande beträffar, hyser jag fullständigt förtroende för landets regering och framför allt för landets utrikespolitiskt mest ansvarige man. Jag finner detta förtroende härvid mera tillbörligt, än att man skulle lyssna eller taga hänsyn till den pekpinne, som kommer med en viss professorlig pondus från den ärade specialisten på Lundabänken i fråga om vare sig grekiskt tungomål eller de antika kvinnogestalterna.

Sedan vill jag säga till herr Lindskog, när han med stark indignation bestrider, det han visat någon otillbörlig misstänksamhet

gentemot den ansvariga utrikesledningen eller velat misstänkliggöra densamma, att det hjälper tyvärr icke med ett enkelt bestridande, att så verkligen förefallit. Jag vädjar till kammarens protokoll beträffande vad som yttrats rörande herr Brantings uttalande i den bekanta intervjun om vår ensidiga information i fråga om franska och tyska ståndpunkter. Därvid tillät sig herr Lindskog — jag antecknade själv ordalagen — att göra följande randanmärkning: denna intervju, detta yttrande från herr Brantings sida, visar, att hans åtgöranden ej överensstämde med den allmänna meningen i Sverige. Jag vill till kammarens protokoll slå fast att genom ett sådant uttalande från herr Lindskogs, den ärade interpellantens, sida, har han gjort sig medskyldig till hela den landsfördärliga trafik, som föres utanför riksdagen, speciellt från Nya Dagligt Allehandas sida, varigenom man velat isolera landets ansvarige utrikesminister och införa utlandet ge till känna den uppfattningen, att landets ansvarige utrikesminister icke står i dessa frågor i överensstämmelse med den allmänna meningen i Sverige.

Sedan vill jag till sist tillkännagiva en avvikande mening från den ärade flygelmannen på andra sidan om herr Kilbom i vänsterns nu uppdykande gemensamma enhetsfront, för att tala med herr Starbäck. Herr Edén ansåg nämligen, att högern icke hade någon anledning att nu begagna det ord, som herr Lindskog yttrade, nämligen att man skulle bedja och tacka Gud för att man blivit visare för var dag. Jag har efter denna debatt, som man säkerligen kommer att minnas såsom en märkesdag i den svenska politikens historia, antecknat min bestämda förnimmelse av att högern sannerligen har anledning att tacka Gud för att den för var dag blir allt visare.

Man märker här, att hela den samlade högern lägger sig i selen för möjligast öppna diplomati och det möjligast intima samförstånd mellan regeringen å ena sidan och riksdagen å den andra. När man sedan minnes de gamla goda tiderna från herr Hammarskiölds dagar, när riksdagens första och andra kammars vänstermän formligen tvangs att med tortyrinstrument avpressa denna högerregering upplysning i ännu mera viktiga utrikesting, då måste man verkligen säga, att det ligger långa sträckor mellan högerns ståndpunkt från i dag och högerns ståndpunkt från den tiden. Alltså, den bönen, som innebär, att man tackar Gud, för att man blivit allt visare, den har högerns ledare all rätt att bedja jämte herr Lindskog.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag lovar att icke bli mångordig, men jag vill i förbigående dock uttala min stora förvåning över att det på ett par håll under denna debatt har inlagts så mycket, tycker jag, av personliga spetsigheter, som om det skulle vara fråga om att debattera en vanlig struntfråga. Så obetydligt är dock icke detta spörsmål, enligt mitt förmenande, och det hade då varit synnerligen intressant för kammaren, om man åtminstone vid detta tillfälle kunnat spara på det rent personliga.

När man nu går tillbaka till vad som uttalades år 1916 och försöker slå varandra på ömse håll, så har det väl syndats på båda

Svar å
interpellation.
(Forts.)

sidor, förmodar jag. Men jag kan dock icke vara blind för att något har inträffat sedan 1916. Läget är nu ett annat än tillföre, ty det var då stora delar av vårt folk, som inte det bittersta intresserade sig för utrikespolitiken i vårt land. Det, som nu gör, att man mera fäster sig vid densamma, är vårt inträde i nationernas förbund. Det var ju ändå så, att vi hade vår hundraåriga neutralitet här i landet; visserligen var Sverige icke garanterat neutralitet, men de facto hade vi ådagalagt, att vi allvarligt höllo på och ville bevara vår neutralitet. Det är alltså ostridigt — det jävas icke på något håll — att på samma gång vi ingingo i nationernas förbund, blev vår gamla ställning i viss mån, man kanske kan säga i betydlig mån, förändrad. Jag har åtminstone icke kunnat fatta detta steg annat än så, att vi då liksom ryckte, om jag så får uttrycka mig, Europa närmare. Med detta steg hade vi med eller mot vår vilja kommit att bliva en låt vara liten delägare i de stora europeiska frågorna. Det är då klart, att det har en oändligt stor betydelse för folket ute i bygderna att få veta vad som numera sker, vad som nu kommer att göras, om man vill gå fram och kanske t. o. m., hur man ämnat gå fram. Det är ju ändå detta folk, som vi alla, vare sig vi tillhöra regeringen eller blott äro riksdagsmän, ytterst måste tänka på, ty det är detta folk, vars ombud vi äro.

Det är klart, att när jag på förhand vet, att jag överhuvud taget ställt mig utanför en hel del spörsmål, då intresserar mig icke så mycket varken arbetet i denna del eller kanske icke ens resultatet; men däremot, är jag aktiv delägare på ett område, då blir intresset mycket större — det är en oundviklig följd. Herr Starbäck var inne på samma linje, och jag vill bestämt som min mening understyrka, att jag i det avseendet delar hans uppfattning. Förhållandet synes nu emellertid vara det, att visserligen äga vi en utrikesnämnd, men å andra sidan är ju denna bunden av sin tystnadsplikt. Inte ens vi riksdagsmän veta något i ty fall vad som förekommer, eller som man anser skäligt att där låta förekomma. Det skulle också vara märkvärdigt, om det förhölle sig på något annat sätt. En ledamot i utrikesnämnden kan ju icke gärna ens under enskilda samtal leda in samtalet på dylika frågor; ty då skulle det ju kunna misstänkas, att han vore ute och förde vidare något, som skulle hållas hemligt. Det är därför som jag i egenskap av representant för de små folkklasserna och särskilt bondebefolkningen vill göra en vädjan. Det är ju dock denna befolkning, som varit bärare och alltid kommer att bli bärare av en sann neutralitetspolitik i detta land — därifrån kommer man aldrig att vika; man har så mycket att riskera av en annan politik, att man behöver icke hysa någon tvekan, var denna befolkning i det avseendet står.

Som sagt, i egenskap av en ringa talesman för denna befolkning, skulle jag vilja rikta den vädjan till herr ministern för utrikes ärendena, att han måtte, så långt han anser det kunna ske utan skada för vårt land, lyfta en smula på förlåten i dessa ting och ge folket upplysningar i den mån han anser det lämpligt och skäligt.

Herr Rydén: Herr talman! Det är en gammal erfarenhet, att när människor komma riktigt i klämman, så göra de förtvivlade försök att på ett eller annat sätt draga sig ur densamma. Jag kan icke neka till att jag fått ett starkt intryck härav, när jag hört herr Lindskog och ledaren för hans parti i dag uppträda här i kammaren.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Hela trafiken går nu ut på att söka få oss att tro, att man kommit med en så oskyldig fråga; man frågar bara, om herr utrikesministern vill lämna någon offentlig redogörelse för de i interpellationen framställda frågor eller icke, och när man kommer med en så oskyldig fråga, så tycker man det är märkvärdigt att man inte får ett svar.

När jag hörde interpellationen här i går, så begärde jag den på bordet, dels därför att jag hade en känsla av att motiveringen för densamma var både impertinent och insinuant i vissa avseenden och dels tyckte jag, att begäran om att få en *offentlig* redogörelse i denna sak var så pass orimlig, att jag ansåg, det kammaren borde ha tillfälle att överväga, huruvida interpellationen finge framställas eller icke.

Det kan man icke komma ifrån, att det hade funnits en oerhörd mycket enklare väg både för herr Lindman och för herr Lindskog, om man önskat veta, huruvida herr utrikesministern ansåg sig kunna lämna en redogörelse offentligen för öppna dörrar, nämligen att direkt fråga honom om den saken. Då hade väl det svaret kunnat erhållas från herr utrikesministern, att han ansåg sig icke kunna det i nuvarande läge, men han hade kanske lämnat någon upplysning, som visserligen icke kunde offentligen framläggas, varför han icke ville göra detta, men samtidigt kunde det också meddelats, att man skulle så snart som möjligt vid ett slutet riksdagssammanträde i överensstämmelse med grundlagen lämna redogörelse för dessa saker, och så hade den saken varit utagerad. Så har skett vid ofantligt många tillfällen i riksdagen, när man icke haft andra syften än att bara få veta, hur en sak ligger till. Men det har varit något annat, som herrarna åsyfta, det har framgått av vad herr Lindskog hade i sitt yttrande här i dag.

Det må tillåtas mig säga några ord i fråga om den förändrade ställning, högern har intagit i fråga om öppenhet i utrikes politiska ting. Jag har varit med och arbetat mycket under min riksdagstid, för att man på detta område skulle få riksdagen mera informerad och kunnig samt också i den mån, som detta varit möjligt, medverkande i det utrikespolitiska arbetet. Jag kan heller icke underlåta att erinra om, hur det var år 1916, när den motion väcktes, som man här i dag flera gånger har erinrat om. Jag hade den gången uppdraget att sitta i hemliga utskottet tillsammans med åtminstone en av de högermän, som yttrat sig här idag, nämligen herr Lindman. När jag erinrar mig vilka förhållanden, som då rådde i hemliga utskottet — vi äro ju alltjämt bundna av tystnadsplikten från den tiden — har jag dock rätt att säga, att det förhöll sig på

Svar å
interpellati on.
(Forts.)

det sättet, vilket också framgår av de uttalanden, som förut fällt i riksdagen, att det, som vi fingo del av, var egentligen meddelanden och redogörelser för vad som hade hänt för längre eller kortare tid tillbaka; men det var aldrig fråga om en direkt medverkan, ett rådfrågande, innan ett avgörande skedde. Vi måste då, ehuru fortfarande bundna av vår tystnadsplikt, kräva, att det narrrspel, som vi varit med om, skulle upphöra, och att det skulle bli ett verkligt inflytande för riksdagens förtroendemän. Detta har också tagit sig uttryck i de ändringar i riksdagsordningen och regeringsformen, vilka trädde i kraft 1921. Men var hade vi högern under den Hammarskjöldska regeringsepoken?

Utrikesnämnden har ju nu en helt annan ställning, än det gamla hemliga utskottet hade. Utrikesnämnden är tillförsäkrad en direkt medverkan och skall rådfrågas i förväg om ärendenas behandling och avgöranden, och därjämte har det skapats ett organ för samarbete direkt med riksdagen enligt paragraf 56 riksdagsordningen.

Om jag tänker på den tidens Lindman och detta års Lindman, sådan vi hört honom i dag, så är det icke bara ett världskrig, som i viss mån ligger mellan förändrade ståndpunkter, utan för visso mera.

Nu har jag alltjämt den uppfattningen, att det är högeligen önskligt, i den mån det är möjligt, att offentlighet kommer till stånd och framför allt, att riksdagen hålles informerad i de utrikespolitiska ärendena. Men å andra sidan ligger det i sakens natur, att det finnes tillfällen, då man icke kan lägga fram saker och ting offentligt, det förstår ju varje människa, som varit med och förhandlat om något viktigare ärende. Det finns ju saker av den beskaffenhet, att de icke kunna läggas fram inför ett stort, offentligt forum på grund av internationella och andra hänsyn. Men inför riksdagen kan det mesta framläggas vid slutna sammanträden.

Jag föreställer mig — jag sitter ju icke i utrikesnämnden — att den fråga, som här är å bane, frågan om initiativ till en lösning av det förfärande problem, som de senaste veckorna rullat upp sig i Europa, kan ligga just på ett sådant stadium. Det har också framgått av tidningarnas uttalanden och annat, som om det initiativ, som är taget, egentligen är det första ledet i ett arbete, som kommer att försättas i den mån möjligheter yppa sig vid nya rådssammanträden i fortsättningen. Och då tycker jag, att det finns en viss moraliskt skyldighet även för regeringens motståndare — om de nämligen inte äro alldeles likgiltiga för det stora problemet — att inte genom att rulla upp en debatt av denna beskaffenhet söka undergräva utrikesministerns möjlighet att göra sig gällande i ett, jag vågar säga, för hela vår världsdel så oerhört viktigt värv, som det här är fråga om. Jag uppröres litet i mitt sinne över att det på vissa håll i Sverige inte finns tillräckligt stark känsla för vikten av att här förfares grannlaga och försiktigt eller tillräckligt ansvarsmedvetet för att inte lägga stenar i vägen för ett så viktigt värv som detta. Ur den synpunkten har jag velat här för min enskilda del uttala min obetingade tillfredsställelse med det svar, som

utrikesministerns givit, vilket ställde i utsikt, att riksdagen inför slutna dörrar så snart som möjligt får en redogörelse för saken men med undvikande av att offentligt rulla upp detta ömtåliga problem. Och det är med en viss förvåning jag funnit, att man inte på högerhåll kan finna detta svar tillfredsställande. Om herr Lindskog inte haft några andra motiv för sin interpellation än han velat göra troligt, så tycker jag, att han borde kunna nöja sig med den utväg, som sålunda yppats, och respektera den obenägenhet som finnes att göra offentliga uttalanden i denna sak.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Lindskog visade mig personligen den äran att tala om, att han t. o. m. läst vad jag vid ett tillfälle hade sagt här i kammaren. Eftersom han är min högt värderade bankkamrat tycker jag att det varit litet synd om honom i dag, såsom han ställt det för sig. För den händelse han till en annan gång möjligen vill tillgodogöra sig, vad jag yttrar här i kammaren, skall han måhända finna en liten gnista levnadsvisdom även i den lilla episod beträffande en annan Lunda-bo, som jag här bringar i hans erinran. Det handlar sig om en skräddare i Lund, vilken hade en god vän, som var stämd till tinget i Dalby. Skräddaren i Lund tog sig då före att resa dit och vittna för att hjälpa sin vän. Men innan han kom från tinget, hade han träffats av olyckan att bli part i målet och få 40 par spö.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag kan inte neka till, att när man hört herr Lindskogs interpellation, man verkligen blir förvånad över de yttranden som kommit och att få höra vilka bevekelsegrunder, som tillskrivas dels herr Lindskog för det han framställt frågan och dels dem, som deltagit i debatten på samma sida som han. Att denna debatt urartat så som den gjort, är icke beroende på interpellanten utan på det svar han fått: att det icke är utlovat att lägga fram någonting i denna fråga för riksdagen. Hade man kunnat få ett bestämt löfte om en redogörelse för saken nu eller framdeles under riksdagens lopp, hade ju denna fråga tett sig på ett helt annat sätt. När man framslungar mot interpellanten, som någon talare gjorde — jag tror rent av det var herr Edén — att han befinner sig nu i en penibel situation, så skulle jag vilja däremot säga, att om någon befinner sig i en penibel situation, så är det den — och de — som försökt att i denna interpellation inlägga några som helst partipolitiska motiv eller några andra motiv än dem, som finnas i den enkla fråga, som blivit väckt. Och det skola herrarna få se att genom att misstänkliggöra detta, genom att framställa saken, såsom herr Rydén nyss gjorde, som en okynnesinterpellation, ha herrarna säkerligen satt sig i en mycket mera penibel situation än den vi befinna oss i, som stå på andra sidan.

Vi hava önskat att få en saklig debatt i en allvarlig fråga. Det har också varit interpellantens mening, och att han gjort sin framställning som han gjorde, det skall betraktas som en försynthet hos

*Svar å
interpellation.*
(Forts.)

honom och icke något annat. Han har bett att få fråga, om det är meningen, att man skall få någon redogörelse. På det ges nu svaret av ingen mindre än herr Edén: varför gå inte herrarna in på att debattera saken; varför gå ni inte in på frågan och diskutera den i sak. Svaret därpå är naturligen utomordentligt enkelt: man vill ej gärna gå in på en debatt i sak, förrän man fått den redogörelse man begärt att få genom den framställda interpellationen. Hade vi fått ett klart besked: en sådan redogörelse skall jag ställa till riksdagens förfogande — så hade därmed debatten varit onödig. Man hade väntat till dess att sakfrågan blivit framlagd, och då hade de, som hysa en annan uppfattning om utrikespolitiken än den, som företrädes av utrikesministern, haft tillfälle att komma fram med sina olika meningar och föra sina olika uppfattningar till torgs. Det synes mig så orimligt, att man skall vrida frågan på sned på det sättet och gå in i sak nu, innan redogörelsen kommit. Och allra minst synes det mig lämpligt, att en medlem av utrikesnämnden framkastar detta. Ty, herr talman, utrikesnämndens ledamöter befinna sig i den situationen, att de tilläventyrs känna en del av dessa saker, som de icke utan den allra största försiktighet kunna behandla och tala om i riksdagen, förrän utrikesministern har inför kammaren lagt fram sina synpunkter på saken. Det är denna situation, man befinner sig i och som åtminstone för mig är högst penibel, nämligen att man har så att säga ett munlås i saken, därför att även om man skulle vidröra sådana frågor, som äro allom kända och allom bekanta genom tidningarna, så kan det inte hindras, att man kan bli misstänkt för att man även röjer sådant, som man kanske fått under ett tysthetslöfte. Detta synes mig vara så klart och bör vara det inte minst för den, som är medlem av utrikesnämnden, att man knappast behöver säga det. Men då herr Edén upprepade gånger utmanade och frågade: varför gör man inte sina frågor, varför debatterar man inte så aktuella ämnen i sak? — så skall jag endast be att få säga att det finnes vissa frågor, som det synes mig skulle hava varit av stort intresse att få del av, som äga intresse för kammaren och för riksdagen i dess helhet, nämligen: vad syftade man till med hela detta initiativ, och vad vann man, har man vunnit något, har det kommit fram någonting? Vi hava sett i tidningarna, hurusom under ärendets gång från den 11 januari då trontalet talade om det, målet, som man syftade till, uppenbarligen krympt ihop mer och mer. Man behöver endast följa tidningarna för att kunna vara underkunnig därom och för att finna det uppenbart, att även möjligheterna att nå målet försvagats och ändrats under ärendets gång från den 11 januari till den sista januari.

Jag skulle vilja fråga: hade man i denna fråga en stark samverkan av övriga neutrala länder i Europa, eller stod Sverige ensamt i detta? Hade man de neutrala med sig, och hur uppfattades ifrån deras sida det, som gjorts? Jag skulle vilja fråga, varför, då man nu ändock skulle föra fram initiativet, man framlade saken i Nationernas förbunds råd på det sätt, som man gjorde, nämligen efter Genève-resolutionen, och varför man inte framlade den efter artikeln

11 i pakten, en väg som efter min uppfattning skulle hava säkrare och bättre lett till målet.

Det steg som är taget, det får jag uppriktigt säga, har jag icke ansett vara ett klokt steg. Jag har icke ansett det lämpligt att vädja på det sättet till Nationernas förbund i denna fråga utan någon utsikt att komma någon vart på den vägen. Om det finnes någon annan, som har samma mening som jag, förmodar jag att även han skall anse, att det skulle vara av värde att få veta, varför man gjorde på det sättet.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Efter min uppfattning kommer man inte fram på vägen genom Nationernas förbund. Om lösningen skall kunna vinnas, måste den vinnas på andra vägar. Den måste komma genom bistånd från de båda stora anglosachsiska länderna England och Förenta staterna. Endast därifrån kan en verklig lösning vinnas. Utan medverkan av dem kommer Nationernas förbund inte att kunna lösa denna fråga, i varje fall inte på ett lyckligt sätt. Bakom de åtgärder, som vidtagits av vår utrikesledning, skulle man vilja hava kännedom om, huruvida utrikesledningen söker verka i den riktningen, att de f. d. neutrala och fortfarande neutrala länderna i Europa vilja söka biträda att få fram en lösning i samförstånd och genom de förutnämnda båda stora länderna.

Från alla håll erkänner man, att de ekonomiska förhållandena icke kunna förbättras, att arbetslösheten inte kan hävas, att valutatan inte kan stadgas, utan att det blir slut på våldspolitiken och skadestandsfrågan ordnas. Vad som kan göras för att åstadkomma något i den vägen, synes mig att man bör eftersträva, och minst av allt, herr talman, synes det mig, att man har någon rättighet att misstänkliggöra eller klandra dem, som försöka att få en belysning av dessa frågor. Saken är sannerligen för allvarlig för att man inte skall kunna begära att få veta vad som försiggått. Ingen i riket vet nu, huruvida utrikespolitiken i denna fråga står i samklang med riksdagens mening, herr talman, det känna vi ej.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena **Branting**: Herr talman! Jag skall icke följa den senaste talaren på den väg, han ville locka mig ut på, att öppna här en sakdebatt, utan att riksdagen har tillräckligt underlag för densamma. Men jag vill erinra kammaren om, att redan i min förklaring har jag från början sagt ifrån, att det icke är min avsikt att frångå den praxis, att i den ordning grundlagen numera anvisar lämna vid lämpligt tillfälle riksdagen en översikt av det utrikespolitiska läget. I denna förklaring ligger ju tydligen, att inför riksdagen kommer vid tillfälle, som kan befinnas lämpligt, något längre fram en redogörelse att givas. Den efterlysta redogörelsen, den redogörelse som flera talare här väldjat, att den måtte komma, är således faktiskt redan utlovad. Jag tror, att de herrar, som gjort denna vädjan i lojal avsikt, borde kunna känna sig tillfreds med det löfte, som de i detta erhållit, medan däremot jag omöjligen kan för min del finna, att det sätt, varpå herr Lindskog och, efter herr Lindmans förklaring, bakom

Svar å
interpellation.
(Forts.)

honom hela högern har motiverat denna partiinterpellation, varit präglad av det minsta försök att visa lojalitet mot den utrikesledning, som man har interPELLERAT. Innehållet i den motiveringen är av den insinuanta art, att de är omöjligt att kunna godkänna densamma som uttryck för att man här försöker framställa endast en önskan att få ett enkelt svar på, huruvida man vill lägga fram frågan inför riksdagen. Den syftar till något annat, och det hjälper inte, att herrarna nu försöka ställa sig oskyldiga. Ty saken ligger inför hela Sveriges allmänhet klar och tydlig i de ord, som läsas i herr Lindskogs interpellations motivering.

Herr Lindskog: Herr talman! Excellensen Branting yttrade, att han icke ville följa herr Lindmans lockelse ut på utrikespolitikens fält. Jag vill blott till det säga, att herr Lindman i sitt första anförande inte alls gick ut på det utan endast gjorde det efter upprepade provokationer från en talare här inom vänsterns leder.

Jag vill sedan uttala min stora tillfredsställelse med excellensen Brantings löfte, att en redogörelse sedan skall komma. Jag kan inte neka till, att det är en egendomlig situation, som man här får bevittna. Här har vänstern liksom kastat om sin gamla ståndpunkt och anklagar högern för att hava kastat om den; och högern anklagar vänstern för detsamma. Ja, det är ungefär som om de båda grupperna, vänster och höger, här helt och hållet bytt om skinn. Men det kan icke förnekas, att situationen här är annorlunda än den var 1916. Nu är demokratien ett faktum i Sverige, och då få väl också även vi inom högern rätt att draga konsekvenserna av detta fullbordade faktum.

Här har från det ena hållet talats om att undertecknad skulle befinna sig i en så särdeles penibel situation, ifrån ett annat håll, att jag skulle befinna mig i en klämma, och det har t. o. m. sagts några ord om att 40 par spö skulle vara ungefär en lagom dosis för undertecknad. Jag får lov att säga, att jag egentligen aldrig i hela mitt liv befunnit mig i en så pass behaglig klämma som nu och att jag aldrig någonsin i mitt liv har funnit att 40 par spö egentligen smaka så pass lätt, som de i denna stund göra. Vad är det som hänt mig olyckliga varelse? Jo, excellensen Branting har förklarat, att han inte vill tillmötesgå min anhållan. Ja, mina damer och herrar, det är kanske en överraskning både för regeringen och kammarens ledamöter, men jag var verkligen i någon liten mån beredd på ett dylikt grymt öde.

Jag skulle vilja ännu en gång upprepa vad som har sagts av excellensen Branting själv, då det gällde att tala om hans ingripande: Redan det att saken har kommit på tal innebär dock alltid ett framsteg. Jag skulle nästan vilja säga, att jag med kännedom om den folkstämning, som finnes i vårt land, tror, att jag vågar med en viss tillförsikt motse det intryck, som denna interpellation gör inom landet.

Jag begärde egentligen ordet med anledning av ett par uttryck ifrån herr Edén. Jag hade nämnt, att den där utredningen var

icke av år 1916 utan något senare. Nu tror jag nog, att herr Edén kanske i någon mån missförstod dessa mina ord, som om de skulle innebära ett underkännande av herr Edéns kunskaper och insikter på området. Det var icke min mening, utan jag sade, jag avsåg i varje händelse att säga det med en viss skämtsam ton för att liksom markera, att jag verkligen i någon mån hade studerat dessa frågor. det föreföll mig, som om herr Edén kände sig en smula stucken av dessa ord. Han sade, att det skall jag säga herr Lindskog, att uppslaget kom år 1916. Om man nu skall taga denna lilla löjliga historia på allvar, vilket den egentligen inte är värd, får jag säga, att jag erinrar mig verkligen inte, att herr Edén sade, att uppslaget kom 1916 utan — kanhända det är ett misstag, det få vi se, när det stenografiska referatet kommer oss tillhanda. — jag fattade det verkligen så, att herr Edén talade om kommittéutredningen av 1916, och då förelåg ingen kommittéutredning. Det är mycket möjligt, att felet ligger på min sida, men, som sagt, det var inte alls för att på något sätt beskylla herr Edén för okunnighet, men herr Edén använde det lilla missförståndet för att mot mig rikta några — jag vågar knappast kalla det på annat sätt — gottköpskvickheter, som kanske ändå bero från herr Edéns sida på någonting annat än på okunnighet.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

§ 4.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 92, angående pensionsförbättring till vissa verkmästare och f. d. verkmästare vid flottans varv i Karlskrona; och

nr 93, angående bestridande av kostnaden i anledning av kronan ådömd skyldighet att till Vaxholms nya ångfartygsaktiebolag utgiva viss ersättning.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 5.

Vidare föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet nedannämnda på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 225, av herr *Johansson* i Uppmälby;

nr 226, av herrar *Samuelsson* och *Karlsson* i Grängesberg;

nr 227, av herr *Samuelsson*;

nr 228, av herrar *Hage* och *Samuelsson*; samt

nr 229, av herr *Nylander*.

Vid härpå skedd föredragning av motionen nr 230, av herr *Björkman m. fl.*, remitterades densamma, i vad den avsåge anslag under åttonde huvudtiteln, till statsutskottet och, i vad den rörde anslag under elfte huvudtiteln, till bankoutskottet.

Slutligen föredrogos var efter annan och hänvisades till behandling av lagutskott övriga på bordet liggande motioner, nämligen:

nr 231, av herr *Lindman m. fl.*;

nr 232, av herrar *Dahlén* och *Karlsson* i Grängesberg; samt

nr 233, av herr *Lövgren m. fl.*

§ 6.

*Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.*

Till avgörande företogs nu första lagutskottets memorial, nr 9, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 6 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock väckt motion med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.

I utlåtande nr 6 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 31, med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock väckt motion med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m. hade första lagutskottet hemställt, att riksdagen måtte antaga ett av utskottet i dess berörda utlåtande framlagt förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra.

Vid behandlingen av detta utlåtande hade kamrarna, med bifall till utskottets hemställan i övriga delar, stannat i olika beslut beträffande 7 § i förslaget. Under det att första kammaren antagit paragrafen i den av utskottet föreslagna lydelsen, hade andra kammaren godkänt samma paragraf i den avfattning, den erhållit i det av Kungl. Maj:t uti propositionen framlagda lagförslaget.

I ändamål att sammanjämka de sålunda skiljaktiga besluten hemställde utskottet i förevarande memorial, att kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut, måtte i följande lydelse antaga 7 § i utskottets förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra:

7 §.

Är hyresrätt förverkad på grund av dröjsmål med hyrans erläggande, men sker rättelse senast å *tolfte* söckendagen från den dag, då hyresvärden genom behörig delgivning av vräkningsansökan eller annorledes i laga ordning verkställt uppsägning, skall, oavsett vad därom må hava avtalats, uppsägningen vara utan verkan och dröjsmålet icke vidare kunna åberopas såsom grund för hyresgästens skiljande från lägenheten.

Har hyresvärden, under åberopande av dröjsmålet, hos domstol, överexekutor eller skiljemän påyrkat hyresgästens vräkande från lägenheten, må beslut, varigenom yrkandet på berörda grund bifalles, icke meddelas, förr än *fjorton* söckendagar förflutit från uppsäg-

ningsdagen. I fall, som nu sagts, ankommer det på hyresgäst, vilken inom behörig tid vidtagit rättelse, att sådant hos myndigheten eller skiljemännen anmäla och styrka. Där beslut om vräkning meddelats, går detsamma i vanlig ordning i verkställighet, såvida ej myndighet, varest talan emot beslutet föres, annorlunda förordnar.

*Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)*

Häremot hade herrar *Lindqvist* i Halmstad och *Leo* reserverat sig.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Olovson* i Västerås: Herr talman! Inför det avgörande, som förestår i detta ärende, kan jag inte underlåta att till kammarens protokoll avgiva en deklaration. Situationen är ju nämligen sådan, att vi, som velat få fram ett effektivt skydd för hyresgästerna, nu nödgas rösta för ett icke tillfredsställande förslag. Detta bör enligt mitt förmenande uttalas, så att de beslut, som kommer att fattas här, icke skall kunna tolkas som ett uttryck för vad vi egentligen velat i denna fråga. Under ärendets behandling har det tydligt blivit ådagalagt, att denna kammares majoritet velat få fram ett bättre skydd för hyresgästerna än det skydd, som kommer att lämnas genom bifall till här föreliggande sammanjämningsförslag. Genom sitt bifall till Kungl. Maj:ts proposition om fortsatt förlängning av hyresstegringslagen gav denna kammares majoritet vid förra årets riksdag ett tydligt uttryck för sin vilja i detta avseende. Under ärendets behandling vid innevarande års riksdag har kammarens majoritet vid två särskilda tillfällen understrukt denna sin vilja: första gången genom beslutet om återremiss till utskottet, andra gången genom sitt bifall till Kungl. Maj:ts förslag obeskuret. Och jag är fullkomligt övertygad därom, att om det i dag finnes möjlighet att genom ett beslut återigen understryka denna vilja, så skulle alldeles säkert ett sådant understrykande göras. Men nu föreligger icke någon sådan möjlighet. Vi ha att välja mellan ett godkännande av det föreliggande sammanjämningsförslaget och ett avslag å hela lagförslaget. Det senare är ju mindre önskvärt än det förra. Alla försök, som här gjorts, att få fram ett effektivt skydd för hyresgästerna ha strandat på första kammarens motstånd. En icke överväldigande majoritet i första kammaren bestämmer i detta avseende vad som skall vara lag i landet. Den omständigheten, att nu ingenting bättre står att vinna, gör, att jag nödgas rösta för utskottets förslag. Men jag vill säga det, att jag lägger min röst för förslaget under uttalande av en protest mot dem, som haft så litet över av känsla för de fattiga och arbetslösa, att de nekat sitt bifall till Kungl. Maj:ts förslag obeskuret. Och jag är fullkomligt övertygad därom, att när hösten kommer och vräkningarna börja, så skola grändernas hemlösa barn med sina tårar instämma i denna protest. Jag vill emellertid, herr talman, till slut uttrycka den förhoppningen, att de, som medverkat till eller framtingat denna situation och utlämnat de arbetslösa och fattiga, om de en gång inför den Gud, som de säga sig tro på, skola stå till svars

Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)

för sina gärningar, då skola kunna skylla på sin oförmåga att förstå de fattigas ställning här i livet.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag kan inte låta detta så kallade sammanjämningsförslag i tysthet antagas av kammaren. Jag vill emellertid, innan jag går in på själva saken, yttra ett par ord om vad som förekommit i samband med denna fråga. Det har i en tidning, Socialdemokraten för övrigt, gjorts gällande, att regeringen i propositionen angående hyresstegringslagen gjort några utfästelser, gående ut på att det inledda reformarbetet skulle komma att fullföljas. Jag kan för min del inte finna annat än att detta är så långt ifrån sant, att det i verkligheten är fullständiga motsatsen. Genom att regeringen i propositionen har sammankopplat frågan om en revision av hyreslagen med frågan om revision av hela nyttjanderättslagen, d. v. s. en revision av lagen angående gods, bondgårdar, torp och allt möjligt sådant, så har man i själva verket framskjutit lösningen av problemet om revision av hyreslagen till ett fullständigt ovisst fjärran. Det är ingen människa, som nu kan säga, när frågan om hyreslagen och dess reviderande på nytt kan komma upp, i vart fall icke för den händelse uttalandet i propositionen skall följas, att revisionen skall ske först i samband med revision av nyttjanderättslagen. Är det däremot så, att regeringen vill koppla loss de två sakerna från varandra och framföra frågan om revision av hyreslagen för sig själv, då kan man måhända utgå ifrån att saken skall komma i ett annat läge. Är så icke fallet, måste jag uttala en farhåga för att det nog har varit någonting bakom denna tanke eller detta uttalande om att hyreslagsfrågan skall sammankopplas med frågan om nyttjanderättslagen, i vart fall hos de krafter, som legat bakom regeringen i hela detta ärende. Jag kan inte underlåta att ställa en direkt fråga till herr justitieministern, inom vilken tid det kan tänkas, att frågan om revision av hyreslagen snarast kan komma upp inför riksdagen.

Vad sedan angår detta, som jag sade, så kallade sammanjämningsförslag, så vill jag fästa kammarens uppmärksamhet — jag kan inte tro, att i vart fall lagutskottets samtliga ledamöter ha tänkt på den saken — på det fullkomligt godtyckliga sätt, på vilket man har jonglerat med bestämmelserna om respittiderna. Såsom kammarens ledamöter säkerligen komma ihåg, så var i propositionen föreslagen en respittid av 8 dagar från förfallodagen samt 10 dagar såsom den tidrymd, inom vilken myndighets beslut om avhysning icke skulle få äga rum. I den motion, som framfördes av herr Samuelsson och herr Winberg för det kommunistiska partiet, voro dessa tider bestämda till respektive 10 och 14 dagar. Dessa tider ha motionärerna fullt medvetet föreslagit — och jag skulle ju kunna säga, att man skulle kunna vara utskottet tacksam, för att det alltså i *viss mån* har tillmötesgått de synpunkter, som där framförts — med hänsyn till några förhållanden, som existera i det levande livet, med andra ord på grund av hyresgästernas erfarenheter. Dessa tider hade föreslagits kort och gott med hänsyn därtill, att hyresgästerna alltid

böra ha att räkna med att efter förfalldagen ha möjlighet att er-
hålla en ny veckolön. ärade lagutskott och dess ordförande, och där-
utöver två dagars tid för att till värden överlämna hyran, sålunda
10 dagar. Hyresgästen bör därtill ha minst 14 dagar på sig för att
kunna till vräkningsmyndigheten insända bevis över att hyran bli-
vit erlagd, enär i stora delar av landet hyresgästerna ha sitt hem-
vist synnerligen långt borta från den plats, där vräkningsmyndig-
heten residerar. Har lagutskottet i sitt, som jag förut sagt, så
kallade sammanjämningsförslag verkligen tänkt på detta eller ha
dessa förhållanden fullständigt förbigått utskottet? Sådan samman-
jämnningen nu är, är den till skenet ett tillmötesgående av de krav,
som velat tillvarataga hyresgästernas intressen. Men i verkligheten
innebär den ingenting annat än en seger för de synpunkter, som
framförts från den motsatta sidan. Detta är alldeles klart, då ut-
skottet i sitt sammanjämningsförslag föreslår 12 respektive 14 da-
gar, såsom jag sade, fullkomligt godtyckliga tider. Efter vilka
grunder ha herrarna valt dem? Det göres icke ens några försök att
påvisa den sakliga grund, på vilken dessa tider skulle anses vila: ett
synnerligen belysande exempel på det ur saklig synpunkt — jag kan
inte använda något annat uttryck — ovederhäftiga sätt, på vilket
det själlösa juristeriet går till väga med sina lagskriverier! Man
kommer överens om att det kan vara så och så. Om det stämmer
med det levande livets krav, det bryr man sig platt ingenting om.
Jag kan inte hjälpa, herr talman, att det synes mig, som om for-
muleringen både av regeringens, lagrådets och lagutskottets förslag
till främst paragraf 2 det bästa bevis givits för detta själlösa ju-
risteri.

När man ser det spektakel, som behandlingen av hyresstegrings-
lagen inneburit vid hela detta års riksdag, så kan man inte värja sig
från den tanken, att den av regeringen under julhelgen på socialsty-
relsens förslag påhängda bestämmelsen om rätt att vid sjukdomsfall
och arbetslöshet viss tid kvarbo i lägenheten knappast har varit all-
varligt menad. Jag kan i varje fall, då jag summerar tillsammans
resultatet av riksdagsbehandlingen, icke få något annat facit.

Nu måste jag verkligen säga, att såvitt jag kan finna, så lig-
ger inte saken på det viset, som herr Olovson i Västerås tyckes vilja
framställa den, att andra kammaren inte har möjlighet att nu inför
utskottets sammanjämningsförslag besluta bifalla Kungl. Maj:ts
förslag, som i varje fall är litet bättre, eller besluta bifalla den mo-
tion om skrivelse, som framförts från vårt håll. Och jag är över-
tygad om, att för den händelse andra kammaren skulle fatta ett be-
slut i enlighet med ett dylikt yrkande, så skulle hyresgästerna rea-
liter sett vara bättre skyddade, än för den händelse, vilket väl är tro-
ligt, detta sammanjämningsförslag nu upphöjes till lag. Vad jag i
varje fall velat hava sagt är detta: inom vilken tid — jag skulle
måhända icke rikta mig till herr justitieministern utan till de ytterst
verksamma krafterna bakom hans rygg — inom vilken tid kan hela
denna sak komma upp? Inom vilken tid kan det tänkas, att man får
fram ett verkligt förslag till revision av hyreslagen, ett förslag, in-

*Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)*

Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)

nebärande effektivt skydd för hyresgästerna? Jag vågar påstå, att varken regeringens proposition till årets riksdag eller än mindre givetvis utskottets sammanjämningsförslag medför detta skydd, någonting som också hyresgästerna i tusental nu understryka och som ännu värre husvärdarna med sina flera tusental uppsägningar på det mest illustra sätt bevisa vara riktigt.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Åkerman**: Herr talman! Jag kan inte underlåta att svara några ord på det anförande från herr Kilbom, som vi nyss hörde. Det är mig då först och främst angeläget att söka i någon mån klarlägga regeringens ställning till denna fråga beträffande dess vidare behandling. Men innan jag det gör, så får jag erinra den ärade talaren om, huruledes regeringen föregående riksdag, samtidigt med att proposition förelades om hysesstegringslagens prolongering, satte i gång den utredning, som vi önskade åstadkomma, för att för framtiden bärga i hamn en del önskemål, som varit framställda med avseende å hyresgästernas ställning i detta land. Vår tanke var då, att det utlåtande, som socialstyrelsen skulle avgiva, måtte kunna läggas till grund för den fortsatta lagstiftningen på detta område. Nu inträdde det ledsamma förhållandet, att hysesstegringslagens prolongering blev avvisad av riksdagen. Då återstod för oss ingenting annat än att lägga fram så mycket man kunde hinna på den otroligt korta tid, som stod till buds. På den grund remitterades socialstyrelsens förslag till lagrådet. Till förslaget gjordes ett tillägg: den nu så mycket omtalade bestämmelsen i 7 § 2 mom. Herr Kilbom har tillåtit sig att säga, att det icke synes ha varit regeringens allvar med detta förslag beträffande 7 § 2 mom. Ja, man är ju van att höra rätt kraftiga och överraskande yttranden från den ärade talaren. Men jag tycker ändå, att alla borde kunna instämma i att han går väl långt, då han anser det lämpligt att utslunga en dylik beskyllning mot regeringen. Jag vill erinra om, att vi ha gjort allt vad i vår förmåga stått för att genomdriva detta förslag i kamrarna. Det var en olycklig tillfällighet som gjorde att det icke lyckades. Det ser verkligen ut, som om hysesstegringslagen alltid skulle ha att kämpa med olyckliga tillfälligheter. 1922 föll förslaget om prolongering på en röst i första kammaren. Då det nu omtalade förslaget, som herr Kilbom tillåtit sig beteckna såsom icke allvarligt menat, var före i första kammaren, var en stor del av kammarens ledamöter borta. Därtill kom, att debatten i denna fråga började först sedan kammaren hållit på oavbrutet i sex timmar, och jag är övertygad, att många hade på grund av trötthet funnit det lämpligt att avlägsna sig eller eventuellt inte deltog med det intresse för saken, som den verkligen förtjänade. Allt-nog, detta gjorde, att förslaget föll i första kammaren. Men det var inte många röster som fattades. Här i andra kammaren lyckades det ju bättre, och regeringen genomdrev förslaget här. Nu föreligger ett sammanjämningsförslag. Det tillkommer ju inte mig, på den plats där jag nu står, att uttala någon kritik över samman-

jämkningsförslaget. Det är ju utskottets sak att sammanjämka meningarna. Men jag kan ju ha rättighet att beklaga den utgång frågan fått. Och det vill jag säga, att om någon tror, att regeringen ämnar slå sig till ro med vad som har förekommit, så miss-tager han sig fullkomligt. Det är vår bestämda avsikt att oförtövat taga upp denna fråga på nytt och söka åstadkomma en tillfredsställande lagstiftning för hyresgästerna i detta land. Nu frågade herr Kilbom: hur länge kan det dröja? Jag vill härpå svara, att jag skall göra allt vad i min förmåga står för att det inte måtte dröja länge. Men det är tydligt och klart, att det är vissa etapper, som måste passeras på vägen till detta mål. Hur fort det kan gå, finns det ju ingen möjlighet för mig att här under ansvar uttala mig om. Men regeringen skall oförtövat taga upp saken, och jag skall göra allt för att det skall gå så skyndsamt som möjligt.

Det kunde vara åtskilligt att säga ytterligare, och jag vill icke lämna alldeles obesvarat, att herr Kilbom finner lämpligt att tala om, att här finnes ett slags hemliga krafter i rörelse bakom min rygg. Jag tror, att han är fullständigt på villospår i den vägen. Jag har ägnat denna sak ett varmt intresse, och jag hoppas, att kammaren fått det intrycket av mitt uppträdande, att jag gjort jag kunnat i frågan. Jag vill också be herrarna erinra sig, att jag förklarar, att vi icke ämna slå oss till ro med vad som förekommit. Under sådana förhållanden tycker jag, att de, som vilja skapa misstämning av den situation, vari vi kommit, emot såväl det socialdemokratiska partiet som regeringen, verkligen ändå borde besinna sig, innan de på det sättet vilja utnyttja det läge, i vilket vi nu kommit.

Herr **Pettersson** i Södertälje: Herr talman! För egen del kan jag endast uttala min tillfredsställelse över det löfte, som herr justitieministern avgivit, att regeringen fortfarande skall ägna all uppmärksamhet åt denna viktiga lagstiftningsfråga. Vad herr justitieministern i sammanhang därmed talade om tiden, då man kan förvänta ett nytt lagförslag, antar jag icke får så förstås, som om herr justitieministern nu skulle ha kommit till en annan mening om saken än den han uttalade den 30 december 1922, då propositionen föredrogs för Kungl. Maj:t i statsrådet. Herr justitieministern yttrade nämligen då, att »tillfälle att genomföra ytterligare förändringar i hyreslagstiftningen torde återkomma vid en senare tidpunkt, då mer normala förhållanden inträtt och därjämte en fullständigare erfarenhet föreligger rörande denna lagstiftnings verkningar». Förmodligen får herr justitieministerns yttrande i dag förstås så, att justitieministern hoppas, att fullt normala förhållanden på detta område skola inträda mycket snart, så att regeringen blir i tillfälle att ägna denna viktiga fråga det övervägande, som redan förut utlovats.

Herr Kilbom yttrade sig nyss om en hel del saker. Han talade bland annat om, att det var oriktigt att sammankoppla hyreslagen

Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)

Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)

med nyttjanderättslagen. När man talar om att sammankoppla frågor, innebär det, att man sammanför frågor, som egentligen icke höra tillsamman. Nu är det emellertid så, att lagstiftningen om hyra utgör ett kapitel i den allmänna nyttjanderättslagen. Dessa frågor äro således enligt gällande lag sammanhörande, och behandlar man dem var för sig, skiljer man vad som naturligen hör samman.

Herr Kilboms sakkunskap på de övriga områden, som han berörde, var ungefär av samma valör. Jag skall därför icke försöka föra honom till rätta och upplysa kammaren om hans misstag, utan jag vill i stället redogöra för det sammanjämningsförslag, som han tillåtit sig kassera.

Bägge kamrarna ha ju beslutat bereda hyresgästen den fördelen, att om han icke kan betala hyran senast den åttonde söckendagen efter det han blivit uppsagd på grund av uraktlåtenhet att betala och vräkningsansökan på grund därav blivit honom delgiven, försummelsen icke skall lända honom till men. Han skall då undgå den eljest hotande vräkningen. Genom detta beslut har hyresgästens ställning förbättrats i två avseenden mot vad som för närvarande gäller. Nu är det som bekant så, att hyresgästens rätt till anstånd med att erlägga hyra endast sträcker sig över två söckendagar, och tiden för anståndet räknas från förfallodagen. I det här fallet ha båda kamrarna beslutat, att hyresgästen skall ha anstånd åtta dagar från uppsägningdagen eller från det han lagsökes. Vidare har ju andra kammaren bifallit men första kammaren avslagit Kungl. Maj:ts förslag om att ett extra anstånd skulle kunna tillerkännas vissa hyresgäster i särskilda fall. Nu föreslår lagutskottet i sammanjämningsförslaget, att hyresgästen icke skulle få det extra anstånd, som andra kammaren beslutat, men att den normala anståndstiden skulle förlängas med 50 procent, så att i stället för att hyresgästen enligt det redan fattade beslutet skulle ha rätt att dröja åtta söckendagar med att betala hyran, skulle han få rätt att dröja till och med tolv söckendagar efter uppsägning för att undgå vräkning, och sedan skulle vederbörande myndighets beslut över vräkningsansökan icke kunna meddelas förrän efter den fjortonde söckendagen. Det är alldeles uppenbart, att den förmån, som Kungl. Maj:t ville bereda särskilt sjuka och arbetslösa, i viss mån skulle komma dessa sjuka och arbetslösa hyresgäster till del, även om lagutskottets sammanjämningsförslag antages. Dessa hyresgäster slippa för övrigt enligt detsamma ifrån svårigheten att bevisa sin arbetslöshet eller sjukdom. De få i alla fall anstånd, och detta ökade anstånd kommer alla hyresgäster till del, även dem, som icke äro sjuka och arbetslösa. I stället för den *icke fullt säkra* utsikten till en viss förmån, en viss lättnad *för en grupp hyresgäster*, som Kungl. Maj:ts förslag innefattar i andra momentet av denna lag, skulle enligt sammanjämningsförslaget tråda en kanske något mindre men *säkert påräknelig* fördel för *alla* hyresgäster. Det förefaller, som om utskottets förslag icke är så mycket underlägset det förslag andra kammaren enat sig om. Jag tror därför, herr talman, att kammaren, om den bifaller förslaget, kan göra det i gott medvetande att ha i icke ringa

mån förbättrat hyresgästernas ställning. Och jag ber för den skull att få yrka bifall till detsamma.

*Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.*

Herr Kilbom: Jag vill endast rikta ett tack till herr justitieministern för hans löfte, att regeringen icke skall släppa denna sak, och att den skall med all makt påskynda densamma — jag är angelägen att särskilt understryka de sista orden.

I anledning av det uttalande, som gjordes av lagutskottets ärade ordförande, ber jag att få erinra om en framställning, som gjordes, om jag icke minns galet, av herr Hage under den egentliga debatten om hyreslagen, nämligen att regeringen, då den går att utarbeta det lagförslag, som här till äventyrs kan komma i fråga, må anlita så mycket av det praktiska livets folk som möjligt, d. v. s. personer från hyresgästföreningarna, och så litet som överhuvud är tänkbart av jurister. Jag vill utöka det med: så litet av herrarnas ämbetsmannajurister som möjligt, ty de herrarna ha, såvitt jag kan bedöma, mycket litet att göra med de strömningar och önskemål för att icke säga behov, som finnas ute hos dem, vilkas rättigheter denna lag skulle skydda.

Jag kan icke hjälpa, att det förefaller mig, som om det var nog så klokt, att utskottets ärade ordförande avstod från rätten att söka övertyga mig om att jag var ute på villovägar, då han samtidigt vill göra gällande, att sammanjämningsförslaget skulle ge i ett enda slag också vad regeringen avsett med bestämmelsen, att folk skall kvarbo i sin lägenhet vid sjukdomsfall och arbetslöshet, och att denna rätt skulle vara inrymd i bestämmelsen om tolv och fjorton dagars respittid. Ockrar man icke med ett dylikt uttalande litet för mycket på konsten att läsa innantill och erfarenheten om hur dessa företeelser verka?

Herr Hage: I likhet med föregående talare ber jag få understryka, att denna fråga bör forceras, och att »det civila förståndet» så mycket som möjligt bör få göra sig gällande, då det gäller denna lagstiftning. Jag har ett särskilt skäl att säga detta bland annat på grund av den omständigheten, att § 2 i det förslag, som vi nu skulle antaga, är utformad på ett sådant sätt, att det verkligen fordras en oerhörd sakkunskap för att kunna förstå densamma. Det finns för övrigt tidningar, som gjort anmärkning på den saken, och jag måste för min del säga, att en viss del av denna lagstiftning är så utformad, att man får sitta och klia sig i huvudet, innan man slutligen förstår den.

Sedan skulle jag vilja säga gent emot första lagutskottets ordförande, att jag för min del anser, att denna lagstiftning har mycket mera motiv för sig under onormala än under normala tider. Det är verkligen under onormala tider, som det alldeles särskilt behövs skydd för hyresgästerna. När vi komma in i mera normala förhållanden blir kanske behovet icke fullt så stort, även om det även då är fullt befogat, och det är också, menar jag, en omständighet, som talar för, att saken bör forceras.

(Forts.)

*Ang.
lag med vissa
bestämmelser
rörande hyra.
(Forts.)*

Jag vill ytterligare tillägga, att vad som särskilt skulle vara behöfligt på detta område det vore en verkligt tillförlitlig sammanställning av hur hyreslagstiftningen är utformad i andra länder. Det har gått upp för mig, att den myndighet, som närmast har ansvaret för frågan, icke har möjlighet att ge fullständiga upplysningar i ämnet. Det lär förhålla sig så, att det i en del utländska stater finns en lagstiftning, som är starkt social betonad. Detta är märkvärdigt nog fallet med exempelvis England. Med utgångspunkt härifrån kan man säga, att vi ligga oerhört långt tillbaka socialt sett på detta område, och därför tror jag, att ett klarläggande av hur lagstiftningen är ordnad i andra länder skulle ha en oerhörd betydelse för att forcera fram frågan och åstadkomma en bättre lagstiftning, som på ett effektivare sätt skulle skydda de svenska hemmen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, som härpå föredrogs, bordlades åter.

§ 8.

Föredrogs vart för sig, punktvis, statsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar; och nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder jämte en i ämnet väckt motion.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 9.

*Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.*

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckt motion om ändring i 45 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 124, hade herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av § 45 i förordningen av den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att första stycket i mom. 2 nämnda paragraf erhöles följande lydelse:

»Avhämtning å utminuteringsställe må äga rum endast mot avlämnande av köparens egenhändigt undertecknade rekvisition och mot erläggande av kontant betalning. Gäller inköpet spritdrycker, skall

därjämte köparens motbok uppvisas. Avhämtas dryckerna genom ombud, må som sådant ej begagnas person, till vilken veterligen enligt vad i 34 § stadgas rusdrycker ej må utminuterar. Ombud, varom här är talat, må ej samma dag avhämta rusdrycker åt mera än en annan rekvisitent.»

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Bärg* i Katrineholm, *Olsson* i Ramsta, *Alexis Björkman* och *Johan Bergman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motion måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Andersson* i Rasjön: Herr talman! Som kammaren torde finna, har bevillningsutskottet här avstyrkt en motion, som väckts av mig och nio andra kammarens ledamöter, en motion, som avser sådan ändring i gällande rusdrycksförsäljningsförordning, att rätten att avhämta rusdrycker genom ombud i viss mån inskränkes. Samtidigt har utskottet avstyrkt ett par andra motioner om ändringar i sagda förordning, som dock väckts i ett helt annat syfte än den av oss avgivna. Förmodligen har utskottet trots sig ställa kyrkan mitt i byn genom att avvisa alla krav på ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, från vilket håll de än komma.

Emellertid finnes vid betänkandet nr 10 en reservation av herr *Bärg* i Katrineholm m. fl., i vilken yrkas bifall till vår motion. Jag skall i anslutning till denna något granska de skäl, som av utskottet föreburits för dess avstyrkande; men först anser jag böra med några ord utveckla motionens orsaker och avsikten med densamma.

När den nu gällande försäljningslagstiftningen genomfördes år 1917 som frukten av en kompromiss mellan vitt skilda åskådningar, var det nog ej så många allvarligt menande nykterhetsvänner, som hoppades på så särdeles lysande resultat av densamma. Dock hyste man vissa förväntningar, särskilt beträffande verkningarna av utminuteringsbestämmelserna, vilka åtminstone för landsbygdens vidkommande äro de ojämförligt viktigaste. Erfarenheterna hava dock tyvärr varit sådana, att förhoppningarna nu fullständigt gäckats. Misslyckandet är konstaterat och erkänt även på så att säga allra högsta ort, d. v. s. i detta fall systemets upphovsman och tillskyndare. Jag behöver väl icke nämna namn.

Detta nedslående resultat kan dels tillskrivas de grundläggande idéerna i vår nuvarande alkohollagstiftning, dels även det faktum, att många av dessa idéer svårligen kunnat utformas till klara och säkert verkande lagparagrafer. Vidare är det beklagligt nog så, att polismyndigheterna och åklagarmakten ej heller förstått eller förmått att skaffa nödig respekt för dessa lagar.

Vad nu utminuteringsbestämmelserna beträffar, så skulle huvudprinciperna i 1917 års förordning enligt redan tidigare utbasunerade uppgifter vara, att bolagen skulle veta, för det första till

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

vem, för det andra när och för det tredje huru mycket brännvin de sålde. Inhämtandet av dessa kunskaper skulle tryggas genom s. k. individuell kontroll, innebärande, att varje köpare inregistrerades och erhöll motbok samt fick sig tilldelat ett för viss tidsperiod bestämt kvantum spirituosa. De s. k. notoriska missbrukarna och en del andra antisociala individer, vilkas skara är bestämd och begränsad genom vissa kvalifikationer i lagens 34 §, skulle avstängas från all rätt att hemköpa rusdrycker, och vissa andra kategorier skulle genom nykterhetsnämndernas ingripande kunna försättas i samma predikament. Rent teoretiskt sett ligger i dessa restriktiva bestämmelser en hel del sunt förnuft, och de innebära även vissa möjligheter till kontroll; men då man ser, huru de hava verkat i praktiken, så är det ej möjligt att giva dem annat än ett mycket lågt betyg. Till en början konstaterades väl en om än ringa nykterhetseffekt, men allt eftersom man hunnit orientera sig i lagens labyrinter, kom man underfund med, huru lätt det i själva verket var att kringgå eller rent av att överträda lagens allra viktigaste bestämmelser. Under inverkan av kristidens allt uppslukande penningbegär utvecklade sig sedan det smutsiga geschäft med motböcker och motbokssprit, som den dag i dag är hotar att göra försäljningsreformens utminuteringsbestämmelser nära nog värdelösa i praktiken. I rak strid med lagens anda och bokstav försiggår nu överallt runtom i landet ett ohejdat mångleri med motböcker och med på sådana inköpt brännvin. Många personer, män som kvinnor, uttaga motböcker, så snart den stipulerade åldersgränsen uppnåtts, blott för att få begagna sin inköpsrätt i affärssyfte; och andra överlåta mot en oftast oskäligt hög ersättning viss del av sin ranson till sådana, som i olika syften vilja öka sin tilldelning. Det kan låta otroligt, men faktiskt är det så, att en fattig motboksägare, som är i penningeförlägenhet, kan använda sin motbok som »girobok», ur vilken ett kvitterat blad alltid finner köpare bland bättre situerade eller törstigare grannar. Det har även uppgivits, att personer, som själva äro absolutister, av snikenhet drivits till att skaffa sig motbok, och jag vill varken bekräfta eller bestrida påståendet. Om sådana fall förekomma, äro de blott ett sorgligt exempel på hur förvillad folkmoralen på vissa håll är i allt, som rör rusdryckstrafiken.

De, som övertaga och begagna sålunda olagligt överlåtna motböcker, representera som sagt olika intressen och kategorier. Dels är det sådana, som vilja förbättra sin egen ranson med ett extra förvärvat tillskott, dels är det sådana, som på grund av missbruk förlorat sin inköpsrätt eller rätten till viss del av ransonen och som vilja i trots mot samhällets lagar visa, att de kunna suppa sig fulla ändå, och slutligen och icke minst är det lönnkrögare och smygghandlare, som ämna driva ett lönande geschäft med den sålunda åtkomna varan. Det gives mångfaldiga exempel på, att personer innehafvt ett flertal motböcker till permanent bruk i något av ovan nämnda syften, utan att från polismyndigheternas sida eller bolagens sida något kunnat göras för att förhindra eller bestraffa det olagliga tillvägagångssättet. Nyligen har i tidningarna omtalats, hurusom en bank-

kamrer å en ort i Mellansverige blivit ertappad med stora falsarier och förskingringar, något, som numera ingalunda är ovanligt. Under utredningen har uppdagats, att han innehåft ej mindre än nio motböcker, för vilka arrendeavgiften skulle utgjort femton kronor i månaden. För ägaren blir det således en nätt förtjänst på ett-hundraåttio kronor årligen, men för arrendatorn blir affären, som denna händelse också visar, omsider ruinerande.

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

I ett eller annat sällsynt fall kan verkligen en energisk polis till åtal befordra langare, som innehava ett flertal motböcker. Ett sådant fall har nyligen inträffat i min hemort. Men de fall, som komma till offentligheten, äro ytterst få i betraktande av de tusentals förseelser, som månatligen begås på detta område.

Vid en konferens mellan nykterhetsnämnder, som nyligen hölls i en landsortsstad, yttrade en nykterhetsnämndsordförande i en större socken, »att motbokssystemet vore den största humbug, som världen skådat sedan avlatskrämeriets dagar»; och med alla här påtalade fakta för ögonen kan man vara frestad att instämma i hans uttalande. Ändå är att märka, att det brännvinsbolag, som denne samarbetat med, hör till de ej alltför många, som verkligen söka göra allvar av de nuvarande kontrollbestämmelserna.

Bevillningsutskottet har ej heller på något sätt sökt bestrida förekomsten av de missförhållanden, som i motionen påtalas. I stället säges någonting om, att nu gällande lagbestämmelser lämna möjligheter att beivra de missbruk, som motionen riktar sig emot. I samma andetag medgiver man likväl, att efterlevnaden av dessa bestämmelser ej kunnat effektivt övervakas. Ja, det är just detta, som är anledningen till att motionen kommit fram som ett försök att få den gällande lagens bokstav och anda omsatta i praktiken på ett mera effektivt sätt.

Jag tvekar icke att påstå, att en av de väsentligaste orsakerna till att motbokskontrollen så grundligt misslyckats i sin uppgift att kontrollera brännvinsförsäljningen är just den vidsträckt rätt att göra inköp genom ombud, som förordningen medgiver. Den enda inskränkning härvidlag, som lagen nu innehåller, är, att som ombud ej må användas den, till vilken veterligen rusdrycker ej må utminuterar. Denna inskränkning utsluter dock knappast andra än minderåriga och möjligen kända missbrukare i försäljningsställets omedelbara närhet. Med den frihet, som nu råder i detta avseende, kunna personer, som själva förlorat rätten att inköpa spirituosa, ganska lätt genom att uppträda som ombud för andra personer få köpa brännvin på flera motböcker, såvitt de ej äro av personalen på utminuteringsstället kända. Vidare kunna personer, som nykterhetsnämnd fräntagit viss del av deras tilldelning, genom att låna några motböcker hålla sig skadeslösa och mera till och sedan räkka lång näsa åt nykterhetsnämnden. Slutligen kunna personer som ej nått i lagen stadgad ålder ändock med en liten merutgift underhålla vagnar, vilka man ansett dem vid sådan ålder ej böra hava.

Jag har ännu icke talat om den stadgade maximikvantiteten, d. v. s. fyra liter i månaden eller eventuellt det mindre antal, som

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

vissa bolag hava. Denna inskränkning betraktas med suveränt förakt av dem, som hava råd att hava »något bredvid», och dess effekt är lika med noll, så länge lån av motböcker tolereras i sådan utsträckning som nu.

Hur var det alltså med de grundläggande principerna: att veta till vem, när och huru mycket man säljer? Av dem är det sannerligen icke så särdeles mycket kvar.

Allt detta fusk möjliggöres nu enligt mitt förmenande just genom denna olycksdigra frihet att anlita och att uppträda som ombud i hart när hur vidsträckt omfattning som helst. Att bringa någon bättring i förhållandena genom anlitan av bestämmelserna i 47 § om förbud mot överlåtelse av motbok, som utskottet tyckes föreställa sig, är något fullkomligt otänkbart, då bevisning oftast är omöjlig att åstadkomma, och då dessutom varken allmänheten eller polismyndigheterna betrakta paragrafen som fullt allvarligt menad. En inskränkning i ombudsrätten återigen skulle hämma det mesta av missbruket och i varje fall inskränka möjligheterna till massinköp i högst avsevärd grad. Denna utväg synes mig därför nu böra försökas som en välmotiverad och nödvändig komplettering av övriga restriktionsbestämmelser. Jag tycker, att särskilt de s. k. restriktionsvännerna borde livligt åstunda varje förbättring, som kan giva ökad effekt åt den stora kontrollapparaten och rehabilitera det skamfilade systemet.

I den äldre lagstiftningen på området var ombudsskap i den utsträckning, vari det nu florerar, förbjudet genom stadgandet i brännvinsförsäljningsförordningens 5 §, där det hette: »Ej må någon tillhandagå allmänheten med anskaffande av brännvin i mindre belopp än han själv äger försälja.» Att ombudsskapet blev legaliserat i 1917 års förordning, berodde tydligen på, att man då samtidigt införde förbud att försända rusdrycker till köpare efter rekvisition utanför vederbörande bolags hemortskommun. Att nykterhetskommittén icke utan vidare gick in för detta legaliserande, kan man se av vissa uttalanden i dess år 1914 avgivna betänkande.

Vid fjolårets riksdag upphävdes emellertid som bekant förbudet att försända rusdrycker efter rekvisition, och därmed har också det enda bärande skälet för att behålla en oinskränkt ombuds rätt bortfallit. Sedan det numera är möjligt för varje lojal motboksägare, som så önskar, att få sig sin ranson tillsänd till närmaste järnvägsstation, har jag svårt att förstå, vilka skäl som längre böra förmå oss att bibehålla en frihet, som ger anledning till så mycket fusk och så många lagöverträdelser, och som befordrar det olaga superiet i högre grad än någonting annat, smugglingen möjligen undantagen.

Jag hörde i fjol till dem, som röstade emot lättnaderna i transporträtten, då jag ansåg, att dessa lättnader skulle medföra möjligheter till ökad förbrukning. Som bekant voro dock de flera, som hade en annan uppfattning. Emellertid sades det i fjol från alla håll, att ett av huvudskälen till den s. k. reformen då var, att det skadliga och okontrollerbara ombudsväsendet genom försändningsrättens utvidgning skulle kunna inskränkas.

Man tycktes föreställa sig, att dessa välgörande verkningar skulle komma så att säga rent automatiskt. Det ligger emellertid i sakens natur, att så ingalunda kommer att bliva fallet. Då utskottet även nu säger sig kunna antaga, att utvidgningen av försändningsrätten skall komma att medföra en minskning i missbruket av ombudsskapet, så vittnar detta uttalande om en oskuldskraftig naivitet, som det säkert kostat utskottet en viss ansträngning att presteras. Man behöver väl näppeligen vara så särskilt bevandrad i vad vi kunna kalla motbokspsykologien för att räkna ut, att försändningsrätten kommer att användas mest av de lojala spritköparna, varigenom visserligen en avsevärd minskning i bruket av ombud kommer att följa; men däremot är det utan vidare klart, att alla, som icke hava riktigt rent mjöl i påsen, komma att draga sig för de ökade kontrollmöjligheter, som försändningen medför, och dessa komma fortfarande att avlägga besök på spritbolagen för att som förut olagligt förse sig och andra med hjälp av lånta eller arrenderade motböcker. Någon nämnvärd minskning i missbruket av ombudsrätten som ett resultat av fjolårets åtgärd få vi säkert vänta på för-gäves.

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

Oaktat jag ogillade fjolårets åtgärd, måste jag dock medgiva, att de kontrollbestämmelser, som sedermera föreskrivits att gälla vid försändning på järnväg, äro sådana, att farhågorna i någon mån fått vika. Jag vågar här icke upptaga tiden med att redogöra för detaljerna, men såvitt man nu kan bedöma, synas dessa bestämmelser lämna mycket god garanti för att den rekvirerade varan verkligen kommer rätt person tillhanda. Att innehava och begagna flera böcker med detta expedieringssätt går knappast för sig utan namnförfalskning, som dock dess bättre ännu så länge betraktas som ett grovt brott.

Det ligger sålunda i öppen dag, att ombudsskapet hädanefter kommer att användas mest i illojalt syfte. För de ärliga och lojala är det i sin nuvarande omfattning fullkomligt obehöfligt. Vill man bibehålla detsamma oinskränkt, ger man langare och smyg-handlare ett direkt handtag. Att vänta och se tiden an, som utskottet vill göra, är ett svepskäl, som smakar bra mycket av de obotfärdigas förhinder.

Med vår uppfattning om ombudsskapets fördärlighet borde vi naturligtvis närmast hava kommit fram till ett yrkande om att helt förbjuda att avhämta rusdrycker på annat sätt än genom personligt besök. Det kan emellertid finnas vissa omständigheter, som göra en dylik fordran orimlig, och vi hava därför nöjt oss med att föreslå, att ett ombud ej samma dag må avhämta rusdrycker åt mer än en annan person än sig själv. Väl veta vi, att även en sådan formulering kan lämna rum för överträdelse, och att ett reservationslöst avhämtningsförbud hade varit mera konsekvent; men vi äro tillika fullkomligt övertygade om, att missbruken av ombudsrätten med den av oss föreslagna inskränkningen komme att bliva av mycket ringa betydelse i jämförelse med vad nu är fallet.

Utskottet har emellertid icke velat gå med ens på denna in-

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

skränkning. Det förefaller, som om majoriteten ej haft klart för sig vidden av de skador, som det nuvarande tillståndet orsakar. Hade så varit fallet, hade man ej kunnat komma fram till ett kategoriskt avstyrkande på så svaga skäl, som nu anförts.

Vad är det då för skäl, som anföras för avslagsyrkandet? Jo, först och främst skulle utvidgade kontrollbestämmelser medföra olägenheter och ökade kostnader för detaljhandelsbolagen. Detta skäl är för mig fullkomligt överraskande och innebär ett anmärkningsvärt avsteg från tidigare gängse betraktelsesätt. Hittills har det väl ansetts nära nog axiomatiskt, att detaljhandelsbolagen skulle i första hand sköta försäljningen så, att minsta möjliga skada uppstode av trafiken, och att strävandet efter största möjliga vinst på rörelsen skulle vara ett helt underordnat intresse. Redan i den gamla brännvinsförsäljningsförordningen hette det, att »bolag skall hava till ändamål att endast i sedlighetens intresse ordna och handhava detaljhandeln», och i senare förordningar har principen ytterligare utformats genom att man borteliminerat ej blott det enskilda ekonomiska intresset utan även i möjligaste mån kommunernas.

Bevillningsutskottets anförande av detta skäl kan väl knappast vara fullt allvarligt menat. De ökade kostnader, som ett bifall till motionen eventuellt skulle medföra, komme naturligtvis ej att drabba vare sig enskilda eller ens bolagen utan komme i stället att i någon ringa mån minska de vinster, som bolagen äro skyldiga att inleverera till statsverket. Visserligen är statskassan nu i behov av alla tänkbara inkomster, men det minskade tillskott av brännvinsmedel, som ett bifall till motionen kunde medföra, skulle väl ändå ej äventyra budgetbalansen.

Skulle bevillningsutskottet vara i ängslan för de 5 % å aktieägarnas insatser i spritbolagen, som lagen medgiver, så förefaller en sådan oro ganska omotiverad, då dessa företag för närvarande tillhöra de få, som verkligen bära sig i detta land, och som hava en säker ekonomisk ställning.

Att pröva en föreslagen kontrollbestämmelse ur synpunkten av vad den skulle komma att kosta bolagen och ej efter dess värde som nykterhetsfrämjande faktor är en ny princip, som jag hoppas, att åtminstone icke andra kammaren vill vara med om att knäsetta.

Nu är visserligen den sats, som handlar om kostnadssynpunkten, inlindad i ett par meningar, som tala om, att den föreslagna bestämmelsen också skulle komma att överträdas. Ja, det säges, att det ligger i öppen dag, att så skall komma att ske, och detta särskilt på lördagarna. Ja, vilka lagar är det, som vi här stifta och som icke överträdas på veckans alla dagar? Men här hava vi väl i alla fall att taga hänsyn först och främst till nyttan och behovet av en lag. Efterlevnaden tillkommer det andra samhällets organ att övervaka.

Det förtjänar emellertid påpekas, att det i motionen föreslagna tillägget till 45 §, att ombud ej må samma dag avhämta rusdrycker åt mer än en annan rekvirent utom sig själv, mycket nära ansluter sig till paragrafens övriga bestämmelser, vilka samtliga äro att

betrakta som reglementariska föreskrifter för bolagen. Det blir således dessa, som hava att i första hand ställa sig bestämmelsen till efterrättelse och ansvara för dess efterlevnad. De lagbestämmelser i 47 § återigen, som förbjuda överlåtelse av motbok, rikta sig mot köparna, och kontrollen åligger där polismyndigheterna och först i andra hand bolagen.

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

Såframt man förutsätter, att hos bolagen och deras personal finnes någon vilja till laglydnad och respekt för försäljningsförordningens principer, borde möjligheten att vinna gehör för en reglementarisk föreskrift vara större än möjligheten att vinna gehör för en strafflagsparagraf. Bolagen kunna dessutom bibringas ett mycket starkt motiv att följa lagens stadganden, ty det heter i förordningens 68 §, att bolag, som ej fullgör vad i lagen stadgas eller vad av kontrollstyrelsen föreskrivits, t. o. m. kan förbjudas att fortsätta sin verksamhet. Ett dylikt hot är helt säkert imponerande för dem, som det riktar sig mot.

I tydlig känsla av att allt, som smakar av förbud, skall vara lätt att avvisa efter den 27 augusti 1922, har bevillningsutskottet stämplat den föreslagna lagbestämmelsen som en förbudsbestämmelse. Utan att vilja tvista med den aktade institutionen om ordens betydelse så vågar jag dock påpeka, att det här icke är fråga om en förbudsbestämmelse utan om en kontrollbestämmelse.

Återstår så frågan om möjligheterna att tillfredsställande ordna en sådan kontroll över ombudsköpen, som ett bifall till motionen förutsätter. Naturligtvis är detta möjligt, om blott litet god vilja finnes, men om denna saknas, då går som bekant ingenting. Flera sätt kunna tänkas, och jag vill här förslagsvis nämna ett, som säkert skulle medföra önskad effekt. Å varje utminuteringsställe skulle utöver de register och kortsystem, som redan den nuvarande kontrollen erfordrar, föras en liggare med anteckning om alla, som anmälde sig vilja avhämta rusdrycker åt annan. Namn på ombud och rekvirent samt datum skulle noteras. Skulle en person söka upprepa ombudsskapet samma dag, vore det lätt att i liggaren efter bokstavsregister finna, om och när han tidigare begagnat sig av denna rätt. Hade så skett samma dag, vore han utan vidare diskvalificerad. Lämpligen borde även sådant försök straffas med förlust av motbok för båda de i saken engagerade parterna.

Andra sätt kunna även tänkas, och om utskottet velat kosta på motionen en remiss till kontrollstyrelsen, hade kanske förslag från kompetent håll erhållits.

Utskottet antyder vidare möjligheten för illojala ombud att av i orten boende personer skaffa sig biträde vid inköpen i fråga. Ja, denna möjlighet kan försökas någon enstaka gång, men den kan icke med utsikt till framgång praktiseras i någon större omfattning, då sådana personer givetvis skulle bli på utminuteringslokalerna ofta observerade samt därmed ock risken för upptäckt bli uppenbar. Emot sådana försök kunde man skydda sig exempelvis genom att stadga, att alla ombud skulle vara befullmäktigade av rekvirenten. Kontrollen skulle också underlättas därigenom att tillströmningen

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

av kunder skulle bliva långt mindre än nu, ifall ombudsrätten kring-skures. Att försämdningsrätten redan har betydligt minskat antalet kunder i butikerna, tyckes utskottet helt hava förbisett då det talar om den stora tillströmningen, särskilt å lördagarna.

Utskottet, som icke kunnat bestrida den föreslagna lagens önskvärdhet och behövlighet, sammanfattar sin motivering i ett framhållande av, huru olämpligt det är att införa bestämmelser, om vilka man på förhand vet, att de icke skulle på ett tillfredsställande sätt komma att efterlevas. Detta är dock, märk väl, blott ett antagande, gentemot vilket står motionärernas och reservanternas antagande, att den föreslagna bestämmelsen skulle komma att verka mycket gott och i hög grad befordra nykterheten, särskilt på landsbygden.

Spritsmugglingen runtom våra kuster har tagit en sådan omfattning, att särskilda åtgärder med stora kostnader måst vidtagas däremot. Vad smugglingen är för kusttrakterna och storstäderna, det är motboksmångleriet för de övriga delarna av landet. Det är sannernligen hög tid, att något göres även däremot, innan olagligheterna växa oss alldeles över huvudet och 1917 års försäljningsreform hunnit helt och hållet spolieras.

Samhället har nu i nykterhetsnämnderna kommunala organ, som skola övervaka nykterhetstillståndet och söka förebygga och reparera de skador, som dryckenskapen tillfogar. Det är en i och för sig vanskligh uppgift och en uppgift, som blir hopplös och omöjlig, om ej statsmakterna vilja förbättra det underlag, varpå deras arbete skall vila, nämligen rusdryckslagarna. I den ena kommunen efter den andra lämna nu allvarligt intresserade, aktiva nykterhetsvänner dessa nämnder efter erhållen insikt om det sisyfusarbete, som nykterhetsvännernas verksamhet nu utgör. Jag har själv varit ordförande i en sådan nämnd och måst vandra samma väg som många andra. Detta icke av demonstrationslust eller avoghet mot restriktionssystemet som sådant utan i känslan av det fullkomligt hopplösa i att söka avstänga och reglera alkoholkonsumtionen, då hundrade kanaler stå öppna för att spoliera de små dammar, som man lyckats föra upp.

Den av oss föreslagna förbättringen i rusdrycksförsäljningsförordningen kan synas vara liten, och för den, som ej vill sätta sig in i vad saken gäller, även oväsentlig, men av nykterhetsnämnderna skulle den komma att uppskattas som ett mycket gott handtag i kampen mot smyghandel och missbruk och mot ungdomens överhandtagande alkoholisering.

Under sommarens stora kraftmätning sökte man från visst håll gärna att sätta förbudsvänlighet och restriktionsvänlighet i motsatsställning. Här föreligger dock en restriktionsmotion av förbudsvänner. Det kommer att vara av ett visst intresse att se, huruvida det bland riksdagens s. k. restriktionsvänner finnes några, som vilja stå för sommarens utfästelser och medverka till en om än ringa förbättring av restriktionerna.

Efter resultatet av förbudsomröstningen är det klart, att någon större förändring beträffande alkoholfrågans läge i vårt land ej är

att förvänta inom de närmaste åren. För alla ansvarskännande nykterhetsvänner måste det därför bliva den närmaste uppgiften att söka göra det bästa möjliga av de nuvarande förhållandena, medan opinionen hinner mogna för de radikalare åtgärder, som vi fortfarande åstunda.

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

I det syftet har denna motion framkommit, och i det syftet ber jag nu, herr vice talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Bårg i Katrineholm m. fl. avgivna reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Sköld**: Herr förste vice talman! Jag erkänner, att det kanske är något olämpligt, att jag tager till orda för att försvara utskottets ståndpunkt, då den ärade motionären efterlyste restriktionsvännerna. Nu räknar jag mig icke till dem, och det borde kanske därför hava varit någon annan, som fått i uppdrag att försvara utskottet; men när jag nu har fått ordet, så skulle jag bara vilja säga, att jag icke kan giva mig in på hela den vidsträckta utveckling av restriktionssystemets princip och utformning, som den föregående ärade talaren sysslat med, utan jag skall endast söka hålla mig till den sak, som här föreligger.

När motionären anser, att det blott är de obotfärdigas förhinder som gör, att utskottet intagit sin avslagsståndpunkt gentemot denna motion, skulle jag vilja säga, att så är icke fallet. Åtminstone för mig har saken icke varit den, att jag icke förstått det behjärtansvärda syftet med motionen, och jag tror icke, att man från något håll inom utskottet satt i fråga, att det icke skulle vara lämpligt att vidtaga åtgärder, ägnade att stävja den olaglighet, som motionen främst riktar sig emot. Man kan sålunda icke resonera på det sättet, att man säger, att alla de, som vilja göra något för att stävja detta missförhållande, böra rösta för motionen, under det att de, som vilja att missförhållandet skall florera, skola avslå densamma. Utan saken gäller: kan den åtgärd, som föreslås i motionen, vara ägnad att vinna därmed avsett syfte, kan man genom ett bifall till motionen råda bot på de missförhållanden, som här finnas. Det vill med andra ord säga, att man måste försöka väga fördelarna mot olägenheterna av ett bifall till denna motion.

Jag tror, att man då först helt enkelt kan erkänna, att det är ganska naturligt, att en bestämmelse, sådan som den föreslagna, kommer att medföra en inskränkning i ombudsköpan det av rusdrycker. Det är klart, att alla de, som a priori anse varje sådan inskränkning såsom lycka för vårt land och en fördel för nykterhets-saken, kunna ha visst fog för att anse, att denna motion skall leda till ett gott resultat, men jag tror, att man icke skall blunda för att med avseende på det lagliga ombudskapet, jag menar de inköp av rusdrycker, som enligt lagen äro tillåtna, kommer den bestäm-

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

melse, som här föreslås, att bland stora delar av vårt folk verka såsom ett rent trakasserier, som bara retar. Nu sade den ärade motionären, att han giver hela detta system ett mycket lågt betyg, och han instämde i ett yttrande, att motbokssystemet var den största humbug, som världen skådat. Jag vet ju, att detta är en gängse uppfattning på nykterhetsvänligt håll. Jag skall icke säga något om den saken utan blott tillåta mig fråga: är det någon som tror, att nykterhetskassen vinner på att man i gällande rusdrycksförsäljningsförordning gör dessa ändringar, som på folkets stora flertal verka som trakasserier? Det vill med andra ord säga, att man ställer saken så, att nykterhetsfolket får kläda skott för den trakasseripolitik, som ligger i systemet. Jag tror, att redan ur denna synpunkt borde våra förbudsvänner hesitera en smula för detta ständiga lappande på rusdrycksförsäljningsförordningen.

Men det är icke denna sak, det egentligen gäller, utan huvudsyftemålet med motionen skulle ju vara att komma till livs den olaga hanteringen, d. v. s. de möjligheter, som ombudskapet medför dels för de personer, som av systembolaget frångämits inköpsrätt eller vilka fått denna sin rätt väsentligt inskränkt, att utöka sin egen spritranon och dels också för vissa personer att med tillhjälp av andras motböcker skaffa sig ett kvantum sprit, med vilken de sedan kunna driva olaga rusdryckshandel. Det är ju framför allt dessa missförhållanden, som motionen avser att råda bot på. Då står det emellertid för mig i öppen dag, att hela denna olaga trafik drives av mycket starka psykologiska faktorer. Den drives av vinningslystnaden och av en outsläcklig sprittörst. Jag frågar: är det någon, som tror, att dessa människor, som drivas av sådana psykologiska faktorer, icke komma att skaffa sig andra möjligheter att kringgå denna lagbestämmelse? Jag frågar verkligen på fullt allvar: vilka hinder lägger denna lagbestämmelse i vägen t. ex. för en sådan lönnkrögare i en storstad, som har till exempel 10 å 20 motböcker att förfoga över? Han kan ju gå med en motbok för varje dag och köpa på alla dessa motböcker utan att träda lagen för när. I en storstad, där det finnes flera försäljningsställen, kan han till och med göra inköp på olika ställen samma dag, utan att det finnes någon möjlighet att kontrollera den saken. Han kan bedriva sin hantering fullkomligt lika ogenerat trots denna lagbestämmelse. Jag tror icke, att man skall blunda för detta faktum. Om det sedan gäller en langare, som kommer resande från annan ort, kan han mycket lätt genom att bjuda på en sup få tillräckligt många goda vänner att gå och ställa sig i kö och köpa på de motböcker, han har i sin ficka. Nej, denna lagbestämmelse leder icke till något positivt utan enbart till negativt resultat, d. v. s. man inför en lagbestämmelse, som kommer att i ännu högre grad verka upplösande på laglydnaden och undergräva respekten för lagarna samt göra vår rusdryckslagstiftning till ett ännu större åtlöje, än den i denna dag är. Jag tror således, att man med mycket starkt fog kan säga, att bestämmelsen icke kommer att verka i det syfte, man avser, utan den kommer blott att giva en ytterligare knäck åt hela detta för-

sök att reglera folks spritförbrukning. Jag vet icke, om det är detta som är avsett från herr Anderssons i Rasjön sida?

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

Dessutom skall man icke underskatta de tekniska svårigheterna att kontrollera denna sak. Herr Andersson i Rasjön har visserligen här givit oss anvisningar på ett system, genom vilket det skall bli ganska lätt att kontrollera saken, men jag betvivlar, att det kommer att bli så lätt. När man vet, hur det är i det verkliga livet, och vet, hur till exempel på lördagarna folk komma till en liten stad till ett antal av ända upp till 1,000 personer för att köpa sprit, då förstår var och en, vilka stora svårigheter det kan vara att se till, att dessa ombud icke köpa för mer än en person. I det förslag, som innefattas i reservationen, stadgas icke något särskilt ansvar för den bolagstjänsteman eller det bolag, som icke utövar tillräckligt stark kontroll i detta avseende. Man har då sagt, att detta skulle vara en eggelse för de bolag, som nu icke göra sin plikt. Jag för min del är alldeles övertygad om att de bolag, som nu icke göra sin plikt på grund av kontrollstyrelsens cirkulär, komma icke att mera göra sin plikt, därför att man inför en ny lagbestämmelse, för vars överträdande icke något ansvar är stipulerat. Det har från motionärens sida vidare sagts, att man kunde befullmäktiga ombuden. Jag skulle då vilja säga, att jag icke tror, att i 45 § med ett tillägg, sådant motionären föreslår, kommer att finnas något stöd för fullmaktssystemet. Jag vill alltså påstå, att förslaget lider av två tekniska brister. Det stipulerar icke något ansvar för de människor, som skola handhava kontrollen. Paragrafen, sådan den är formulerad, lämnar vidare icke rum för ett effektivare kontrollsystem än det som redan begagnas av bolagen.

Jag skulle vilja sammanfatta min mening om saken på det sättet, att genomförandet av detta förslag föder misstämning och missnöje i landet, ett missnöje som kommer att rikta sig mot nykterhetsfolket, och det kommer icke att hindra en olaga hantering utan det kommer i stället att undergräva respekten för lagen. Vidare är förslaget behäftat med ett par ganska betydande brister. Jag tror således, att man även ur nykterhetssynpunkt skall tänka sig för mer än en gång, innan man går och röstar för bifall till denna motion. Man skall icke tro, att därför att ett förslag kommer fram med angivet syfte att vara nykterhetsfrämjande, det därför också kommer att främja det syftet. Det gör enligt mitt förmenande icke det förslag, som här föreligger.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bärg** i Katrineholm: Herr talman! Jag skulle icke ha besvärat kammaren en minut, om jag icke stått som reservant i denna fråga. Jag kan varken i likhet med den förste eller den siste ärade talaren göra denna fråga till en stor fråga, ty det är den tydliga icke. Och jag tror, att det kanske hade varit lika lyckligt, om man väntat med motionen ett år, så att man från utskottets sida icke kunnat säga, att man icke hunnit pröva de under fjolåret införda nya

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

bestämmelserna tillräckligt för att få en uppfattning om deras verkningar. Men när nu motionen kommit fram och jag kommit att sitta i det utskott, som behandlat frågan, så har jag, när jag vägt skälen för och emot, funnit skälen till förmån för motionen vara något tyngre.

Jag tror icke, att detta är någon stor nykterhetsfråga, och den kommer säkerligen aldrig att bliva det, lika litet som en hel rad av dessa restriktioner, om vilka det är svårt att säga, om de verka trakasserande eller icke. För min del får jag säga, att jag mera ser det som en ordningsfråga, en fråga om trevnad för resande på järnväg. Förra året påpekades i den kungl. propositionen de olägenheter, som följde av ombudsskapet och de s. k. spritresorna. En järnvägsman här i kammaren, som satt i bevillningsutskottet, understök med kraft, vilka vidrigheter, som ofta uppstodo för medresande på järnvägarna, när dessa sprittransporter skedde genom s. k. ombud, och det föreföll mig, som om detta hade varit ett av de avgörande motiven, när riksdagen i fjol beslöt att upphäva det transportförbud, som förut rått. När nu detta är upphävt och allmänheten har möjlighet att på annat sätt än genom dessa s. k. spritresor förskaffa sig sprit, tycker jag, att man icke gör någon människa något för när, om man beslutar i enlighet med motionen.

Herr Sköld säger nu, att man icke kan tillfredsställande upprätthålla en sådan bestämmelse som denna. Jag vill säga min vän Sköld, att det beror på vad man anser vara ett tillfredsställande sätt i fråga om upprätthållandet av dessa bestämmelser i rusdryckslagstiftningen. Det har på många håll viskats om, att hela motboks-systemet är ett system, som icke kan tillfredsställande upprätthållas. Den ena tycker så och den andra så, men efter allt som har vittnats här om den rusdryckstrafik, som bedrivs på illojalt sätt med motböcker, skulle jag vara benägen att säga, att detta system icke kan upprätthållas på ett tillfredsställande sätt, men ändå drages man med det, därför att man tror, att det medför vissa fördelar, då man nu icke anser sig kunna införa förbudet. Ungefär samma uppfattning har jag om det föreliggande förslaget, nämligen att om det också icke kan upprätthållas på ett tillfredsställande sätt, skall det dock i någon liten mån förbättra förhållandena.

Det har nu här påpekats, att då inga straffbestämmelser äro föreslagna, så skulle ett beslut i reservationens riktning vara alldeles verkningslöst, och det är ju ett sakligt starkt påstående, det må jag säga. Men det är ju så, att kontrollstyrelsen i detta fall övervakar de stiftade lagarna, och det är dess skyldighet, visserligen icke att övervaka olagligheter i allmänhet, men att utöva tillsyn över det sätt, på vilket bolagen handhava sin uppgift. Jag föreställer mig, att om riksdagen stiftar en sådan lag, kontrollstyrelsen icke skall underlåta att vidtaga de åtgärder, som styrelsen kan vidtaga för att förmå bolagen att efterleva bestämmelserna. Man kan visserligen säga, att därigenom nås icke de tjänstemän, som handhava kontrollen, men man kan dock fälla precis samma omdöme om vilka bestämmelser som helst. Om ingen övervakar och ingen åtalar. så

finnes icke heller någon domare. Jag tror emellertid, att dessa tjänstemän äro minst lika känsliga för det tryck, som vilas över dem från deras överordnades sida som för polismyndighetens övervakande.

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

Herr talman, jag tror, att även om man icke tillmäter denna fråga någon stor betydelse, kan man likväl tryggt rösta för reservationen, och jag hemställer om bifall till densamma.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Olsson* i Ramsta och *Hage*.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr Sköld började med att förklara, att han icke var någon restriktionsvän. Huruvida han är förbudsvän, framgick icke fullt tydligt av hans anförande, men jag föreställer mig, att han fortfarande vill räknas som nykterhetsvän, och såsom sådan hade han givetvis haft möjlighet att inom utskottet anvisa någon annan utväg att råda bot på de missförhållanden, vilkas existens han icke försökt eller kunnat bestrida. Även om jag är tacksam för det understöd, jag fått från herr Bårg i Katrineholm, kan jag icke riktigt skriva under på att saken är av så ringa betydelse, som han gjorde gällande. De påståenden, som kommit fram dels i motionen och dels här sedermera under debatten, hava icke jävats från något håll, och det fusk, som försiggår i detta avseende, är långt större, än vad allmänheten är böjd för att tro. Då så är förhållandet, hade det naturligtvis legat närmast till hands för en nykterhetsvän som herr Sköld att inom utskottet söka anvisa någon annan utväg att råda bot på detta olycksaliga motboksmångleri. Så har emellertid icke skett, och därför tillåter jag mig att fortfarande hysa den uppfattningen, att de obotfärdigas förhinder ändå i någon mån varit med i spelet.

Herr Sköld sade, att man icke skall lappa på rusdrycksförsäljningsförordningen jämt och samt. Ja, det är jag i viss mån ense med honom om, men i fjol lät det icke på det sättet, då det var fråga om att utsträcka försändningsrätten och inrätta filialer för bolagen. Då var man mycket gärna med om att rubba på rätt så fundamentala principer i försäljningsförordningen.

Huvudskälet för herr Skölds avstyrkande ståndpunkt är det, att bestämmelsen icke kan övervakas effektivt. Jag vill då påstå, att det är blott ett antagande, att så är fallet. Då han säger, att ingen straffbestämmelse är stadgad för de tjänstemän, som skola handhava kontrollen, vill jag ånyo påpeka, att hela § 45 innehåller kontrollbestämmelser. Det finnes inga särskilda straffbestämmelser i denna paragraf, men de äro naturligtvis inrangerade i 86 paragrafen, som stadgar, att bolagen äro skyldiga att efterleva alla bestämmelser, som lagen innehåller. Då är det min mening, att denna bestämmelse skall göras effektiv på samma sätt och att bolagen skola åläggas att övervaka, att deras tjänstemän göra det bästa möjliga.

Att tillströmningen av kunder till försäljningsställena har va-

Ang. rätten att
genom ombud
inköpa rus-
drycker.
(Forts.)

rit stor, kan icke bestridas, men försämdningsrätten tillkom ju bland annat för att förbättra förhållandena i detta avseende. En del bolag hava nödgats anordna flera utminuteringslokaler, men efter den 1 juli 1922 har det vid de bolag, jag känner till, blivit en stor avlyftning just av personliga kunder. Däremot har naturligtvis expediering per järnväg tagit rätt så betydande omfattning. Under de få månader, som gått, sedan transporträtten utsträcktes, hava åtminstone i de fall, jag haft tillfälle att iakttaga, verkningarna blivit precis sådana, som jag här nyss antydde, nämligen att de lojala spritköparna i regel använda sig av försämdningsmöjligheten, under det att de, som komma med ett större antal motböcker såsom ombud för kreti och pleti, fortsätta sina spritresor och färdas 15 à 20 mil för att kunna komma i tillfälle att utöva sitt olagliga ombudskap. Det är denna iakttagelse, som föranlett mig att bära fram motionen nu, ty försämdningsrättens utsträckning var ju själva grundbetingelsen för att man skulle kunna göra den inskränkning i ombudsrätten, som här föreslås. Tidigare har det icke gått an att komma med något sådant, men då det nu finns möjlighet för vem som helst att få sin ranson på järnväg, kan jag icke förstå, att det kan finnas några allvarliga skäl för en nykterhetsvän åtminstone att längre resa motstånd mot detta förslag. Att det kan finnas skäl från deras håll, som vilja underlätta åtkomsten av sprit, det förstår jag mycket väl, men jag kan icke fatta, att nykterhetsvänner av herr Skölds kategori resa motstånd mot detta rimliga krav ur den synpunkten, att det skulle vara ett lappande på rusdrycksförsäljningsförordningen, som blott skulle trakassera vissa personer i samhället. Jag undrar, om icke de största trakasserierna ligga i själva motbokssystemet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Sköld: Herr talman! Jag skall icke alls här göra någon självdeklaration. Det är intet valmöte, så att jag finner ingen anledning att här framlägga mina speciella synpunkter på förbudsfrågan och andra frågor, som icke höra samman med vad vi behandla här idag. Jag skulle egentligen blott vilja göra ett par randanmärkingar till herr Anderssons i Rasjön sista anförande.

Min första randanmärkning är, att han dömer hela Sverige, som om det låge i Dalarne. Nu ligger icke hela Sverige i Dalarne, utan Sverige är ett mycket långsträckt land med mycket skiftande förhållanden. Hemma i den trakt, varifrån jag kommer, hava bestämmelserna om försämdande av sprit på järnväg dels på grund av deras vidlyftighet och dels på grund av den kostnad, spritförsämdelsen drager, icke medfört åsyftad verkan, utan folk anser fortfarande, att det är förmånligare att genom ombud hämta spritdrycker än att låta skicka dem på järnväg. Därför är det aldeles icke riktigt, som herr Andersson i Rasjön säger, att det är liten tillströmning av kunder. Det är samma stora tillströmning den dag som är, det kommer man icke ifrån.

Så är det en sak till. Herr Andersson i Rasjön undrar, vad

som innebär de största trakasserierna motbokssystemet eller den bestämelse, som här skulle införas. Det är en sak, som icke intresserar mig. Vad som intresserar mig i detta sammanhang är, vem som skall bära ansvaret för trakasserierna. Det är denna fråga jag framställt, och jag har frågat nykterhetsvännerna, om det är lämpligt, att restriktionssystemets trakasserier skola läggas nykterhetsfolket till last. Det är detta jag icke tror vara nyttigt för själva nykterhets-saken.

Ang. rätten att genom ombud inköpa rusdrycker.
(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 80 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 21 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker. *I fråga om utskänkningsrätt å fartyg.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 53 i första kammaren av herr *Lindblad* och nr 61 i andra kammaren av herr *Lithander*, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta att § 21 av förordningen den 14 juni 1917 ang. försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande förändrade lydelse:

§ 21. 1. Rättighet — — — (lika med nuvarande mom. 1) — — — restaurationslokal intaga måltid.

2. Rättighet till utskänkning av rusdrycker å passagerarfartyg, som förmedla regelbunden persontrafik mellan inländska hamnar, må på ansökning kunna tillsvidare för viss tid, högst ett år, av Konungen, efter hörande av K. B. i det län. varest fartygets rederi har sitt säte, tilldelas person, som är behörig att idka utskänkningsrörelse. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land, allenast

1 fråga om utskänkingsrätt å fartyg.
(Forts.)

ske till besättningen och till sådana fartygets passagerare, som i dess restaurationslokal intaga måltid.

3. Rättighet — — — (lika med nuvarande mom. 2) — — — som i 20 §, 1 mom. omnämnes.

4. Tillstånd — — — (lika med nuvarande mom. 3) — — — behörig att idka utskänkingsrörelse.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Lithander*, som yrkat bifall till motionerna.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Lithander*: Herr talman! Det föreliggande bevillningsutskottsbetänkandet är, försävt jag kan förstå, ett verkligt misstroendevotum mot regeringen. Jag får ju säga, att det är rätt många frågor, som man visst icke skulle vilja överlämna åt den nu sittande regeringen, men denna fråga tror jag, att andra kammaren ändå skulle våga sig på att överlåta åt regeringens avgörande. Den finansminister vi hava och även några andra inom regeringen skola nog se till, att den här icke precis hoppar över skaklarna.

Här har i motionen begärts, att en anordning skulle kunna träffas på vissa båtar, som gå längs våra kuster och kanalvägen, för att göra det litet behagligare för den turistström, som staten genom att offra penningar och på annat sätt söker att få hit till landet. Motionärerna hava påyrkat sådana försiktighetsåtgärder, som att Konungens befallningshavande inom det län, där rederiet har sitt säte, skall tillfrågas och alltså skall Konungens befallningshavande först tillstyrka, och sedan skall regeringen giva sitt bifall. Jag kan icke se, att det vore någon risk ens för nykterhetsvännerna inom denna kammar att giva Kungl. Maj:t detta mandat. Det är omgärdat med så mycket försiktighetsmått, att man knappt kan gå längre. Ett sådant tillstånd skulle gälla tills vidare för viss tid, högst ett år. Med den tilltro, som jag i detta fall har till regeringen, dristar jag mig verkligen att yrka bifall till motionen, och jag vill hemställa, att kammaren i denna punkt för en gångs skull måtte följa mig.

Jag vill också tillfoga, att i rätt så hög grad är motionen tillkommen för att öka nöjet av ett besök på årets utställning i Göteborg, där jag också hoppas, att kammarens ärade ledamöter komma att infinna sig. Det är ett led i strävandena att göra det angenämt för folk som reser dit. Motionen är också i bägge kamrarna väckt av representanter för denna ort. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr *Nylander* instämde häruti.

Herr *Röing*: Herr *Lithander* framhöll i sitt anförande för bifall till reservationen respektive motionen, att det föreliggande utskottsbetänkandet innebär ett verkligt misstroendevotum mot den sittande

regeringen. Han uppehöll sig under sitt anförande alldeles särskilt vid det stora förtroende han hyste icke minst för statsrådet och chefen för finansdepartementet i detta hänseende, och han underströk, att kammaren borde använda detta tillfälle att visa regeringen sitt förtroende genom att bifalla motionen. Men herr Lithander framhöll däremot icke några sakskal, som borde kunna föranleda riksdagen att nu frånträda den ståndpunkt, som föregående riksdagar intagit, då riksdagen beslutade, att utskänkning av spirituosa på ångare, som gå i inrikes trafik, icke bör få äga rum. Vi erinra oss nog litet var, vilka sorgliga erfarenheter man hade på den tiden, då utskänkning av spirituosa fick äga rum på dessa ångare, och jag tror, att även min vän herr Lithander icke har någon lust att medverka till att återinföra de förhållanden, som då voro rådande. Anledningen till motionen och till hans yrkande torde vara den, att han såsom göteborgare önskar, att de resande, som i sommar komma till Göteborgsutställningen med ångare, skola hava den trevnaden att under sjöresan kunna, om de så önska, förtära spirituosa. Jag missunnar visst icke de resande, som sjöledes komma till Göteborgsutställningen, en trevnad, men jag kan icke, trots att jag är representant för Göteborg och liksom herr Lithander önskar dem, som komma att besöka utställningen, all möjlig trevnad, anse, att denna önskan är tillräckligt skäl för riksdagen att nu intaga en annan ståndpunkt till denna fråga, än riksdagen förut gjort.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Herr Röing efterlyste skälen för ett bifall till motionen, då han ansåg, att herr Lithander icke framfört några sådana. Jag vill, utöver vad även herr Lithander anfört såsom skäl för densamma, nämligen att dess bifallande skulle tillföra besökande vid Göteborgsutställningen, framhålla några skäl, som för mig, när jag läste betänkandet och motionen, varit de förhärskande.

Jag har sett efter — och det står ju också i utskottsbetänkandet — hur nykterhetskommittén ställde sig till frågan om inskränkning av utskänkningen av rusdrycker på fartyg. Denna kommittés betänkande blev ju grundläggande för 1917 års lagstiftning. Kommittén anförde, att det icke ansågs vara nödvändigt att hava utskänkning på fartyg annat än i undantagsfall, och dessa undantagsfall voro sådana, då vissa trafikleder konkurrerade med utländska trafikleder och hade det svårt i konkurrenshänseende. Det gällde endast sådana fartyg, som gingo i utländsk fart. Nu vill jag säga, att jag anser, att de skäl, som framförts av våra stora rederier, Sveabolaget och kanalbolaget, äro sådana, som talades om här, nämligen att det gäller konkurrens. Här hava rederierna nämligen framhållit att det blir svårt att upprätthålla den inrikes passageraresjöfarten, därför att det blir konkurrens från utlandet. Folk vill hellre resa med sådana båtar, där man icke behöver rubba på sina dagliga vanor; engelsmännen följa efter skotska kusten o. s. v. Därför har herr Lithander ansett det vara lämpligt att vid detta tillfälle komma

I fråga om utskänkningen rätt å fartyg.
(Forts.)

I fråga om utskänkingsrätt å fartyg.
(Forts.)

fram med en motion för att gagna sjöfarten, och det har föreslagits synnerligen stränga garantier mot ett överskridande av de lämpliga gränserna. Herr Lithander talade själv om vilken sträng garanti det ligger däri, att det är Kungl. Maj:t och icke såsom i andra fall Konungens befallningshavande, som här äger att bestämma. Det gäller vidare blott ett tillstånd tills vidare på viss tid, högst ett år. Här är icke tal om, att Kungl. Maj:t skall utsträcka denna utskänkingsrättighet till sådana kustrederier eller små skärgårdsrederier, om jag så må säga, vilka av nykterhetskommittén ansågos vara så farliga. Jag medger att det med forna tiders frihet visat sig en hel del överdrifter, men det har nu kommit en helt ny uppfattning. Redarna hava också själva sagt, att de förutsätta, att spritutskänkningen förbindes med restriktioner, såsom nu är fallet å restauranger, och ett av rederierna har till och med endast begärt spritutskänkning för vissa passagerare. Det ligger enligt motionen i Kungl. Maj:ts skön att avgöra, hur det skall ordnas.

Man invänder nu, att förslaget skulle innebära en olämplig förändring av rusdrycksförordningen. Då det emellertid endast gäller en liten omredigering av en enda paragraf, som lägger saken på en praktisk bog, borde det väl icke möta något hinder. Herr Röing har själv en och annan gång även vid denna riksdag förordat ändringar i tulltaxan just för att få en naturlig reformering för vissa artiklar. Det kunde ju ske även i det nu föreliggande fallet i rusdrycksförordningen.

Herr Röing minns kanske från den tid, han liksom jag var ung, att det fanns tre ting, som sades vara synnerligen gagnarika för ett samhälle för att få åtskilligt uppensat däri. Det var kungabesök, det var kolera och det var utställningar. Det visade sig vid sådana tillfällen att man passade på och gjorde i ordning mycket av det, som man förut försummat. Lika väl borde väl Göteborgsutställningen kunna vara det moment, som gäve anledning till en nyktrare uppfattning om utskänkingsfrågan på fartyg.

Jag tycker för min del, att sjöfartsnäringen behöver denna lilla hjälp. Den erhåller sådan genom ökad turisttrafik, som ger inkomster. Men hela landet skulle även gagnas därigenom, att en hel del utlänningar komma hit som skulle kunna skapa förbindelser, vilka gäve landet ekonomiska fördelar. Mig synes att man borde kunna hjälpa sjöfartsnäringen med några små procent extra, som den såväl behöver till stöd för att kunna hålla sig uppe. Den har så oändligt många utgifter, och då den försöker få en liten extrainkomst, borde vi väl kunna hjälpa den. Faran för att med hjälpen förenas risk för nykterheten synes mig vara högst obetydlig. Vi böra ändå betänka, att de, som förut väckt förslaget, äro ansvarsfulla män, som veta vad de göra, innan de komma in med en petition till Kungl. Maj:t.

Då jag sålunda icke kan se, att man behöver hysa några farhågor, men den föreslagna åtgärden kan medföra något litet gagn, ber jag att få instämma i herr Lithanders yrkande om bifall till motionen.

Herr Röing: En och annan av kammarens ledamöter kunde möjligen av den siste talarens anförande få den uppfattningen, att ångare, som gå i trafik på utlandet, icke äga rättighet att utskänka spirituosa. Herr Björkman framhöll som ett exempel på det inflytande, som den nuvarande lagstiftningen eventuellt kunde ha på engelsmännens väntade besök vid Göteborgsutställningen. Det förhåller sig emellertid icke så, att de fartyg, som gå i utländsk trafik, äro förbjudna att ombord å ångaren ha utskänkning av spirituosa, utan å dessa är utskänkning tillåten. Engelsmännen behöva sålunda icke vid resor från England till Göteborg eller till annan svensk hamn lägga bort de vanor, som de ha från hemmen. Det är först, när utlänningen kommit in i landet och där företager turistfärder med svenska ångare, vilka endast anlöpa svenska hamnar, som ett dylikt förbud existerar.

Herr Björkman framhöll, att det väl ändå vore rätt så oskyldigt att lämna regeringen rätt att i vissa fall medge spiritutskänkning även på dessa båtar. Ja, för all del, jag ger både honom och herr Lithander rätt uti, att det torde vara rätt så oskyldigt, om dylik utskänkning i vissa fall efter regeringens prövning får äga rum, men vi ha dock erfarenheter från flydda år, då utskänkning ägde rum å ångare, som endast anlöpte inrikes hamnar, att missbruk ofta ägde rum, trots att restriktionerna voro rätt så stränga. Bland annat var det icke tillåtet utskänka spirituosa under det att ångbåten låg stilla i hamn för lossning eller lastning. Men, herr Björkman, det var icke allenast ombord å de ångare, som drevo kustfart å vilka missbruk ägde rum, utan vi erinra oss nog många sorgliga fall, då missbruk även ägde rum å ångare, som trafikerade våra kanaler. Å dessa ångare kunde omsättningen hos restauratriken springa upp till många hundra liter under en kort tid, och det torde icke ha varit möjligt, att passagerarna konsumerade dylika kvantiteter, utan det var alldeles uppenbart, att trots de nog så stränga bestämmelserna hade utskänkning ombord ägt rum till andra än passagerare. Det skälet, att man skall göra ett besök vid Göteborgsutställningen angenämare genom att Kungl. Maj:t får rättighet att medge utskänkning av spirituosa å vissa svenska ångare, vilka endast anlöpa svenska hamnar, tror jag som sagt väger fjäderlätt emot att vi skulle i vår lagstiftning återinföra en bestämmelse, som vi av nog så många års erfarenhet funnit vara allt annat än lycklig.

Jag ber, herr talman, att på grund härav få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lithander: Herr talman! Utskottets ärade ordförande blandade bort korten en smula för oss genom att föra in diskussionen på förhållandena vid resor på Nordsjön till Sverige. Vi ha icke talat om dessa resor, utan vi ha endast åsyftat den långturisttrafik, som äger rum inom landet genom Göta kanal mellan Göteborg och Stockholm och längs rikets kuster. Det är här alltså icke alls fråga om att införa någon spiritutskänkning vid färder å smärre distanser.

Utskottets ärade ordförande anförde såväl i sitt första anförande som i det senaste såsom huvudargument, att vi icke skola återinföra

I fråga om utskänkningsrätt å fartyg.
(Forts.)

de dåliga förhållanden, som förut rådde ombord å båtar, och återupprepa de erfarenheter, som vi förut haft. Detta har naturligtvis icke alls varit vår mening. Jag lika litet som någon annan i denna kammare skulle önska, att så skulle ske, men det gäller här icke en nykterhetsfråga utan en lämplighetsanordning. Kungl. Maj:t kan ju fastställa vilka kontrollbestämmelser som helst, och hur rigorösa som helst, men det är väl ändå bättre att spritutskänkningsrätten får försiggå under mera legitima former och under kontroll, än att den, som alldeles säkert blir följden av ett avslag, kommer att försiggå utan någon kontroll. Jag tycker ett bifall till motionen skulle vara mera rejält, och jag vill verkligen upprepa min anhållan till regeringspartiet inom denna kammare att ge regeringen detta förtroendevotum.

Jag ber att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Björkman: Jag vill endast säga herr Röing, att han missförstod mig. Jag sade, att man med nuvarande lagstiftning skrämmer bort utlänningar från att företaga resor i Sverige, med påföljd att de i stället resa på utländska trader. Jag känner nog väl till paragraferna i övrigt, men jag skall icke ingå på någon längre diskussion om dem.

Jag vill ytterligare en gång instämma med herr Lithander däruti, att det icke här är fråga om att få tillbaka gamla förhållanden. Då Kungl. Maj:t skall ge dispens, har Kungl. Maj:t ju i sin hand att tillse, att utskänkningsrätten sker under de allra strängaste kontrollföreskrifter, så att vi kunna uppehålla frihet för utlänningarna utan att åstadkomma självsvald inom landet.

Jag ber att få vidhålla mitt förra yrkande.

Herr Hedvall: Herr talman! Denna fråga är ju icke i och för sig av allt för stor betydelse, och jag skulle kanske icke heller lagt mig i den, om icke herr Lithander två gånger hade vädjat till oss allesammans att skänka regeringen vårt stöd. I den dubbla egenskapen av ledamot av det parti, som regeringen utgått ifrån, och av Göteborgare ber jag därför att först få säga, att jag tror, att regeringen åtminstone i den här frågan reder sig tämligen bra utan herr Lithanders stöd, men att den måhända vid andra och kanske viktigare tillfällen, då herr Lithanders stöd kan vara av behovet påkallat, möjligen är mycket tacksam för detsamma.

Herr Lithander talade om, att spritutskänkningsrätten ombord å båtarna skulle medge litet trevligare resor till Göteborgsutställningen, och jag tror han nämnde något om att kammarens ledamöter borde betänka, att de själva vid resor dit ned skulle komma i åtnjutande av denna ökade trevnad. Jag vill då säga, att jag nästan misstänker, att herr Lithanders yrkande kan vara dikterat av hans gamla hat mot statens järnvägar. Det är väl nämligen på det sättet, att skall riksdagen samlad kunna göra en resa ned till Göteborg, måste detta ske på järnväg, och sannolikt med statens järnvägar, men herr Lithander tycks vilja ha det därhän, att denna riksdagsresa skulle komma att ske med Götakanalbolagets ångare. Tydligen vill han om

möjligt även draga all annan trafik i sommar från Stockholmstrakten ned till Göteborg över Göta kanal i stället för över statens järnvägar. Jag tycker dock, att herr Lithander och jag såsom Göteborgare borde kunna vara överens om att vi ha synnerligen stort intresse av statens järnvägar och att vi borde låta dem få så mycket turisttrafik till Göteborg som det överhuvud taget är möjligt för att på det viset öka möjligheten för statens järnvägar att reda upp den härva, som jag i likhet med herr Lithander anser stundom kan vara trasslig nog.

Vad sedan själva sakfrågan beträffar, synes det mig, att det icke finns något egentligt att tillägga utövar vad herr Röing har anfört. Jag tror, att om herr Lithander haft en något mera ingående kännedom om de förhållanden, som voro rådande på en del båtar i kanalfart och i skärgårdsfart under den tid, det fanns möjlighet att få, jag skulle vilja säga, fylla i vilken utsträckning som helst ombord, skulle han icke så ivrigt som nu tråda i breschen för sin motion. Jag vill ge herr Röing fullkomligt rätt uti vad han i den delen sade, och jag skall icke längre orda i denna fråga, utan ber helt kort att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talarens förmodan, att jag i detta fall skulle ha letts av tanken på järnvägsstyrelsen, är ett fullkomligt misstag. Jag har icke ägnat den den ringaste tanke under hela dagen. Jag vill för övrigt i det sambandet säga, att jag icke alls har något emot, att statens järnvägar erhålla trafik. Mycket gärna för mig! Vad jag dock alltid har reagerat emot beträffande statens järnvägar är, att när de få trafik och få inkomster, använda de icke dessa riktigt. De hushålla icke med pengarna. Jag vill säga den siste ärade talaren, att vill han ge samma rättighet åt statens järnvägar, som här föreslås för vissa båtar, så mycket gärna. Jag tror, att det vore en lämplig åtgärd, som ingenting kostar, men som bara ökar trevnaden.

Jag skall be att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om revision av förordningen angående försäljning av rusdrycker m. m.

*Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 44, hade herr *Kinmanson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om revision av förordningen den 14 juni 1917 angående

Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

försäljning av rusdrycker jämte därmed sammanhörande författningar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna revision kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Lithander*, som yrkat bifall till motionen; samt

av herrar *Bärg* i Katrineholm, *Olsson* i Ramsta, *Alexis Björkman* och *Johan Bergman*, vilka ansett, att viss del av motiveringen bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Kinmanson**: Ja, herr talman, jag är icke i den lyckliga situationen att kunna framföra något tack till utskottet för dess behandling av min motion, givetvis icke för dess avstyrkande i klämman, men beklagligtvis icke heller för den motivering, som bestått vare sig från utskottsmajoriteten eller från minoriteten, och desslikes till sist ej heller något tack för det sätt, varpå denna fråga har utretts och behandlats av utskottet.

För att börja med utskottsmajoritetens motivering, så sägs det på första raden, att »motionären har inskränkt sig till att söka påvisa, att rusdrycksförsäljningsförordningen på åtskilliga punkter vore behäftad med oklarheter och brister». Jag vågar påstå, att denna utskottets älskvärdhet att försöka inbilla kammarens ledamöter, att jag försökt detta, givetvis bottnar i att utskottet önskar övertyga vederbörande om att jag misslyckats att göra det. Jag vill för min del hävda, att jag i de punkter, jag påtalat i motionen, verkligen har påvisat oklarheter och brister, något som man även torde finna, om man noggrant studerar utlåtandet och läser mellan raderna i utskottets vidare argumentering.

Huvudargumentet emot mig tycks i alla fall vara, att jag icke uppdragit några allmänna riktlinjer för den av mig föreslagna revisionen, och på detta har utskottet stött sitt avslagsyrkande. Jag vill häremot framhålla de sista raderna i min motion, som lyda på följande sätt:

»Det synes mig att, oberoende av principiella meningsskiljaktigheter rörande olika tänkbara metoder för alkoholproblemets angripande, enighet borde kunna vinnas därom, att så väsentliga oklarheter och brister i gällande lag som de, på vilka här ovan anförts en del exempel, icke kunna lämnas oanmärkta utan måste av lagstiftarna avlägsnas. Då tiden nu bör vara inne att i sådant syfte företaga en överarbetning av rusdrycksförsäljningsförordningen, får jag hemställa» etc.

Jag vill fråga det ärade utskottet, om icke här vissa riktlinjer hava uppdragits, förutsatt att man verkligen vill läsa rätt innantill. Jag har i min motion tydligt och klart sagt ifrån, att jag icke har

velat giva någon allmängiltig provkarta på alla olägenheter och brister i lagen, utan att jag har tagit mig för att påpeka vissa exempel härå. Vidare har jag sagt, att det har gällt en överarbetning, således icke någon revision och än mindre, som de nykterhetsvänliga reservanterna behaga utläsa ur min motion, att jag skulle ha påfordrat en *genomgripande* revision. Det är absolut falskt, och det är sorgligt, att sådant skall få tryckas i riksdagens handlingar. Det har jag icke gjort, utan jag har endast begärt, att man för att få bort vissa praktiska olägenheter borde överarbeta vissa delar av författningen. Detta måtte väl dock i all fridens namn vara vissa riktlinjer! Man får icke begära, att jag skall kunna precis draga upp, hur det skall vara. Denna anmärkning mot mig av utskottet måste jag sålunda bestämt tillbakavisa.

Jag vet icke, om jag vågar kalla mig för nykterhetsvän och restriktionsvän — dessa båda benämningar ha ju förekommit förut i dag i debatten — men i detta sammanhang är jag det, och för alla dem, som deltagit i det praktiska arbetet för detta restriktionssystemets utformande — det är dock det enda lagligt tillåtna och det enda, som för närvarande praktiseras här i landet — har det under årens lopp uppstått en klar och tydlig förnimmelse av att det på vissa punkter går alltmera galet. Då man emellertid från detta håll säger ifrån, att man behöver hjälp för att ordna upp saken på ett förnuftigt sätt, då mötes man av ett sådant motstånd som det, som har rests i detta fall. De skäl, som här hava andragits av utskottet, synas mig under inga förhållanden övertygande.

Nu är det alldeles klart, att för kammarens ledamöter står saken i detta fall så, att jag påstår en sak, och att herrarna i utskottet påstå en annan sak, nämligen att det icke är så förskräckligt brådskande med den föreliggande frågan. För att lämna stöd för *min* uppfattning av saken, vill jag tillåta mig att göra en axplockning bland de olika fall, som jag omnämnt i min motion.

Till en början gör jag anmärkning på rusdrycksförordningens 4 § 5 mom. angående vissa kompetensvillkor för delägare i systembolag. Erfarenheten har nu visat, att möjligheterna för ett bolag att bli diskvalificerat på grund av bristande kompetens hos en delägare äro oändligt stora. Om denna diskvalificering inträder, bliva även stora samhällen, såsom Stockholm och Göteborg, med ens frångagna möjligheten att bedriva utskänkning till följd av lagens bestämmelse, att ansökan skall vara inlämnad före en viss dag. Jag vill i denna punkt särskilt trycka på, att det icke är jag, som har kommit fram med detta krav på ändring, utan gentemot utskottets uppfattning, att detta är en oväsentlig sak, vill jag framhålla, att systembolagens förtroendenämnd — jag tror den heter så — har i detta avseende gjort en särskild framställning till kontrollstyrelsen med anhållan, att denna ovillkorligen ville gå in till Kungl. Maj:t och begära en lagändring. Det gäller alltså här en ändring, som av dem, som böra ha vitsord på detta område såväl emot mig som emot utskottet, har påpekats vara ytterst viktig och trängande.

Vidare har jag tryckt litet på nykterhetsnämndernas säregna

Om
revision af
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

ställning, och huru förhållandena under de fem år, som rusdrycks-
lagstiftningen varit i verksamhet, hava utvecklats sig. Jag åberopar
icke min auktoritet utan jag hänvisar till vad vi alla för några dagar
sedan läste i tidningarna, nämligen att nykterhetsnämnden i Örebro
funnit de nuvarande förhållandena så olidliga, att den gått in till
kontrollstyrelsen med begäran, att denna för själ och pina skulle hos
Kungl. Maj:t anhålla om en lagändring.

En annan av mig påtalad punkt är rusdrycksförordningens 34 §,
som innehåller ett stadgande om till vilka personer rusdrycker icke
må utminteras. Bland annat stadgas här, att de, som under de se-
naste två åren mer än två gånger blivit sakfällda för fylleri, ovill-
korligen skola avstängas från rätten att hemköpa rusdrycker. Det
har från Stockholms stadsfullmäktige — således icke från mig utan
från en korporation, som haft stor erfarenhet, och man får väl anse,
att den har ett visst moget omdöme i saken — gjorts framställning.
däri det framhållits, att den föreskriften, att personer, som två gån-
ger bötfällts för fylleri, icke på något sätt kunna lagligen tilldelas
någon sprit, anses minst sagt tvivelaktig, och det säger sig självt, att
i detta fall åt systembolagen bör uppdragas en viss individuell pröv-
ning. Man får icke döma alla över en kam. Självfallet blir det
bättre beträffande vissa dylika individer, om systembolagen skulle
ha möjlighet exempelvis att tilldela dem en mindre kvantitet laglig
sprit och därigenom eventuellt hindra dessa från att de dreves i
armarna på utövarna av den olagliga sprithanteringen. Jag vill
förmena således, att vad jag tillåtit mig i min motion påvisa rör
väsentliga delar av detta område, och det duger icke att säga, att
denna lagstiftning, såsom det insinuerats, varit i gällande
kraft för liten tid. Den har varit i kraft, mina damer och
herrar, i fem år. Det har vidare anförts mot mig, att det
under dessa fem år varit så svåra förhållanden, såsom t. ex.
kristidshistorierna, och att därför denna period varit för kortvarig
för att man skulle kunna samla tillräckligt bevis. Jag vågar hävda
en precis rakt motsatt uppfattning. Just på grund av den omstän-
digheten, att man under dessa år haft erfarenhet av så abnorma för-
hållanden, har den uppfattning man fått om dessa systemför-
hållanden, blivit allt mera allsidig och kan grunda sig på verklig
erfarenhet. Och tvärt emot vad det säges i utskottet om att vi skola
vänta och se tiden an, menar jag, att det vore synnerligen lyckligt
och lämpligt, att innan minnena av kristiden alltför mycket förblek-
na, man nu toge sig för att försöka utreda denna fråga.

Slutligen vill jag, medan jag håller på att missfirma utskottet,
göra utskottet — jag vet icke vad jag skall använda för ord för
att vara hövlig — göra en förfrågan, varför utskottet icke i detta
fall remitterat motionen till kontrollstyrelsen. Jag kan icke finna
annat än att det borde för utskottet ha framstått, att detta är en
allvarlig sak, som har en viss betydelse. Men nu i vår moderna tid
skall ingenting få utredas, utan nu skall man genast ge sig i väg och
expediera ärendet; till vilket resultat och slutmål man vill komma,
det vet man förut. Punkt och slut. Därför gäller det att expediera

så fort som möjligt. Det har här gällt för utskottet att taga död på en stackars motionär, och det har skett så enkelt och lättfattligt som möjligt och, jag tror mig kunna säga, utan angivande av det verkliga skälet, som ligger bakom detta avstyrkande utskottsutlåtande. Men det må vara utskottets sak, och det kan ju hända, att sedermera under diskussionen vi få upplysning om var det verkliga skälet till att motionen avstyrkts ligger. I varje fall kan jag icke underlåta att beklaga, att icke kontrollstyrelsen haft tillfälle att yttra sig över denna sak. Jag är visserligen icke den, som egentligen brukar appellera till kontrollstyrelsen, men även för mig kan denna styrelse bli ett halmstrå. Jag har inga förbindelser med kontrollstyrelsen, visst icke, men tror mig nästan kunna påstå, att i detta fall hade jag mötts med större förståelse av densamma, trots den jag är, än jag här mötts av utskottet. Under sådana förhållanden skulle det givetvis vara mest logiskt av mig att yrka på återremiss för att därigenom ge utskottet en bakläxa och för att utskottet skulle få lära sig att läsa rätt innantill och fullborda sin utredning, men då nu första kammaren avslagit motionen, är det alldeles givet, att man icke kan komma någon vart på den vägen, utan ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

*Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)*

Herr Lithander: Herr talman! Jag kan icke neka till att det ligger rätt så mycket i den ärade motionärens motion, och jag har för min del inom bevillningsutskottet yrkat bifall till densamma. Jag står såsom reservant, men jag gör detta icke endast ur nykterhetssynpunkt — jag tror, att det skall kunna vinnas mycket på det i det avseendet — utan även ur ekonomisk synpunkt och ordnings-synpunkt. Om man i en sådan utredning, som jag hoppas i alla fall förr eller senare skall komma till stånd, skulle vilja syssla litet med t. ex. förbrukningen i vårt land och vad denna ger statsverket i inkomster samt huru det ställer sig med nykterheten under de betingelser, som nu råda, och sedan jämföra resultatet med motsvarande förhållanden i andra land — jag skulle särskilt i bägge dessa hänseenden vilja peka på England — så tror jag, att man vid denna jämförelse skulle komma att få så intressanta slutsiffror, att man helt enkelt icke skulle kunna undgå att taga hänsyn till vad som därvid komme fram. Jag skall icke trötta kammaren med någon längre statistik, men vill dock anföra ett par saker. Jag vill omnämna att man exempelvis i England år 1920 tog in på spritvaror 2,405 miljoner kronor till staten. Då kom man ändå efter där gällande bestämmelser till den siffran med avseende på nykterheten, att fylleriförseelserna i London med dess folkmängd på 7,231,000 personer var 2,8 per tusen alltså icke fullt 3. I Stockholm samma år voro fylleriförseelserna något över 28 pro mille, alltså tio gånger mera. Det kan ge oss anledning, mina damer och herrar, att göra våra reflexioner, och vi skola hålla våra omdömen tillbaka, till dess man gjort en sådan prövning och en sådan jämförelse. Jag tror också, att många av dem, som kanske rösta nej i denna fråga, i alla fall inom sig tänka såsom så: en sådan utredning hade kunnat vara

Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

värd att förut äga. Jag skall slutligen nämna ett par andra siffror, men jag skall dock icke vidare trötta kammaren med flera jämförelser mellan dessa två länder. I förbigående sagt vill jag dock enträget be, att även om kammaren icke nu beslutar en utredning, de personer, som syssla med dessa frågor, ville för sin del göra en sådan för att få klarhet i frågan. Den frågan är mycket intressant.

Det är emellertid en annan sak som jag vill peka på, nämligen att en utredning, sådan som motionären begärt, skulle ge vid handen, att utvecklingen i det system, som man nu påtalar, icke i allo varit så önskvärd. Här är det några siffror som jag vill hava till protokollet, då de säkerligen kunna ge kammaren något att tänka på. Det är en statistik, som utvisar antalet personer, som hava dömts för olovlig införsel av sprit, och gäller tiden till och med den 15 januari 1923 laga kraftvunna utslag, alltså sådana, som gällt föregående år och varit kända till den 15 januari. Beträffande siffrorna för år 1922 äro de alltså snarare större än mindre än vad jag uppgiver, men här är det i alla fall de, som voro kända till den 15 januari. Det börjar med år 1919 och fortsätter sedan med 1920, 1921 och 1922. Antalet personer, som varit bötfällda för olovlig införsel av sprit, var i Stockholm år 1919 enbart 15, år 1920 var det 151, år 1921 var det 393 och år 1922 var det 636. De kvantiteter, som det i dessa fall gällde, voro första året 146 liter sprit, andra året 1,945, tredje året 17,106 och fjärde året 53,087. Det är i alla fall siffror som ge oss något att tänka på, och som kunna föranleda den reflexionen: är det rätt beställt med systemet eller icke? Är det icke värt att undersökas för att se, om man kan komma fram till ett lyckligare och bättre resultat än vad detta otvivelaktigt ger vid handen. Jag skall icke trötta kammaren med siffror från andra orter utan endast taga siffrorna från riket i dess helhet för samma år, alltså åren 1919—1922. Första året var det 105 personer, andra året 601, tredje året 1,101 och förra året 2,056, och kvantiteterna voro första året 960 liter, andra året 4,994, tredje året 42,760 och sista året 119,638. Ger icke detta oss något att tänka på, mina damer och herrar? Det nu anförda gäller endast den bötfällda trafiken. Huru mycket har då icke undgått oss och huru stor har icke i detta hänseende ökningen varit av antalet av dem, som undandragit sig vårt bedömande? Här ha vi alla fall tillräckligt på känn, hur den statistiken skulle vara, och att man skulle få ännu sorgligare siffror.

Jag skall icke ingå i någon ytterligare bevisföring. Må det sagda vara nog, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Röing: Herr talman, mina damer och herrar! Den ärade motionären, herr Kinmanson, som först hade ordet i denna debatt, framhöll i början av sitt anförande, att han icke befann sig i det lyckliga läget, att han hade någon som helst anledning att framföra ett tack till bevillningsutskottet varken för betänkandets kläm eller dess motivering. Ja, i dylika yttranden får ett utskott ofta finna

sig. Motionärer äro självklart icke nöjda med, att ett utskott avstyrker de motioner de framkommit med. Men herr Kinmanson befinner sig dock i det lyckliga läget i motsats till många andra motionärer, att bevillningsutskottet givit herr Kinmanson rätt i hans huvudpåstående, att den nuvarande förordningen bör revideras. Herr Kinmanson hängde upp sig på ett ord i första raden av motiveringen under kantrubriken »utskottets yttrande», i vilken rad utskottet använt ordet »söka» påvisa, och inlägger herr Kinmanson en innebörd i utskottets yttrande, som det åtminstone aldrig varit min avsikt att inlägga i detsamma. Utskottet har i sin motivering uttalat: »Utskottet vill icke bestrida, att nämnda förordning såväl på flera av de utav motionären vidrörda punkterna som även i andra avseenden företer brister, vilket förhållande med hänsyn till omständigheterna vid förordningens tillkomst må anses förklarligt.» Jag anser, att herr Kinmanson borde känna en viss tillfredsställelse med utskottets motivering, när utskottet medger, att han i detta hänseende har fullständigt rätt.

Utskottet har dock funnit, att dels den tid, under vilken denna förordning tillämpats, och dels de abnorma förhållanden under några av dessa fem år, då denna lagstiftning varit i gällande kraft, icke varit tillräckligt lång för att 1923 års riksdag skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en revision av förordningen. Om herr Kinmanson genomgår 1917 års riksdagsprotokoll, finner herr Kinmanson, att åtminstone jag är en av kammarens ledamöter, som verkligen borde ha intresse av att denna revision kommer till stånd, när rätta tidpunkten är inne, emedan jag icke gav min röst till förmån för 1917 års kompromiss i denna fråga, utan redan vid 1917 års riksdag uttalade såsom min åsikt, att de föreslagna bestämmelserna hade många brister.

Huvudanledningen varför jag anslutit mig till bevillningsutskottets avstyrkande hemställan är, att jag anser, att riksdagen först bör bland annat taga ståndpunkt till huru partihandeln med spritvaror bör ordnas i landet innan riksdagen påkallar revision av förordningen. Jag har grundad anledning att hoppas, att riksdagen redan i år har att förvänta från Kungl. Maj:t en proposition med förslag att få frågan om partihandeln ordnad, och det är min livliga förhoppning, att andra kammaren i år skall intaga en annan ståndpunkt än den, som kammaren intog i fjol i denna fråga, då denna kammare en sen aftonstund med fyra rösters majoritet avlog Kungl. Maj:ts förslag om ordnandet av partihandeln med spritdrycker inom landet, medan däremot första kammaren godkände Kungl. Maj:ts hemställan i den föreliggande frågan.

Herr Kinmanson framställde dessutom en fråga direkt till mig såsom utskottets ordförande, varför bevillningsutskottet icke remitterat hans motion till kontrollstyrelsen. Ja, herr Kinmanson, icke är detta beroende på någon misstanke, att herr Kinmansons motion skulle vinna större förståelse hos kontrollstyrelsen än hos bevillningsutskottet. Detta förhållande hade jag förut ingen kännedom om. Bevillningsutskottet, liksom alla andra utskott, beslutar ej re-

*Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)*

Om
revision av
förordningen
ang.
försäljning av
rusdrycker
m. m.
(Forts.)

miss av en motion till en myndighet, förrän av diskussionen inom utskottet framgår att en eventuell remiss till en myndighet är behöfelig. Så låg emellertid icke det föreliggande spörsmålet under ärendets behandling i utskottet. Då voro meningarna rätt så enhälliga med undantag av herr Lithander, som även i denna fråga gick sin egen väg och yrkade bifall till motionen. De 19 övriga ledamöterna av bevillningsutskottet hade den motsatta åsikten, att tidpunkten nu icke är inne att hos Kungl. Maj:t anhålla om en revision av förordningen i fråga.

På dessa skäl anser jag mig, herr talman, böra yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kinnanson: Herr talman! Det var ju mycket intressant att få reda på verkliga anledningen till utskottets hemställan om avslag på min motion, nämligen att det förväntas en kungl. proposition med förslag om hur man skall ordna partihandeln med rusdrycker. Även den saken har jag vidrört i min motion, att förordningens stadganden härutinnan icke stämma överens med de linjer, som utvecklingen gått i. Jag vidhåller emellertid, att en dylik proposition icke skulle utgöra ett tillräckligt skäl för att uppskjuta en revision av denna lagstiftning i de delar, som jag påtalat, och som för nykterhetsarbetet varit så olämpliga och olyckliga.

Jag är tacksam för den upplysning, som lämnats, och givetvis är det klart, att, då utskottet haft en sådan uppfattning, behövde någon remiss till kontrollstyrelsen icke förekomma. Jag får naturligtvis böja mig för dagen för övermakten, som så haver beslutat, men, herr Rönig, vi träffas vid Filippi.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Om ändring i
förordningen
om frihamn.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckt motion om visst tillägg till § 19 mom. 1 i förordningen om frihamn.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 72, hade herr *Stendahl* hemställt, att riksdagen ville besluta ett tillägg till första stycket av § 19 mom. 1 frihamnsförordningen, så lydande: — — — äger rum; och meddelas av Konungen föreskrifter i fråga om tidpunkten, då införseln skall anses vara verkställd.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, besluta att § 19 mom. 1 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

§ 19.

Förtullning av gods, som införes från frihamn, skall ske efter de taxor och författningar, som äro gällande, då införseln äger rum;

och meddelas av Konungen föreskrifter i fråga om tidpunkten, då införseln skall anses vara verkställd.

*Om ändring i
förordningen
om frihamn.*

(Forts.)

Utan hinder av vad sålunda stadgats må Konungen medgiva, att på de villkor, Konungen bestämmer, gods, som direkte från utrikes ort införts med fartyg till frihamn och där icke varit upplagt för lagring, må förtullas efter taxor och författningar, som gälla vid visst tidigare tillfälle efter fartygets ankomst till frihamn.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag läste detta utlåtande från bevillningsutskottet, kunde jag icke undgå att få det intrycket, att det måtte vara mycket kinkigt för frihamnsinstitutionen att kunna få lämpliga tullbestämmelser på sitt område, då man redan på den korta tid, vi haft dessa frihamnar, ändrat dessa bestämmelser en gång och nu skall ändra ännu en gång det som sist gjordes. Det är klart, att var sak har sina fördelar och även sina nackdelar, och frihamnarna skilja sig icke i den delen från allt annat här i världen; men vad man har synnerligen svårt att förstå, är, att man synes vilja oupphörligt plocka bort det som skulle vara nackdelar. Med ett ord sagt, man tycks vilja göra denna institution till en drivhusplanta gentemot den inhemska produktionen. Jag kan icke hjälpa, att jag tycker, att den inhemska produktionen sitter trångt nog ändå. Om man inrättar frihamnar, ställer man utlandet så hårt inpå sig, ty i grund och botten är det så, att frihamnen är utlandet gentemot Sverige.

Det ursprungliga skälet till frihamnarnas anläggande har varit, att man förutom transitering skall kunna importera vissa varor, halvfabrikat och råvaror för förädling för att sedan kunna åter utföra den förädlade produkten utan att behöva erlagga några tullumgäldar vid införseln, och att man skall kunna göra åtskilliga blandningar och förändring utan att vara så strängt bunden som vid den vanliga importen. Ja, det låter ju mycket plausibelt, och det kan ju användas såsom ett skäl. Jag vet icke, om det inrättas något dylikt vid dessa tre frihamnar, men det kan hända, att så kommer att ske. Men då man nu även vill proklamera den satsen, att importörerna till frihamnarna skulle äga möjlighet att själva välja den lämpligaste tidpunkten, då godset, som finnes inom desamma, skulle förtullas, tycker jag ändå, att det går en liten smula för långt. Tag gärna varor in i landet, men om frihamnarna skola betraktas som utlandet gentemot oss, så må tull betalas, när varan går över gränsen, d. v. s. när den föres ifrån frihamnsmagasinet till tullpliktigt område. Här kommer man och föreslår, att Kungl. Maj:t skall bestämma, när importen ägt rum. Jag tycker, att den tidpunkten helt naturligt bestämmes sig själv Kungl. Maj:t förutan. Och den tidpunkten är när varan går över gränsmärket, när man inför varan.

Man gjorde 1921, när vi hade glid tullar på spannmål, ett stort nummer av att den, som tog in en last till tullhamn, kunde hava fördel därav. Han kunde ögonblickligen disponera och förtulla varan,

*Om ändring i
förordningen
om frihamn.*
(Forts.)

medan däremot den, som tog in en vara till frihamn, först måste låta den passera frihamnen och sedan åter införa den från frihamnen. Det var det skäl, man hade då. Nu har man replierat på samma skäl och knutit till och sagt, att Kungl. Maj:t utan vidare skall bestämma, när införseln skall anses hava ägt rum. Varför? Ja, det får man icke klart för sig. Om en tullförhöjning ägt rum, så säges det, att då får det väl bli importörernas olycka, om de icke fört varan över gränsen, lika väl som det blir den enskilde importörens olycka, om han icke angivit varan till förtullning och förtullat den före den tid, då tullförhöjningen trätt i kraft. Att riksdagen tänkt på denna sak visade sig, när vi hade söndagssammanträden för att importörerna icke skulle ha någon fördel av att de hade varor på nederlag, så att de skulle hinna förtulla efter den billigare tullen. Vi hava även, t. ex. när det gällde kaffetullen, gjort efterbeskattning på kaffe, på det som redan var importerat och fanns i lager.

Jag har också funnit det synnerligen märkvärdigt, att man här har frångått den vanliga metoden, när det gäller tullförhållandena. Man har icke kommit med det vanliga uttalandet, att vi skulle behålla status quo, och att tull- och traktatkommittén icke vore färdig ännu. Jag har icke funnit tull- och traktatkommittén omnämnd det allra minsta på denna punkt. Intressant är det också att göra en jämförelse mellan det utlåtande, bevillningsutskottet här avgivit under nr 13, och det utlåtande, som har nr 11. I det sistnämnda vill man icke ge Kungl. Maj:t någon särskild rätt beträffande passage-rarbåtarna. Jag skall nu icke inlåta mig på den frågan och icke taga position till den saken. Jag gör bara en jämförelse. Här skall regeringen egentligen göra som den vill. Den ena gången är man visst rädd för Kungl. Maj:t, och den andra gången säger man utan vidare: »Kungl. Maj:t får bestämma.» Jag finner detta icke heller logiskt.

Över huvud har jag också icke kunnat finna, varför man på detta område har så ytterst brått att göra oupphörliga förändringar, som se ut, som om de indirekt ändå vore riktade gentemot svensk produktion. Jag kan naturligtvis aldrig för ett ögonblick reflektera på den saken, att bevillningsutskottet inom sig sluter så många ledamöter, som äro från de respektive tre frihamnstäderna. Det kan ju icke inverka, det förstår man alltför väl. Men jag tycker ändå, att bevillningsutskottet en liten smula skulle reflektera över, att när vi flytta utlandet alldeles in på oss, så ha vi icke den fördelen, som ligger i ett avstånd. Fraktförhållandena skulle bli billigare, hamnförhållandena skulle bli billigare, och allt skulle göras för att försämra de tullförhållanden, som vi redan ha. Kanske jag icke varit fullt så misstrogen, om jag kunnat finna, att bevillningsutskottets majoritet på något annat område, där det gällde produktionen, haft ens den avlägsnaste tanke på att man borde göra något för densamma. Men det har endast gällt »allt för handeln» och allt, som kan göras, gentemot produktionen.

Det är just för att markera denna min ståndpunkt och framför allt kanske för att kunna få höra ett litet ord om varför icke tull-

och traktatkommittén är med i detta, som jag, herr talman, ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Om ändring i förordningen om frihamn.

(Forts.)

Herr **Röing**: Herr talman! Vi känna alla till här i kammaren, huru ofta herr Olsson i Kullenbergstorp förundrar sig, än över det ena utskottsbetänkandet och än över det andra, så att det lär väl icke vara möjligt, åtminstone för mig, att på något sätt kunna stilla hans förundran. Men icke borde han behövt behärskas av någon större oro över att detta utskottsbetänkande innehölle något försök att på något sätt skada svensk produktion, när han bland de ledamöter, som behandlat detta ärende i bevillningsutskottet, finner sina egna partikamrater, herrar Nils Wohlin och Olsson i Golvvasta, vilka liksom utskottets samtliga ledamöter biträtt utskottets enhäliga hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp har fått hela denna fråga fullständigt om bakfoten. Här gäller det icke, herr Olsson i Kullenbergstorp, att försöka på något sätt skada något svenskt produktionsintresse och gagna något ensidigt handelsintresse, utan här gäller det endast att göra en smärre behöflig förändring i den nuvarande frihamnsförordningen för att förtydliga ett uttryck. När vi nu en gång hava dessa tre frihamnar: i Stockholm, Göteborg och Malmö, och dessa frihamnar till följd av de förändrade förhållanden, som världskriget skapat, icke i större utsträckning kunna användas till den huvuduppgift, som man ursprungligen hoppades, nämligen att gagna transitohandeln på utlandet, så anser utskottet, att riksdagen bör göra en sådan förändring i författningen, att dessa dyrbara anläggningar med sina rymliga magasinsbyggnader böra lika förmånligt kunna användas för gods avsett för inhemsk konsumtion, som om detta gods lagrades inom tullgränsen. Om riksdagen beslutar en förhöjning av tullen å ett visst varuslag att t. ex. träda i kraft den 1 juli i år, och en del partier av detta varuslag äro lagrade i Stockholms, Göteborgs och Malmö frihamnar i juni, avsedda för inhemsk konsumtion, så är det meningslöst, att författningen skall tvinga dessa varuägare att med stora kostnader överföra dessa varupartier från lagren i frihamnarna till lagren inom tullgränsen för att ej drabbas av den högre tullen. Varken staten eller den enskilde kan ha något intresse av att dessa varupartier fördyras med de extra kostnader, som uppstå, när de för ny lagring föras över från frihamn till tullhamn. Ty om den nuvarande bestämmelsen får stå kvar och den föreslagna ändringen icke göres, måste varan föras över från magasinet i frihamnen till magasinet i tullhamnen om ej den högre tullsatsen skall debiteras för partiet i fråga. Bevillningsutskottets ledamöter, oavsett partiståndpunkt, ha ansett det vara överensstämmande med rättvisa och billighet att i anslutning till herr Stendahls motion föreslå den ändring, som angives i betänkandet. Och som kammarens ledamöter funnit, såväl som herr Stendahls motion som av motiveringen i utskottets betänkande, har generaltullstyrelsen tagit initiativ för att få denna ändring till stånd.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om ändring i
förrordningen
om frihamn.
(Forts.)

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Ett par ord. Nej, jag skall säga bevillningsutskottets ärade ordförande, att jag har visst icke fått om någon bakfot. Och partiförhållandena inverka aldrig på mig. Jag får verkligen förbehålla mig att tänka själv och svara själv för vad jag säger, och det hoppas jag, att man också gör inom andra partier. Detta trodde jag för övrigt var vår uppgift som riksdagsmän och icke att endast vara en del av ett visst parti här i kammaren.

Om jag sedan övergår till frågans reella innebörd, så förklarade ju herr Röing själv, att de här omtalade hamnarna i verkligheten icke blivit frihamnar, utan att de få användas på andra sätt. Men varför då icke göra dem i sin helhet, eller åtminstone en större eller mindre del av dem, till tullhamnar? Då skulle ingen människa ha det minsta att säga om den saken.

Ja, herrarna må gärna sjunga. Det visar, att herrarna rätt nog icke uppfattat, vad denna fråga innerst innebär. Ty det kan nog hända, att nackdelarna av detta även kunna råka andra än dem, som ömma för jordbruket. Men skall man den ena gången förespegla, att detta skall vara frihamnar och användas som sådana, då gör man verkligen icke rätt mot svensk produktion, om man i andra ögonblicket helt och hållet svänger om och säger att nu skola de användas som vanliga tullhamnar.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1924 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 1 i kungörelsen den 8 februari 1918 angående uppbörd av skogsvårdsavgifter m. m.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av Bohusläns regementes övningsfält invid Uddevalla; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 44, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 14.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av herr Olofssons i Digernäs motion, nr 50, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående den tid, under vilken statens järnvägars godsmagasin böra hållas öppna för allmänheten.

Ang. tiden för öppethållande av statens järnvägars godsmagasin.

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 50, hade herr *Olofsson* i Digernäs hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder avseende vissa förändringar i de tider, under vilka statens järnvägars godsmagasin skulle hållas öppna för allmänheten.

Utskottet hemställde, att föreliggande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr *Olofsson* i Digernäs: Jag får bekänna, att det är pinsamt att uppträda i en fråga så sent på middagsstunden, men jag måste göra det i alla fall, ty jag är övertygad om, att den sak, jag här förfäktar i min motion, är fullt berättigad.

Jag skulle endast hava önskat, att utskottet slutat som det börjat, när utskottet säger, att det till fulla instämmer i motionens önskemål. Men sedan blir huvudsaken för utskottet, vad järnvägsstyrelsen har sagt. Vad järnvägsstyrelsen har sagt i fråga om öppethållandet av godsmagasin vid järnvägen i allmänhet blir för utskottet det avgörande motivet, och det motivet kan jag icke förstå. Järnvägsstyrelsen säger, att ju längre man håller magasin öppna, ju mera arbetskraft fordras det. Det är ett resonemang, som jag åtminstone icke begriper. Jag har ju varit arbetsgivare både inom jordbrukets område och inom sågverksrörelsen, men jag kan icke fatta det resonemang, som här föres. Om man skall utföra en viss kvantitet arbete på en dag, nog kräver det väl mindre folk att utföra detta arbete på längre tid än om det skall utföras på kortare perioder.

Jag har i min motion hänsyftat på förhållandena vid Östersunds järnvägsstation. Där förhåller det sig så, att om man kommer någon kvart efter öppnandet av godsmagasinet så står där en kö på 25, 30, 40 hästar. När då folk både skall taga ut och lämna in varor, så är det givet, att arbetet går mycket långsammare, än om där hålles öppet hela dagen och varorna fingo gå in och ut i en jämn ström, i stället för att som nu trafikanterna komma rusande och hindra varandra. Det är väl så med allt arbete, att om man kan utföra arbetet i längre tidsperioder, så kan man också utföra det med mindre arbetskraft. Men här kommer järnvägsstyrelsen och resonerar i alldeles motsatt riktning. Och det är på detta resonemang, som utskottet stöder sig och säger, att visserligen är min motion berättigad, men

Ang. tiden för
öppethållande
av statens
järnvägars
godsmagasin.

(Forts.)

dess genomförande i praktiken skulle försäkra kostnader. Jag är av alldeles motsatt mening.

Järnvägsstyrelsen erkänner, att godsexpeditionen i Östersund före kristiden hölls öppen mellan klockan 7 på morgonen och klockan 7 på kvällen. Aldrig såg man någon köbildning då, utan då fick var och en ut sitt gods, som lämnades i tur och ordning. Nu har man bevars på allra sista tiden utsträckt öppethållandet en timme, så att där hålles öppet mellan klockan 9 och 1 samt mellan klockan 3 och 6. Men dessa två timmar då det är stängt äro i alla fall mycket besvärliga, särskilt för den, som kommer långväga ifrån. Man kan, som det hänt mig ett par gånger, komma ett par minuter för sent. Ja, då är det stängt utan barmhärtighet. Om man har aldrig så brått, får man finna sig i det och uppehålla sig två timmar för att sedan få ut sitt gods. Om man då, som det hänt mig ett par gånger, icke kommer i fullt god tid utan kommer till exempel en kvart före magasinets öppnande, då har det bildat sig en kö, och man får stå i timtal innan man får ut sitt gods. Det är besvärligt, och det är klagomål litet överallt, och jag tycker, att trafikanterna, som nu få betala de dyra frakterna, böra också kunna vänta något tillmötesgående från järnvägens sida. Man har gått så långt, att man försöker undvika järnvägen bara för det ogina behandlingssättet, som man röner vid godstrafiken i allmänhet. Det har gått så långt, att man anlitar automobiler så mycket som möjligt för att undvika att hava med järnvägarna att göra. Det är nu så förändrat. Då jag haft att göra med järnvägarna förut, var det angenämt att hava beröring med stationerna och särskilt med godspersonalen. Det var tillmötesgående och det var trevligt att hava att göra med dem. Nu är det icke så; nu mötes man många gånger med oginhet, man kan få stå till exempel i luckan och vilja betala det gods man skall hämta, man ser genom luckan, att personalen än sitter vid bordet och läser tidning än diskuterar frågor, och den som skall hava sitt ärende uträttat får endast gå och vänta eller, om man knacker på litet hårdare på luckan, får han bara ett grymt emotseende.

Nu säger också järnvägsstyrelsen, att den i Östersund visat särskilt tillmötesgående gentemot trafikanterna, att den talat med ordföranden i handelsföreningen där, och att man efter det längre öppethållande till klockan ett har fått det svaret, att man blivit tillfredsställd, när man fick öppethållandet utsträckt till klockan ett. Det motsäger något vad jag erfarit i Östersund. Man hade där ett möte med anledning av min motion, varvid man uttalade sina stora sympatier för densamma, och jag har också fått en skrivelse från handelskammaren för Västernorrlands och Jämtlands län, som slutar med följande ord: »Handelskammaren får därför för sin del livligt tillstyrka herr Olofssons i Digernäs motion.» Även handelskamrarna, som mest hava att göra med stationerna på nära håll, äro mycket tillfredsställda med motionen och önska dess framgång, men järnvägsstyrelsen har som sagt helt annan uppfattning, och det är den man här skall rätta sig efter, det får gå hur besvärligt som helst för trafikanterna. De hava bara att betala, men det tycker jag icke

*Ang. tiden för
öppethållande
av statens
järnvägars
godsmagasin.
(Forts.)*

är riktigt, utan det borde ses till att det blir tillmötesgående även därvidlag och att man som sagt icke behöver försöka gå andra vägar med sitt gods, därför att man bemötes med oginhet på detta sätt.

Så yttrar järnvägsstyrelsen också något, när jag pekat på, att det är så gott om personal vid Östersunds station och att, när man kommer och vill ha lastat till exempel en vagnslast hö, man mötes av personalen, som frågar: få vi lasta? Jag har nu icke haft med stationen att göra sedan i fjol vår, men då begärdes det åtta kronor för lastning av en vagnslast hö, och det anse åtminstone lantbrukarna vara ett oskäligt pris. Järnvägsstyrelsen säger nu, att priset för närvarande är 5 å 6 kronor. Det är möjligt, att man satt ned priset sedan i fjol. Det står också att lastningen i alla fall tar två timmar för två karlar. Det är icke sant. Jag har många gånger varit och lastat hö, och jag vet, att två ordentliga arbetskarlar inlasta en vagn och lägga på presenning på en timme, och det behövs icke två timmar därtill. När man då skall betala åtta kronor för ett sådant arbete, är det som sagt enligt lantmannens åsikt orimligt, och varför finns det så gott om dem som fråga, om de få lasta? Det är icke så, att man behöver gå till dem och fråga, utan förhållandet är, att de komma och bjuda ut sig själva för att få lasta. Då få trafikanterna mängen gång besvärligheter på den grund att järnvägspersonalen icke får stå till tjänst, och man får vänta på presenning för att täcka vagnen med i flera timmar, och jag har all anledning att tro, att det berott på att de icke fått utföra arbetet och tjäna sig en god timpenning.

Det lär väl icke vara någon utsikt för mig att vidare uppehålla kammaren, då det av utlåtandet framgår, att min motion enhälligt avstyrkts, men jag vågar i alla fall yrka bifall till densamma och avslag på utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Utskottet har icke ställt sig avvisande till den tanke, som motionären har utvecklat i sin motion, men utskottet har måst resonera på det sättet, att detta närmast är en kostnadsfråga, och att den bör ses ur den synpunkten. Det framgår ju av början av utskottets utlåtande, att utskottet för sin del är av den mening »att järnvägarnas godsmagasin böra hållas öppna för allmänheten så lång tid dagligen, som den trafikerande allmänhetens behov kräver och som utan merkostnad för staten kan ske». Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten vid, att denna fråga, som naturligtvis intresserar den trafikerande allmänheten i högsta grad, berör allenast en del av vårt lands järnvägsnät. Kammararens ärade ledamöter veta fullväl, att mer än hälften av vårt lands järnvägsnät befinner sig i enskild ägo, och även om riksdagen här gör en framställning till Kungl. Maj:t i enlighet med motionärens yrkande, så kommer detta sålunda att röra allenast statens järnvägar och kommer allenast de trafikanter till godo, som kunna betjäna sig av statens järnvägar. För den del av trafikanterna, som har att betjäna sig av de enskilda järnvägarna, betyder sålunda denna frågas utgång icke någonting alls. När järnvägsstyrelsen här påvisat, att

Ang. tiden för
öppethållande
av statens
järnvägars
godsmagasin.

ett bifall till motionärens yrkande skulle medföra en kostnadsökning, som givetvis måste uttagas av trafikanterna, är det självfallet, att utskottet för sin del icke kunnat komma till ett bifall till motionärens yrkande.

(Forts.)

Jag skall emellertid säga några ord med anledning av vad motionären nyss här framhöll. Motionären sade, att han icke kunde förstå det argument, som järnvägsstyrelsen framhållit, nämligen att om man har godsexpeditionerna öppna under längre tid på dagen kräver detta mycket mera folk. Motionären säger, att enligt hans förmenande skulle det vara lättare att expediera en viss godsmängd under längre tid i jämn ström än att hava kortare expeditionstid, då godset hopar sig. Detta motionärens uttalande, som för övrigt också återfinnes i hans motion, måste jag för min del tillskriva obekantskap om verkliga förhållandena. Jag har en mycket lång erfarenhet ifrån de största godsexpeditionerna i vårt land, dels fraktgodsexpedition vid Stockholms norra station och dels avgående ilgodsexpeditionen vid Stockholms centralstation, och jag kan försäkra den ärade motionären, att hans teorier i det avseendet icke hålla streck av det enkla skälet, att trafikanterna hava för vana att koncentrera sitt inlämnande — jag talar då närmast om förhållandena på avgående avdelningen — trafikanterna hava för vana, säger jag, att koncentrera sitt avlämnande av godset till de sista timmarna på dagen, när expeditionen hålles öppen. Sålunda kan jag ur mitt minne från den tiden, då jag tjänstgjorde på magasinet vid Stockholms norra station åberopa, hurusom man under hela dagen hade en synnerligen liten tillströmning av trafikanter, medan man de två sista timmarna på dagen hade dem i en alldeles väldig kö. Mycket ofta, särskilt vintertiden, då man icke hann expediera allt gods, som var medfört för inlämning, voro trafikanterna nödsakade föra det hem igen. Verkligheten i detta avseende är sålunda helt annorlunda än den motionären tror, då nämligen godset icke kommer i en jämn ström under dagen utan koncentrerar sig under vissa tidpunkter, och då blir resultatet helt naturligt, att det blir personalökning, därest man skulle tänka sig utsträckning av expeditionens öppethållande.

Så säger motionären, att under den tid godsexpeditionerna höllos öppna under 12 timmar, som förhållandet var före 1919, så såg man aldrig dessa köbildningar. Ja, det är nu mycket svårt att säga, huru förhållandena varit i Östersund, men om den ärade motionären hade kommit ned till Stockholms norra station under åren 1902, 1903 och 1904 — de år jag nyss talade om — så nog hade han blivit varse köbildningar utanför magasinet i fullkomligt samma utsträckning som ägt rum under dessa sista år.

Sedan var motionären i slutet av sitt anförande inne på den sak, som han berört i sin motion, nämligen järnvägspersonalens i Östersund beredvillighet att åtaga sig att för trafikanternas räkning utföra lastning av vagnslaster. Det är kanske icke nödvändigt, att den saken diskuteras inom riksdagen. Järnvägsstyrelsen har ju i sitt utlåtande omnämnt, att detta förhållande äger rum i mycket liten utsträckning. Det är järnvägsmännens egen fritid, som det är fråga om, och

jag undrar ändock, om vårt lands lagstiftande församling har något att säga rörande det sätt, på vilket järnvägsmännen använda sin fritid. För övrigt framhåller järnvägsstyrelsen också i sitt utlåtande, att trafikanterna icke alls äro tvungna att använda sig av denna enligt deras mening, dyra arbetskraft. De kunna lasta själva, och jag vågar bestrida det påstående, som herr Olofsson i Digernäs framförde här, nämligen att om man icke använder sig av denna arbetskraft, får man olägenheter i andra avseenden, exempelvis genom att man får vänta åtskilligt på att få de presenningar, som man behöver för att täcka vagnen. Har något sådant förekommit, har järnvägsstyrelsen haft att inskrida mot den som gjort sig skyldig därtill, och det hade varit trafikanternas sak att anmäla den felande personalen till vederbörande myndighet. När så icke skett, vågar jag för min del hålla före, att förhållandena icke äro sådana som herr Olofsson i Digernäs framhöll. Jag vill också rörande detta kapitel nämna, att järnvägsstyrelsen ju i sitt utlåtande har framhållit, att denna lastning för trafikanternas del av vagnslastgoods förekommer i mycket ringa utsträckning. Från Östersunds järnvägsmän såg jag ett uttalande i förra veckans nummer av järnvägsmännens facktidning, av vilket framgick, att dylik lastning sedan november månad förlidet år har förekommit i sådan utsträckning, att omkring en vagnslast per vecka har lastats, och då tror jag det knappast är så pass omfattande, att det förtjänar att talas om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Det sista påståendet är så ogrundat som möjligt. Att det nu under denna tid icke sändes något hö från Östersund, beror ju på att allting stått stilla, men det är åtskilliga år, då till och med jag har levererat 20 vagnslaster till Östersunds station, och det har lastats flera hundra vagnslaster där per år. Jag hänför mig till Östersund, ty jag känner bäst till förhållandena där, men jag har hört samma klagomål litet varstans, vid de stora stationerna. Det är väl underligt, att icke personalen kan alternera ifråga om lunchraster, så att det finnes någon närvarande hela dagen, utan det skall någon tid vara bums stängt. Järnvägspersonalen kan väl alternera, och man kan väl hava någon där under den tid som det nu är stängt, så att man kan bliva expedierad vid stationen hela dagen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 45, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande hyra ävensom i ämnet väckta motioner.

*Ang. tiden för
öppethållande
av statens
järnvägars
godsmagasin.
(Forts.)*

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader i samband med världspostkongressens hållande i Stockholm år 1924 jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av räntan å lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri;

bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande bestämmelser rörande förfarandet vid beviljande åt bolag av rätt till detaljhandel med rusdrycker;

bankoutskottets memorial, nr 13, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor;

första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om minskning av tjänstgöringstiden för värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 13, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1923—1924 i vad angår jordbruksärendena jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning dels av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överflyttande å statens folkskolinspektörer av gymnastikinspektionen vid folkskolorna, dels av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av eller inskränkning i gymnastikinspektionen vid folkskolorna.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sjöström</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 8 mars,
» <i>Jansson</i> i Falun	» 3 » » » 9 » och
» <i>Sjöblom</i>	» 8 » » » 8 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 9 mars.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

På heder och samvete får jag härmed intyga, att riksdagsmannen m. m. C. J. Öberg på grund av sjukdom (influenta och luftrörskatarr) är oförmögen att under de närmaste två veckorna delta i riksdagsarbetet.

Domsjö, Örnsköldsvik den 5 mars 1923.

Erik Lind,
Lasarättsläkare.

§ 3.

Herr statsrådet Thorsson avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 95, angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad; och

nr 96, angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 89, angående anslag till bestridande av kostnader för tillämpning av lagen om arbetstidens begränsning m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 92, angående pensionsförbättring till vissa verkmästare och f. d. verkmästare vid flottans varv i Karlskrona; och

till statsutskottet propositionen, nr 93, angående bestridande av kostnaden i anledning av kronan ådömd skyldighet att till Vaxholms nya ångfartygsaktiebolag utgiva viss ersättning.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 27 och 28, bevillningsutskottets betänkande nr 15, bankoutskottets memorial nr 13, första lagutskottets utlåtande nr 10, andra lagutskottets utlåtande nr 6, jordbruksutskottets utlåtande nr 1 och 13, samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Ordet lämnades härefter till herr *förste vice talmannen*, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta, att på föredragningslistan för morgondagens plenum uppföras bland två gånger bordlagda ärenden först jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet, jämte i ämnet väckta motioner, därefter jordbruksutskottets utlåtande, nr 13, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1923—1924 i vad angår jordbruksärendena jämte i ämnet väckta motioner, samt därefter övriga ärenden i den ordningen de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Magnussons i Skövde interpellation i fråga om vidtagande av åtgärder till tryggnad av avsättningen inom landet utav inhemsk brödsäd.

§ 8.

Anmaldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställning om anslag till arvodet och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen m. m.; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning rörande anslag till fält- och fälttjänstövningar.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Bengtsson</i>	i Norup	under 5 dagar	fr. o. m. den 10 mars,
>	<i>Lundström</i>		> 8 >	> 11 >
>	<i>Johansson</i>	i Krogstorp	> 4 >	> 10 > och
>	<i>Petersson</i>	i Broaryd	> 3 >	> 11 > .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.